

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

На правах рукопису

МІЩЕНКО ТЕТЯНА МИХАЙЛІВНА

УДК 342.95:328.185(043.5)

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ
БОРОТЬБИ З ОРГАНІЗОВАНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ,
ЩО СУПРОВОДЖУЄТЬСЯ КОРУПЦІЙНИМИ ЗВ'ЯЗКАМИ**

12.00.07 — адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

Дисертація

на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Науковий керівник:

Логвиненко Микола Іванович

кандидат юридичних наук, доцент

Суми – 2017

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1 АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА СТАНУ ОРГАНІЗАЦІЇ БОРОТЬБИ З ОРГАНІЗОВАНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ, ЩО СУПРОВОДЖУЄТЬСЯ КОРУПЦІЙНИМИ ЗВ'ЯЗКАМИ	13
1.1 Поняття та стан, адміністративно-правові аспекти боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками.....	13
1.2 Форми, методи та принципи державного управління у сфері організації боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками.....	37
1.3 Законодавче забезпечення організації боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками.....	48
Висновки до розділу 1.....	72
РОЗДІЛ 2 СУБ'ЄКТИ ТА АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАХОДИ БОРОТЬБИ З ОРГАНІЗОВАНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ, ЩО СУПРОВОДЖУЄТЬСЯ КОРУПЦІЙНИМИ ЗВ'ЯЗКАМИ	74
2.1 Суб'єкти, які організують боротьбу з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками.....	74
2.2 Адміністративно-правовий статус органів, які здійснюють боротьбу з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками.....	83
2.3 Адміністративно правові заходи організації боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками.....	105
Висновки до розділу 2.....	125
РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ БОРОТЬБИ З ОРГАНІЗОВАНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ, ЩО СУПРОВОДЖУЄТЬСЯ КОРУПЦІЙНИМИ ЗВ'ЯЗКАМИ	127
3.1 Стратегічні напрями удосконалення організації боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками	127

3.2 Участь уповноважених органів у міжнародно-правових заходах боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками.....	144
Висновки до розділу 3.....	163
ВИСНОВКИ.....	165
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	170

ВСТУП

Актуальність теми. Реформування правоохоронних органів України з ліквідацією Головного управління по боротьбі з організованою злочинністю відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування органів внутрішніх справ» зумовило необхідність розгляду стану сучасної системи органів, що уповноважені та спеціально створені для боротьби з організованою злочинністю, оскільки в рамках правоохоронних органів функції боротьби з організованою злочинністю дуже розсіяні між новоствореними структурними підрозділами Національної поліції, деякі з яких ще й досі не функціонують. Проблема адміністративно-правового регулювання організації боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупцією, залишається актуальною в рамках повномасштабного реформування системи правоохоронних органів, що спирається на європейський та міжнародний досвід, основна спрямованість якої полягає у безумовному дотриманні основоположних прав і свобод людини і громадянина.

Стратегічне визнання пріоритету національної безпеки України зумовлює актуальність розгляду питання боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками як основної загрози конституційному ладу, національній безпеці та економіці нашої держави. Ефективність функціонування органів державної влади, уповноважених на боротьбу з організованою злочинністю що супроводжується корупційними зв'язками, чітке визначення їх компетенції, розподіл повноважень та врегулювання питання механізму їх взаємодії дозволить більш ефективно та якісно реагувати на внутрішні та зовнішні загрози державі, а також підвищити результативність заходів боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками, покращити криміногенну ситуацію в державі та підвищити рівень довіри громадян до державних інститутів. Питання визначення проблемних аспектів в діяльності органів по боротьбі з організованою злочинністю та корупцією, внаслідок їх реформування, вдосконалення заходів

боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками, пошук нових форм та методів боротьби з нею, з урахуванням міжнародно-правового досвіду зумовлює необхідність проведення комплексного дослідження у даному напрямку.

За результатами звіту Генеральної прокуратури України «Про результати боротьби з організованими групами та злочинними організаціями за січень–грудень 2016 року» загалом виявлено тенденцію до збільшення та поширення організованої злочинності в Україні. Так, за 2016 рік було виявлено 473 злочинних організацій та організованих груп, з яких лише 69,5 % було виявлено органами внутрішніх справ, що показує низьку ефективність діяльності органів внутрішніх справ у боротьбі з організованою злочинністю через реформування в системі МВС, не повну сформованість цієї системи, розсіяність функцій і повноважень, низький рівень взаємодії між новоствореними органами та органами Служби безпеки України і Генеральної прокуратури України.

В умовах реформування системи правоохоронних та антикорупційних органів, розгалуженості норм законодавства з питань боротьби з організованою злочинністю та корупцією одним із основних залишається завдання вдосконалення нормативно-правового забезпечення боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками. Державне управління у сфері організації боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками, потребує не лише вирішення питання діяльності правоохоронних органів у зазначеній сфері, а й в удосконаленні, пошуку шляхів розвитку горизонтальних зв'язків між суб'єктами, уповноваженими на боротьбу з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками. Адміністративно-правове регулювання у зазначеній сфері потребує не лише приведення до внутрішньої узгодженості законодавства, яке забезпечує боротьбу з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками, а й його відповідності міжнародним нормативно-правовим актам та зобов'язанням нашої держави.

Деякі питання цього наукового напрямку досліджували такі вітчизняні науковці адміністративного права та супутніх правових галузей, як: Л. І. Аркуша, Л. В. Багрій-Шахматов, О. М. Бандурка, Ю. П. Битяк, М. М. Бурбика, О. Ю. Бусол, О. В. Винник, І. П. Голосніченко, В. Л. Грохольський, Ю. В. Дем'янчук, Л. М. Доля, І. В. Зозуля, А. М. Куліш, М. І. Логвиненко, М. І. Мельник, О. М. Музичук, Н. Є. Міняйло, Є. В. Невмержицький, С. О. Шатрава, О. В. Шевченко та ін.

Проте, враховуючи високий рівень прояву організованої злочинності, необхідно констатувати, що сьогодні існує гостра необхідність у проведенні більш глибокого наукового дослідження даного суспільно небезпечного антисоціального явища не лише із загальної точки зору, тобто боротьби з організованою злочинністю та протидії корупції, а й з більш вузької – у контексті боротьби з організованою злочинністю, зокрема, що супроводжується корумпованими зв'язками.

Зв'язок роботи з науковими працями, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до напрямів, визначених Програмою діяльності Кабінету Міністрів України на 2016 рік, затвердженою Постановою Верховної Ради України від 14.04.2016 р. № 1099-VIII, «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень на період до 2015 року», затвердженою Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30.11.2011 р. № 1209, Програмою «Про Концепцію державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю, затвердженою Указом Президента України від 21.10.2011 р. № 1000/2011, Програмою «Про Національну антикорупційну стратегію на 2011–2015 роки», затвердженою Указом Президента України від 21.10.2011 р. № 1001/2011, а також у межах науково-дослідної теми «Шляхи оптимізації інститутів адміністративного та кримінального права на трудові та соціальні правовідносини населення України» (номер державної реєстрації 0113U007517), яка розробляється в період із 2013 до 2017 року в Навчально-науковому інституті права Сумського державного університету.

Мета і завдання дослідження. Мета дисертаційного дослідження полягає у визначенні сучасного стану адміністративно-правового забезпечення організації боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками; встановленні особливостей її адміністративно-правової характеристики, кола суб'єктів та адміністративно-правових заходів боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками; обґрунтуванні шляхів удосконалення адміністративно-правового забезпечення організації боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками.

Для досягнення поставленої мети в дисертації були поставлені такі основні завдання:

- розкрити поняття та охарактеризувати сучасний стан боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками;
- з'ясувати проблеми державного управління у сфері боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корумпованими зв'язками;
- визначити стан законодавчого забезпечення боротьби з організованою злочинністю та корупцією в Україні;
- розкрити систему органів по боротьбі з організованою злочинністю та корупцією;
- визначити адміністративно-правовий статус суб'єктів по боротьбі з організованою злочинністю та корупцією;
- узагальнити систему адміністративно-правових засобів боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками;
- обґрунтувати необхідність прийняття стратегії боротьби з організованою злочинністю;
- встановити особливості міжнародно-правових заходів боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупцією, участь та роль у них спеціально уповноважених органів.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають в процесі адміністративно-правового забезпечення організації боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками.

Предметом дослідження є адміністративно-правове забезпечення організації боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками.

Методологічна основа дослідження. У процесі дисертаційного дослідження використовувалися методи і прийоми наукового пізнання з урахуванням поставленої мети, завдань дослідження, його об'єкта та предмета, зокрема: діалектичний метод пізнання, системний та історичний методи, порівняння, аналіз, аналогія, спостереження, індукція та інші методи.

Через призму методу діалектичного пізнання та системного аналізу було досліджено виникнення, розвиток, взаємозв'язок, співвідношення організованої злочинності та корупції як суспільних явищ, що виникли дуже давно. Використовуючи історичний метод, було досліджено вітчизняний та зарубіжний досвід правової науки, відображений у науковій літературі, присвяченій історії виникнення організованої злочинності та корупції, їх розвитку, а також зарубіжний досвід боротьби з цими антисуспільними явищами (підрозділи 3.1, 3.2). За допомогою формально-логічного та системно-структурного методів було виявлено співвідношення організованої злочинності та корупції (підрозділ 1.1).

Порівняльно - правовий синхронічний метод застосовувався під час дослідження інституту боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками на сучасному етапі в практиці зарубіжних держав (підрозділ 3.2), доцільності запровадження в діяльності державних правоохоронних органів України тих чи інших методів та заходів боротьби з організованою злочинністю, що застосовуються в них (підрозділи 2.2, 2.3).

Статистичний метод був використаний під час дослідження звітів про стан боротьби з організованою злочинністю, зокрема й що супроводжується корумпованими зв'язками, показників кількості осіб-учасників злочинних

організацій та організованих груп, що супроводжуються корупційними зв'язками (підрозділи 1.1, 1.2).

Комплексний підхід та використання всіх вищезазначених методів наукового дослідження дозволили всебічно розглянути особливості адміністративно-правових заходів боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками, виявити їх теоретичне та практичне значення в науці адміністративного права України.

Нормативну базу роботи склали Конституція України, закони України, міжнародно-правові акти, Кодекс України про адміністративні правопорушення, Кримінальний кодекс України, Укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, відомчі нормативно-правові акти.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертаційна робота є новим теоретичним поглядом на сучасне визначення адміністративного регулювання організації боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками.

Науковими результатами проведеного дослідження стало обґрунтування сучасних адміністративно-правових заходів боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками, необхідність прийняття стратегії боротьби з цим явищем, її теоретичне та практичне значення в розбудові правової демократичної держави. До основних із них слід віднести:

уперше:

- з позицій адміністративного права досліджено проблеми боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками;
- виявлено проблеми державного управління у сфері боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупцією;
- розкрито становлення та розвиток законодавства по боротьбі з організованою злочинністю та корупцією, проаналізовано діюче законодавство, виявлено прогалини в адміністративно-правовому регулюванні боротьби з організованою злочинністю та корупцією і запропоновано можливі способи їх усунення;

- встановлено систему органів по боротьбі з організованою злочинністю та корупцією та їх адміністративно-правовий статус;

- визначено напрями адміністративно-правового регулювання взаємодії суб'єктів по боротьбі з організованою злочинністю та протидії корупції, можливі шляхи вдосконалення;

- обґрунтовано необхідність прийняття єдиного, загальнодержавного, систематизованого нормативно-правового акта (стратегії) по боротьбі з організованою злочинністю;

- визначено участь і роль спеціально уповноважених органів у міжнародно-правових заходах боротьби з організованою злочинністю та корупцією;

удосконалено:

- наукове розуміння поняття боротьби з організованою злочинністю, з корупційними зв'язками;

- існуючі адміністративно-правові заходи боротьби з організованою злочинністю, з метою підвищення їх ефективності;

- питання професійної підготовки працівників органів по боротьбі з організованою злочинністю та корупцією, розроблено методичні та практичні рекомендації щодо питань їх підготовки, підвищення кваліфікації тощо;

дістали подальшого розвитку:

- концептуальні підходи щодо державного управління у сфері боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками;

- адміністративно-правовий статус органів по боротьбі з організованою злочинністю та корупцією;

- питання міжнародної співпраці, координації боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони становлять загально практичний та теоретичний інтерес:

- у науково-дослідній сфері – сформульовані результати дисертаційного дослідження можуть бути використані у поглибленні теоретично-практичних знань щодо адміністративно-правового забезпечення організації боротьби з

організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками (акт впровадження результатів дисертаційного дослідження у наукову діяльність Сумського державного університету від 12 січня 2017 року);

– у правозастосовній та практичній сферах – для діяльності працівників Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Генеральної прокуратури України, антикорупційних органів, та інших уповноважених органів, що ведуть боротьбу з організованою злочинністю та корупцією, у правозастосовній діяльності суддів (акт впровадження результатів дослідження у практичну діяльність Управління Служби безпеки України в Сумській області від 06 лютого 2017 року, а також акт впровадження результатів дисертаційного дослідження у практичну діяльність Головного управління Національної поліції в Сумській області від 07 лютого 2017 року);

– у навчальному процесі – положення дисертації можуть бути використані у процесі підготовки підручників, навчальних посібників, під час викладання курсу «Адміністративне право», «Судові та правоохоронні органи» та спецкурсу «Теоретичні проблеми адміністративного права» (акт впровадження результатів дисертаційного дослідження у навчальний процес Сумського державного університету від 13 січня 2017 року).

Апробація результатів дисертації. Результати дослідження були оприлюднені і доповідалися на таких Міжнародних науково-практичних конференціях: «Юридичні науки: історія, сучасний стан та перспективи досліджень» (м. Київ, 13–14 грудня 2013 р.), «Роль науки у формуванні громадянського суспільства та правової держави» (м. Харків, 22–23 листопада 2013 р.), «Актуальні проблеми юридичної науки на шляху сучасної розбудови держави і суспільства» (м. Суми, 5–7 червня 2014 р.), «Актуальні питання розвитку державності та правової системи в сучасній Україні» (м. Запоріжжя, 28–29 жовтня 2016 р.), «Сучасні тенденції розвитку юридичної науки та практики» (м. Львів, 20–21 грудня 2013 р.).

Публікації. Основні положення дисертації викладені у дев'ятох одноосібних публікаціях у збірниках наукових праць, що входять до переліку

фахових видань України, та у міжнародному фаховому виданні, а також у тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура й обсяг дисертації. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, які поділяються на вісім підрозділів, висновків до розділів та загальних висновків, списку використаних джерел. Повний обсяг дисертації становить 197 сторінок (основного тексту 170 сторінки). Список використаних у дисертації джерел становить 202 найменування.

РОЗДІЛ 1

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА СТАНУ ОРГАНІЗАЦІЇ БОРОТЬБИ З ОРГАНІЗОВАНОЮ ЗЛОЧИННОСТІ, ЩО СУПРОВОДЖУЮТЬСЯ КОРУПЦІЙНИМИ ЗВ'ЯЗКАМИ

1.1 Поняття та стан, адміністративно-правові аспекти боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками

Сучасне соціально-економічне, політичне, міжнародне становище України обумовлює зростання рівня криміналізації важливих сфер суспільного життя. Економічна нестабільність: непослідовність та загальмованість процесу проведення соціальних та економічних реформ; неузгодженість податкової, фінансової, інвестиційної, структурно-промислової, митно-тарифної та багато інших складових економіко-соціальної політики держави породжують і спричиняють кримінально негативні явища – корупцію, організовану злочинність, які в свою чергу посилюють процеси криміналізації багатьох галузей економіки, проникаючи до владних структур та інституцій, продовжують справляти свій вплив практично на всі сфери суспільного життя. Організована злочинність в поєднанні з корупцією стає все більш активною, організованою, добре озброєною, несучи реальну загрозу національній безпеці України, що обумовлює крайню необхідність дослідження даного питання для адміністративно-правового забезпечення організації боротьби з цими явищами. Все це вимагає постановки проблеми забезпечення організації державного управління та правового регулювання у сфері боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками, розробки та впровадження стратегії боротьби з нею не тільки на загальнодержавному рівні, але й на рівні загальнонародної справи.

Головним завданням держави, в особі державних органів, є затвердження і забезпечення в Україні суспільної безпеки, дотримання законності і правопорядку, боротьба із злочинністю, в тому числі й з організованою, захист від

протиправних посягань на життя, здоров'я, конституційні права і свободи громадян, власність, навколишнє середовище, інтереси суспільства і держави. Реалізуючи свою правоохоронну функцію, держава створює систему органів державної виконавчої влади, які забезпечують дотримання законності і правопорядку у зазначених сферах, серед яких особливе місце займають органи по боротьбі з організованою злочинністю та корупцією.

Для вирішення питання про ефективність та доцільність запровадження системи адміністративних заходів боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками важливим, на нашу думку, є перш за все з'ясування сутності та правильності розуміння, достатньої теоретичної обґрунтованості самої термінології «боротьби з організованою злочинністю з корупційним зв'язками» в правовій доктрині України, її генезу та сучасний стан забезпечення організації боротьби з нею.

Корупція та організована злочинність є складним феноменом, властивим навіть для найдемократичніших держав світу, і є проблемою, що давно вийшла за рамки однієї держави та потребує, як внутрішньої, так і міжнародної консолідації і співробітництва у сфері їх подолання. Тобто існування цих протиправних явищ не залежить від форми правління держави чи суспільно-економічної її формації, системи права, але їх рівень набуває відмінних показників залежно від забезпечення організації заходів та форм боротьби. Як свідчить практика, корупція та організована злочинність більш масштабно проявляється у державах з явно вираженими кризовими явищами в економіці, політиці, що спричинює високий рівень соціального напруження та суспільно-економічної нестабільності, несучи загрозу державному ладу, дестабілізації економіки, руйнації моральних цінностей у суспільстві. Особливу національну небезпеку, в тому числі й загрозу конституційному ладу ці явища несуть у період реформ, що є характерним саме для України на сьогодні, яка переживає саме такий період - численних реформ суспільно-політичних, економічних, правових, податкових, адміністративних тощо [86, с. 99].

Організована злочинність з корупційними зв'язками як соціальне явище постійно вдосконалюється, модернізується, реорганізується, пристосовуючись до нових соціально економічних, політичних, правових умов [94, с. 98]. Сучасний період низької ефективної діяльності законодавчої та виконавчої влади, перебудови в правоохоронних органах тільки сприяє максимальному та швидкому вилученню прибутків за умов мінімального ризику для організованої злочинної діяльності. Особлива небезпечність організованої злочинності з корупційними зв'язками полягає в тому, що матеріальні цінності та кошти, які здобуті у великих розмірах, спрямовані на реалізацію таких цілей як: досягнення влади, її захоплення заради групових інтересів, що становить небезпеку для життєдіяльності суспільства, що є першочерговою стратегічною метою самої організованої злочинності, тобто боротьба за реальну владу, оволодіння всіма цінностями, створеними досягненнями суспільства.

Організована злочинність та корупція не є новими явищами для українського суспільства, адже їх корені відомі ще з історичного минулого, яке деякі науковці вважають однією з першопричин і спадщиною сучасної організованої злочинності, що супроводжується корупцією: зокрема, перші роки радянської республіки, 40-і і початок 50-х років характеризується певним зростанням злочинності, особливо в організованих її формах. Розвиток організованої злочинності в Україні пов'язаний з динамікою загальної злочинності, з ослабленням тотального контролю з боку держави в 60-ті, 80-ті роки. Посилення впливу організованої злочинності в 90-х роках було спричинене різким зниженням фінансово-економічного контролю і постійне скорочення контрольо-ревізійної діяльності апарату. Адміністративний контроль відходив в минуле, новостворена держава, відсутній механізм контролю, його різні форми, наприклад економічний контроль (фінансовий, валютний, податковий, митний) почали з'являтися лише у 1995 роках [99, с. 24]. Правоохоронна система виснажена безперервними політичними перебудовами та реформами, критично низьким фінансуванням, відтоком кваліфікованих працівників була не в змозі протистояти зростаючій організованій злочинності, а корупція проникала все

більше в органи державного апарату. На сьогодні для України ці причини також актуальні, адже сукупність реформ, вимоги міжнародних структур і організацій щодо впровадження в нашій державі новітніх стандартів зумовлює економічну, політичну кризу в державі, які ще й обтяжені воєнно-конфліктним станом нашої держави.

Погорецький А. М., виділяє два основних періоди становлення організованої злочинності в незалежній Україні, «перший період (1992 – 1999 рр.) характеризується постійним і значним зростанням показників організованої злочинності. Другий період (2000 – 2006 рр.) характеризується зниженням зазначених показників. Так, наприклад, кількість виявлених ОГ та ЗО зменшилася, у порівнянні з 1999 р., з 1166 до 466 у 2006 р., тобто на 700, що становить 60 %» [116, с. 100]. Ремський В. В., другий період визначає з 2000 до 2009 року, а третім періодом називає початок 2010 р., і який триває по теперішній час, характеризується стійкою тенденцією до стабілізації та поступового та впевненого зростання зазначених показників [168, с. 217]. Сучасний період характеризується суттєвими змінами в її структурі, які свідчать про активізацію та професіоналізацію цього суспільно небезпечного явища, розвиненість ресурсної матеріальної бази, особливо сьогодні це проявляється через застосування новітніх інформаційних технологій, та поступовим його проникненням до інших видів злочинної діяльності або її використання як засобів досягнення мети. Сьогодні організована злочинність, що супроводжується корупційними зв'язками та із локальної проблеми перетворилися на глобальне явище, яке деформує суспільство, економіку, правову систему нашої держави, негативно впливає на її міжнародний імідж, завдає шкоди національним інтересам, загрожує національній безпеці.

Згідно щомісячного звіту Генеральної прокуратури України, що характеризує стан боротьби з організованою злочинністю свідчить, що у січні місяці 2016 року було виявлено лише 9 організованих груп і злочинних організацій, з них з корупційними зв'язками 2 (що становить 22, 2 %), коли вже у жовтні 2016 року було виявлено 117 організованих груп і злочинних організацій, з

них з корупційними зв'язками 13 (що становить 11,1 %). До складу організованих груп, виявлених у жовтні входило 529 осіб, з них такі, що з корумпованими зв'язками – 51 особа, з них 24 особи (тобто 47 %) в органах влади і управління. Загалом станом за січень-жовтень 2016 року було виявлено 648 організованих груп і злочинних організацій, з них з корупційними зв'язками 70 (тобто 10,8 %). Тобто станом за 10 місяців 2016 року прослідковується стрімка динаміка розвитку організованої злочинності, що супроводжується корумпованими зв'язками, що потребує посилення уваги з боку державного управління у зазначеній сфері [43].

Питання боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупцією в Україні є актуальним в рамках активної міжнародної співпраці, зокрема й з підписанням Угоди про асоціацію України з ЄС [185]. Двостороннє співробітництво визначено ст. 22 з назвою «Боротьба зі злочинністю та корупцією», і передбачає посилену співпрацю на міжнародному, регіональному рівні, із залученням Європолу, у боротьбі з корупцією та організованою злочинністю, а також передбачає обов'язок дотримання Конвенції ООН проти транснаціональної організованої злочинності 2000 року [55] та трьох Протоколів до неї [165; 166; 167], Конвенції ООН проти корупції 2003 року [54] та інших відповідних міжнародних документів. А також дотримання Конвенції Ради Європи про кримінальну відповідальність за корупцію [62], численні рекомендації ЄС, Ради Європи, Стамбульського плану дій Організації економічного співробітництва і розвитку. Тобто, забезпечення організації боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупцією здійснюється міжнародними структурами, організаціями, в рамках міжнародної співпраці та взаємодії та на підставі міжнародно-правових нормативних актів.

Соціологічні опитування і наукові дослідження показують, що основою тактики дій організованої злочинності у сфері проникнення в органи державної влади є корупція, яка включає в себе широкий спектр дій - від отримання неправомірної вигоди за приховування злочинів до отримання відсотків за посередництво при лобіюванні різного роду проектів, планів представників організованої злочинності. Результати досліджень говорять про те, що в

найближчі роки можна прогнозувати розвиток корупції в ще більш витончених формах і зростання її негативного впливу на прийняття ключових рішень в економічній, соціальній, політичній, правоохоронній та інших сферах життя нашої держави. Подібні оцінки організованої злочинності з корупційними зв'язками вимагають від державних органів мобілізації всіх зусиль у справі протидії суспільно-небезпечній злочинній протиправній загрозі, посилення заходів боротьби та протидії їй.

В поєднанні між собою організована злочинність та корупція складає найбільший рівень загрози національній безпеці. Суспільство і держава поглинають наслідки негативного впливу організованої злочинності, що супроводжується корупцією, оскільки вони підривають економічний базис держави, перешкоджаючи приходу іноземних інвестицій, призводить до розвитку тіньової економіки, підриває міжнародний авторитет України та породжує недовіру населення до державно-владних структур, що ще більше зумовлює необхідність посилення організації боротьби з цими явищами [98, с. 356]. За даними ООН, злочинність у світі в середньому збільшується на 7% на рік, приріст населення становить 2% на рік. Близько 200 тисяч злочинів вчиняються кожену годину, що робить саму злочинність глобальною проблемою, яка зачіпає інтереси всієї світової спільноти. Масштаб діяльності організованої злочинності вкрай великий, а збиток від неї величезний. Згідно з доповіддю Національної розвідувальної ради США «Глобальні тенденції розвитку людства до 2025 року» щорічні доходи від організованої злочинної діяльності становлять: 100-300 млрд. доларів від торгівлі наркотиками; 10-12 млрд. доларів від затоплення токсичних та інших небезпечних відходів; 9 млрд. доларів від розкрадань автотранспорту в США і Європі; 7 млрд. доларів від переміщення через кордони незаконних мігрантів; близько мільярда доларів від порушення прав на інтелектуальну власність шляхом незаконного копіювання відеофільмів, комп'ютерних програм та інших товарів. Шкода від корупції оцінюється приблизно в 500 млрд. доларів, що становить близько 1% світового валового національного продукту. Цей збиток є наслідком уповільнення економічного зростання, зменшення іноземних

інвестицій і зниження. Країни, що розвиваються витрачають до 14% валового внутрішнього продукту на боротьбу зі злочинністю, розвинені країни - 5%. При цьому даний показник має стійку тенденцію до збільшення [22]. Важливо зауважити, що на сучасному етапі організована злочинність з корупційними зв'язками особливо відрізняється проникненням в державні структури, економіку, сферу національних відносин і викликає величезний економічний та матеріальний збиток для держави і громадян, в тому числі. Організована злочинність, що супроводжується корупційними зв'язками – одне з найскладніших явищ, з яким доводиться зіштовхуватися правоохоронним органам в усьому світі, що посилює необхідність адміністративно-правового забезпечення організації боротьби з ними.

Перехід України до системи ринкових відносин породили паростки у вигляді класичних для Заходу і невідомих для України явищ, серед них організована злочинність, корупція, рекет, вбивства на замовлення, відмивання (легалізація) грошей тощо. На фоні «первинних цінностей» ринкового суспільства (легалізація джерел доходів, свободи підприємництва, обмеженості державного контролю і впливу на діяльність суб'єктів комерційної діяльності, майнового розшарування суспільства) виникли такі негативні явища, як повне розчарування більшості населення у майбутньому, зневіра щодо спроможності влади захистити людей злочинності, зниження, а то й падіння правової свідомості населення тощо. В той же час сформувалася психологія всездозволеності, необхідності швидкої наживи й корисливого ставлення до національних багатств України. Тому адміністративно-правове забезпечення організації боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками повинно бути спрямоване на попередження проникнення цих явищ до державних структур, викорінення вже існуючих зв'язків, притягнення до відповідальності винних осіб.

С. Ж. Лазаренко, досліджуючи суб'єктивні причини поширення в Україні корупції, визначив її суспільну небезпечність для українців, які можна віднести в тому числі й до прояву організованої злочинності. Такої ж думки дотримується і Р. І. Сенін [176, с. 132]. Вивчення причин поширення цих явищ в нашій державі,

дозволить більш ефективно забезпечити організацію боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками. С. Ж. Лазаренко зазначає, що корупція, а ми додаємо, і організована злочинність: підриває авторитет держави, державної влади, негативно впливає на функціонування державного апарату; істотно обмежує конституційні права та свободи людей, особливо пересічних громадян, що особисто страждають від корупції та організованої злочинності як економічно, так і морально, втрачаючи при цьому віру в демократичні й гуманістичні цінності держави; порушує загальнодержавні принципи верховенства права; призводить до гальмування й викривлення політичних, правових і соціально-економічних реформ, перешкоджає становленню правової держави, громадянського суспільства; гальмує розвиток ринкових відносин, перш за все, у сфері середнього й малого бізнесу, і обмежує надходження інвестицій в економіку країни; заважає формуванню партнерських відносин між владою й суспільством, порушує встановлений нормативно-правовою базою порядок здійснення повноважень посадовими особами органів державної влади та місцевого самоврядування, представниками підприємницьких структур; надає незаконні привілеї олігархічним групам, підпорядковує державну владу та суспільство їх інтересам; сприяє криміналізації та тінізації економічних відносин, легалізації доходів, отриманих незаконним шляхом, що живить організовану злочинність, насамперед економічну, стає неодмінною умовою її існування; порушує принципи соціальної справедливості, невідворотності покарання знищує духовні, моральні і суспільні цінності [68]. Враховуючи такий рівень негативних наслідків, потреба в адміністративно-правовому забезпеченні організації боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками зростає.

Розгляд питання забезпечення організації боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками, має не лише теоретичне, а й практичне значення – воно орієнтує правоохоронні органи у кожному конкретному випадку на виявлення організованої злочинної групи чи злочинної організації встановивши засоби забезпечення їх функціонування, тобто

їх корупційні зв'язки. В науці розділилися думки, щодо співвідношення понять корупції та організованої злочинності. Так, зокрема, Л. Аркуша, визначає корупцію складовим елементом організованої злочинності і, окрім цього, нерозривно пов'язує її з державною владою і службовцями, які забезпечують кримінальним структурам умови для існування, чим формують політичну, економічну еліту зі злочинним світом [7]. М. І. Марич, в цьому контексті визначає корупцію як невід'ємну частину інфраструктури організованої злочинності, що проявляється насамперед у сфері економіки та охоплює усі форми службових зловживань, при яких посадові особи використовують свої владні й інші повноваження з корисливою або іншою особистою заінтересованістю [81, с. 340]. С. І. Пічкуренко та О. О. Дульський [36], висловили думку, що нерідко корупція зазначається як обов'язковий елемент організованої злочинності, а в публікаціях із проблем боротьби з корупцією її невід'ємною межею вказують наявність ознак організованої злочинності, тобто ці явища розглядають не як самостійні соціальні феномени, а лише як складові частини один одного [113]. Визначення механізму взаємозв'язку між організованою злочинністю та корупцією дозволить передбачити більш ефективні адміністративно-правові заходи протидії цим анти суспільним явищам.

У правовому розумінні корупція являє собою сукупність різних за характером та ступенем суспільної небезпеки, але єдиних за своєю суттю діянь (кримінальних, адміністративних, цивільно-правових, дисциплінарних), а також порушень етичних норм поведінки державних службовців чи посадових осіб, пов'язаних із вчиненням цих діянь. Таке широке розуміння корупції вказує на те, що не всі корупційні прояви є кримінально-караними. Найбільшу суспільну небезпеку мають корупційні злочини.

Підтримуючи думку, нерозривного зв'язку та неможливості існування організованої злочинності без підтримки і тісної взаємодії з владними структурами, Л. Багрій-Шахматов, визначає такі цілі проникнення представників організованих злочинних груп до органів державної влади та місцевого самоврядування: ухилення керівників і членів організованих злочинних

угруповань від кримінальної відповідальності, зокрема за допомогою депутатської недоторканості; нейтралізація слідчих дій, оперативно-розшукових та інших заходів, які здійснюються правоохоронними органами стосовно організованих злочинних груп чи їхніх членів; забезпечення «атмосфери» для подальшої злочинної діяльності; забезпечення можливостей для нарощування капіталу, отримання інших незаконних переваг тощо [9].

Такої думки дотримується і О. Жовнір, визначаючи основні сфери злочинної діяльності, аналіз яких дозволяє говорити про взаємозв'язок механізму злочинної діяльності, корупційних зв'язків та органів державної влади, зокрема у державному секторі економіки це проявляється через масові розкрадання як коштів, сировини, продукції, обладнання так і іншого майна державних підприємств. Також через «здійснення різноманітних махінацій у кредитно-фінансовій і банківській системах, придбання за заниженими цінами об'єктів державної та комунальної власності, що приватизуються; використання комерційних структур із метою отримання пільгових кредитів, безмитного вивозу за кордон стратегічної сировини за демпінговими цінами, «перекачування» на рахунки іноземних держав валютних коштів тощо; контрабандний вивіз за межі України гостродефіцитних товарів, сировини, обладнання; підкуп державних службовців різних рангів із метою позитивного вирішення питань, пов'язаних із протиправною діяльністю» [39]. Тобто високий рівень організованої злочинності з корупційними зв'язками проявляється саме у тих сферах суспільного виробництва, де можливе залучення владних важелів управління та доступу до інформації, ресурсів та влади. Це збігається з позицією О. Шевченка, який визначає, що «корупційна злочинність являє собою сукупність умисних злочинів, що вчиняються особами шляхом використання наданих їм владних або службових повноважень, із корисливих мотивів та з метою незаконного отримання неправомірної вигоди матеріального або нематеріального характеру для себе чи третіх осіб або є шляхом надання пропозицій таких вигод особам із метою незаконного використання наданих їм владних або службових повноважень» [192].

О. Бусол додає, що організована злочинність зацікавлена створити відповідні позиції у владних структурах для відстоювання в них своїх інтересів, забезпечення сприятливих умов для протиправної діяльності й уникнення відповідальності, а корупція в свою чергу зацікавлена в розширенні можливостей організованих злочинних угруповань (фінансових, організаційних тощо). А наявність корумпованих зв'язків для організованих злочинних формувань і зв'язок корумпованого службовця (посадової особи) з такими формуваннями – це оптимальне рішення для досягнення злочинного результату й забезпечення існування та функціонування організованої злочинності з корупційними зв'язками [16, с. 125].

В системі організованої злочинності, що супроводжується корупційними зв'язками важливу роль дослідженню необхідно віднести саме корупційним зв'язкам як елементу цього складного феномену. Під корумпованими зв'язками, Л. Аркуша пропонує розуміти взаємовигідні відносини між окремими особами або організованими злочинними формуваннями і особами, що володіють владними, управлінськими і розпорядницькими повноваженнями в державній, підприємницькій і суспільній сферах, які спрямовані на використання службового статусу чи суспільного впливу останніх шляхом здійснення протиправних дій, і засновані для одержання різного роду благ, послуг, пільг і інших переваг. Можна зробити висновок, що поки існує корупція, збережеться і організована злочинність, також як і наявність організованої злочинності обумовлює наявність і формування корумпованих зв'язків, через те, що існує взаємозалежність виникнення та існування даних явищ [6, с. 46].

Ефективне запобігання та протидія організованим злочинності, що супроводжується корупційними зв'язками неможливі без з'ясування її соціальних передумов, причин виникнення, існування та розвитку, а також засобів вчинення зазначених протиправних діянь. На сьогодні можна говорити не просто про існування соціальних передумов організованої злочинності та корупції, а й класифікувати їх як такі, що: властиві усім державам; притаманні певним типам держав (наприклад, країнам перехідного типу); пов'язані з особливостями

суспільних відносин конкретної країни (наприклад, України) [102, с. 45]. Необхідно дослідити весь комплекс чинників (соціальних, політичних, економічних, правових, організаційно-управлінських, психологічних та ін.), які зумовлюють діяння, що пов'язані з організованою злочинністю та корупцією саме в нашій державі для підвищення ефективної організації боротьби з ними. Це дозволить: по-перше, позбутися досить поширеного примітивного підходу в розумінні нерозривного зв'язку між корупцією та організованою злочинністю; по-друге, визначити реальні задачі у сфері протидії цим явищам; по-третє, визначити дієві заходи щодо запобігання і протидії організованій злочинності та корупції, що актуальні саме для України.

Серед причин проникнення організованої злочинності, що супроводжується корупційними зв'язками саме в державні органи влади, на нашу думку, можна виокремити такі групи:

- адміністративно-управлінські (пов'язані із службовими повноваженнями у сфері управління економікою та ресурсами, доступ до економічної інформації, що є обмеженою у доступі);
- політичні (пов'язані з можливістю використовувати надані повноваження для задоволення приватних інтересів або лобіювання інтересів третіх осіб, а також прорахунками в політиці реформ, порушення їх послідовності, незавершеність реформ, нестабільність політичних інститутів, часте їх створення, заміна, ліквідація; як наслідок, постійний дисбаланс повноважень та функцій гілок влади);
- правові (проявляються через неефективність національної системи адміністративно-правових, кримінальних заходів боротьби з організованою злочинністю та корупцією, а також через недосконалість чинного законодавства, відсутність механізмів та прогалини в практичній його реалізації);
- економічні (пов'язані зі складною криміногенною та тіньовою економічною ситуацією в державі, низьким рівнем заробітної плати, складним переходом до ринкової економіки, податкові реформи, що «болюче» сприймаються населенням, часті кризові економічні явища);

– організаційно управлінські (пов’язані з можливістю державних службовців чи посадових осіб приймати рішення на свій розсуд, низька ефективність механізму притягнення таких осіб до відповідальності, можливість використання особистих зв’язків при заміщенні на посаді чи просуванні по службі, низький рівень гарантування незалежності та самостійності на посаді, з неправильним використанням принципу субординації в управлінських відносинах; часта зміна та реформування структури органів державної влади, особливо виконавчої, що ускладнює їх діяльність, оскільки ліквідація одного органу і створення іншого потребують часових та фінансових затрат, що також іще призводить до частого дублювання повноважень або втрати важливого повноваження тим чи іншим органом, і як результат недосконалість законодавства чи неналежне його виконання);

– соціально-психологічні (нестійка громадянська позиція, низький рівень правосвідомості громадян, деморалізація суспільства, деформація менталітету під впливом усвідомлення можливості без зайвих зусиль та втрати часу вирішити будь-яке питання для задоволення особистих інтересів тощо).

Деякі автори виділяють більш вузьку класифікацію цих причин, зазначаючи лише такі як – соціально-економічні, організаційно-управлінські, соціально-психологічні [194, с. 128].

Окрім того, часто згадується «радянська спадщина». До певної міри це твердження не суперечить дійсності. Розростання величезного апарату контролю за виробництвом і розподілом, поширення тіньової економіки, що почалося ще в період процвітання планової системи, відмова України від проведення люстрації – тобто заборони колишнім компартійним діячам займати відповідальні посади в урядових структурах нової держави, створили сприятливі умови для перерозподілу власності і перетворення влади на чи не єдине джерело збагачення. Номенклатура нової Української держави зберегла за собою право на контроль за розподілом – тепер уже не продукції та пільгових путівок, а доступу до участі в приватизації, вигідних державних замовлень та кредитів. Однак навряд чи можна в усьому звинувачувати минуле. Останнім часом в Україні багато говориться про

необхідність прозорості і відповідальності влади і про те, що саме відсутність відповідальності політиків і державних службовців стала головним фактором недовіри суспільства до влади. Проте для забезпечення прозорості влади потрібна як політична воля згори, так і вимога громадськості знизу. Якщо перше принаймні декларується на найвищому рівні (хоч і губиться на будь-якому іншому рівні), то останнє ще перебуває на самому початковому етапі створення і «підігривається» здебільшого фінансованими іноземними донорами програмами [109].

До того ж, на нашу думку, організована злочинність, що супроводжується корупційними зв'язками не є породженням перебудови, а навпаки має глибокі коріння. В радянські часи розвиток організованої злочинності стримували закриті кордони, відсутність ринків збуту товарів та робочої сили, жорсткий соціальний контроль за всіма видами діяльності, то ж коли наша держава стала незалежною і ці перепони були подолані, то з'явилися всі стимулюючі умови для прогресивного розвитку і поширення організованої злочинності, особливо проникнення її в органи державної влади шляхом встановлення корупційних зв'язків [100, с. 99].

I. Мазур [78], досліджуючи регіональні особливості прояву корупції в Україні відзначає наступні причини виникнення корупції:

– нерівномірність розвитку ринкового господарства. Під час посилення кризового стану економіки такі негативні явища, як інфляція, безробіття тощо, стають сприятливими умовами для збільшення обсягів тіньової економіки;

– розшарування суспільства на бідних і багатих. За рахунок державного майна збагатилася невелика група населення в Україні, яка мала безпосередній доступ до нього. Більша частина населення є бідною, змушена виживати в складних економічних умовах, коли повністю відсутні принципи соціальної справедливості;

– суперечність між швидкозмінними умовами ринкового господарства та чинним законодавством. Прогаляни, які створюються завдяки такій суперечності, заповнюються тіньовими «правилами гри». Навіть у високорозвинених ринкових країнах економічні процеси випереджають чинне законодавство, тому вдосконалення правової бази повинно мати перманентний характер;

- суперечність між законодавчою та морально-етичною нормами підприємництва;

- суперечності в політичній системі, які представлені владою і бізнесом. Відомо, що поєднання влади і бізнесу – це олігархія, яка посилює дію тіньової економіки. Негативним наслідком існування олігархії є не лише лобіюванням інтересів бізнесменів у владі через прийняття «потрібних» їм законів з метою створення сприятливих умов для їхнього бізнесу, а й недоодержання державною казною величезних коштів. А це, у свою чергу, не дає можливості державі виконувати свої прямі обов'язки – розв'язувати соціальні проблеми;

- потреба у виживанні населення в складних умовах становлення ринкових відносин. Підприємець, що планує розпочати свій бізнес, повинен мати стартовий капітал, якого, як правило, у нього немає і він не може заробити, а це підштовхує до використання позаекономічних методів;

- створення штучного дефіциту ресурсів. Така ситуація приносить вигоду посадовим особам у вигляді неправомірної вигоди, як необхідного інструменту щодо отримання необхідних для виробничої діяльності ресурсів;

- зволікання у прийнятті рішення. Адміністративні бар'єри породжуються не лише непрофесійністю деяких чиновників, але й штучно створюються для отримання контролю над підприємствами. Такі бар'єри виштовхують підприємця в тіньову економіку, оскільки формальні правила неможливо виконувати, тому що постійно здійснюється контроль за підприємницькою діяльністю і докладаються відповідні санкції. За таких умов підприємці змушені шукати неформального державного захисту завдяки корупційним відносинам. Результатом є те, що українські підприємці у своїй більшості вже не уявляють своєї економічної діяльності без корупційних зв'язків.

Слід погодитися з вищеназваними науковцями, і додати, що на сьогодні особливо характерним є проникнення організованої злочинності в економічні, управлінські та владні структури держави, де через своїх «ставлеників» вона знаходить можливість викрадати кошти державного і місцевого бюджетів, виділені на соціальні програми, захоплювати за безцінь через «псевдо аукціони»

та конкурси найбільш дохідні галузі економіки. І поряд з цим організована злочинність наполегливо прагне захопити і політичну владу, одночасно, забезпечити імунітет своїм лідерам від кримінального переслідування, отримуючи мандати народних депутатів та депутатів місцевих рад. Така схема боротьби організованої злочинності за існування.

Наголошуючи на небезпечності тенденції проникнення представників організованої злочинності в органи державної влади й особливо зрощування представників влади з організованою злочинністю, деякі науковці констатують, що в Україні поширюється процес «від грошей – до влади й від влади – до грошей», коли не лише злочинці можуть перетворюватися на владу, а й представники влади можуть ставати злочинцями. Про тісний взаємозв'язок корупції і організованої злочинності, на думку М. М. Бурбики, свідчить, зокрема, те, що до спеціальних уповноважених суб'єктів, які в межах своєї компетенції безпосередньо здійснюють заходи щодо виявлення припинення та розслідування корупційних правопорушень, віднесені у тому числі спеціальні підрозділи по боротьбі з організованою злочинністю Міністерства внутрішніх справ України, податкової міліції, по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю Служби Безпеки України. В свою чергу, Закон України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» 30.06.1993 року у ст. 5 до державних органів, спеціально створених для боротьби з організованою злочинністю, віднесено: спеціальні підрозділи по боротьбі з організованою злочинністю Міністерства внутрішніх справ України; спеціальні підрозділи по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю Служби безпеки України [15].

Проблема організованої злочинності поступово перетворюється на одну з найбільших глобальних проблем сучасності, яка своїм корінням сягає прагнення кримінальних структур легалізувати власну діяльність або побудувати паралельну легальній систему державного управління перетворивши таким чином державу в цілому на власну корпоративну структуру [88, с. 126].

З цього приводу В. В. Лунєєв зазначає, що поняття організованої злочинності виходить за межі суто кримінально-правової науки і сягає таких площин суспільних відносин як публічне управління, економічна діяльність тощо. Саме в цьому дослідник вбачає найбільші ризики та загрози, оскільки за таких умов організована злочинність перетворюється в невід'ємний елемент повсякденної правової реальності, що унеможлиблює боротьбу із нею [76].

Корупція як явище соціальне пов'язана з багатьма суспільними процесами, в тому числі й з криміногенними, а особливо з організованою злочинністю. А тому, з точки зору кримінально-правових досліджень, О. О. Огородник, виділяє конкретні ознаки прояву організованої злочинної діяльності, що супроводжується корумпованими зв'язками: «складний спосіб вчинення злочинних дій та забезпечення безпеки для конкретних учасників їх скоєння під час участі в них декількох виконавців із чітким розподілом ролевих функцій; характер спрямованості злочинних акцій, пов'язаних з отриманням великих грошових сум або дорогих матеріальних цінностей; ретельно продуманий (невипадковий) вибір об'єктів злочинного посягання; специфічне поводження затриманих підозрюваних осіб (наприклад, відмова давати показання, які супроводжуються погрозами на адресу слідчого та ін.); часта відсутність свідків чи їхня повна «не інформованість», нещирість потерпілих і свідків; швидке спрацювання захисних засобів, характерних саме для злочинних організацій, які мають корумповані зв'язки, групи безпеки, «своїх» адвокатів (спроби підкупу або погроз слідчому і його близьким, тиск на слідчого з боку «впливових» осіб та ін.)» [108]. Можемо припустити, якби організована злочинність могла б існувати без корупційних зв'язків з органами державної влади, то вона б легко була б викоренена і подолана останніми.

Суттєве значення має така особливість, що існування самої злочинності в будь-якій державі діє проти суспільства, держави та її інститутів, в той час як організована злочинність, спираючись на державні та громадські інститути, застосовує всі форми та методи, задля їх використання у своїх цілях. Найпоширенішим способом такого використання і є корупційні зв'язки, тобто

корупція - це лише один із засобів, що їх використовує організована злочинність. У зв'язку з цим, можна розглядати корупцію та організовану злочинність як певну цілісну систему або як взаємодоповнюючий структурний елемент одна одної, при цьому перевагу слід віддати корупції як елементу організованої злочинності.

Варто наголосити на тому, що ці протиправні явища існують і самостійно одне від одного. Тобто, використання особою, наділеною посадовими чи владними повноваженнями, свого посадового становища і вчинення нею конкретних корупційних дій не є підставою розгляду таких дій як прояв організованої злочинної діяльності. При цьому не можна не враховувати той факт, що організована злочинна група чи організоване злочинне угруповання цілком можуть існувати і без корупційних зв'язків. Відсутність корумпованих зв'язків у злочинної організації потенційно унеможлиблює доступ до певної інформації чи перешкоджає вчиненню певного роду злочинних діянь, але це свідчить лише про те, що корупція є шляхом реалізації злочинною організацією досягнення нею своєї мети, а не про єдність організованої злочинності та корупції. О. В. Ніколенко, що корупція є саме складовою організованої злочинної діяльності і корупційність як ознака є характерною особливістю організованої злочинності, як і корисливість [107, с. 92].

Встановлення корумпованих зв'язків ні всіх рівнях державної влади й управління, правоохоронних, митних органах, органах фінансового моніторингу організована злочинність здійснює з метою здобуття необхідної інформації, прикриття злочинної діяльності, забезпечення консультативної допомоги фахівцями в необхідних галузях. При цьому злочинні угруповання діють за такими напрямками:

- проведення своїх представників у депутати, представницькі органи та органи виконавчої влади;
- встановлення прямих або опосередкованих контактів з політичними партіями, формуваннями політичних партій, які будуть перебувати під таємним (для громадськості) контролем організованої злочинності, для захисту їх економічних інтересів на всіх рівнях держави;

– залякування та дискредитація політиків, які займають жорстку позицію щодо економічних інтересів організованої злочинності або виступають за активну боротьбу з нею;

– дестабілізація соціально-політичної ситуації в окремих регіонах, де може складатися загрозна для інтересів злочинної організації ситуація тощо.

Як зазначає, Т. Д. Момотенко, сучасна організована злочинність, як правило, передбачає використання інструментів корупції для уникнення її членами кримінальної відповідальності, виходу на нові ринки збуту заборонених товарів і послуг, легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом. Організована злочинність завжди віддає перевагу корупції перед застосуванням відкритого насильства, тому корупційні зв'язки вважаються вигідним інвестуванням, виправданими витратами [103, с. 60].

Наявність корумпованих зв'язків між організованими злочинними організаціями й корумпованим посадовцем – це своєрідна платформа для досягнення конкретної мети першої й забезпечення існування та функціонування як самої злочинної організації так і її корупційних зв'язків. Організована злочинність зацікавлена у створенні міцних позицій у владних структурах для лобіювання власних інтересів, забезпечення сприятливих умов для протиправної діяльності й уникнення відповідальності, а корупціонери, у свою чергу, – в розширенні можливостей організованих злочинних угруповань (фінансових, організаційних тощо). Тому значне поширення корупції неодмінно призводить до зростання організованої злочинності, а якісний і кількісний розвиток останньої неодмінно зумовлює збільшення кількості корупційних проявів, підвищує їхню небезпеку.

Як зазначає І. Е. Лапінський, організована злочинність (організована злочинна група) є цільовим соціальним утворенням, члени якого контактують один з одним і вважають себе якимось об'єднанням, відмінним від інших. Основою організованої злочинності є формування і функціонування злочинних організацій – специфічних соціальних груп, що утворилися на ґрунті інституціонального оформлення соціального становища людей у сфері злочинної

діяльності. У загальному плані злочинна організація являє собою сукупність соціальних зв'язків індивідів і груп індивідів, що ґрунтується на системі соціальних статусів і ролей, ідентифікацій, соціальних норм і цінностей (поза правові конвенції, мафіозні кодекси), які надають взаємодії індивідів і груп цілеспрямованого, регулярного і стійкого характеру злочинної діяльності, спрямованої на досягнення економічних (прибуток), політичних (влада), соціальних (визнання, легітимація) або ідеологічних (престиж) цілей незаконними засобами, зокрема за допомогою корупції або насилля [70].

Організована злочинна група відрізняється стабільністю особового складу, в ній формуються норми поведінки та ціннісна орієнтація, є лідер. Спостерігається чітка рольова диференціація, жорстка дисципліна і конспіративність дій. Діяльність групи орієнтована на вчинення злочинів, зростаючих по тяжкості. Групі доступні складні способи злочинної діяльності, притаманна обізнаність із способами і прийомами роботи правоохоронних органів. Злочинні організації – організовані групи, але з більшою дисципліною й координацією дій. Злочинні організації діють на двох рівнях. Перший – нижчий – злочинна організація з обмеженою сферою діяльності, наприклад, організовані групи, що займаються виготовленням і збутом підроблених грошей. В такому товаристві існує чіткий розподіл ролей, є особи, які займаються виготовленням підроблених купюр, інша частина займається їх перевезенням до інших держав, збутом тощо. Для цього рівня наявність корумпованих зв'язків злочинців не є обов'язковою ознакою. Переважно мова йде про пряму участь у злочинній діяльності адміністративного персоналу установ, співробітників правоохоронних органів. Другий рівень – система злочинних організацій. Ця система може бути певною мірою спеціалізованою, що займається одним видом злочинної діяльності, наприклад, наркобізнесом, хоча зазвичай вона набагато різноманітніша. Відміною ознакою другого рівня є регіональна сфера злочинної діяльності, що обумовлює широке коло корумпованих зв'язків [190, с. 80].

У світовій науці та практиці поки що немає єдиного визначення організованої злочинності. Різні за змістом і обсягом визначення подаються в

законодавчих актах окремих держав, в міжнародних правових документах. Так, Рамкова конвенція ООН проти організованої злочинності від 21 липня 1997 р. визначає організовану злочинність як групову діяльність трьох або більше осіб, яка характеризується ієрархічними зв'язками або особистими відносинами, які дають змогу їх ватажкам витягати прибуток або контролювати території і ринки, внутрішні та зовнішні, за допомогою насильства, залякування або корупції як для провадження злочинної діяльності, так і для проникнення в легальну економіку, зокрема шляхом: а) незаконного обігу наркотичних або психотропних речовин і «відмивання» грошей, як вони визначені у Конвенції ООН про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів та психотропних речовин 1988 року; б) торгівлі людьми, як вона визначена у Конвенції про боротьбу з торгівлею людьми та експлуатацією проституції третіми особами 1949 року; в) підробки грошових знаків, як вона визначена у Міжнародній конвенції по боротьбі з підробкою грошових знаків 1929 року; г) незаконної торгівлі предметами культури або їх крадіжок, як вони визначені у Конвенції ЮНЕСКО про заходи, спрямовані на заборону та попередження незаконного ввозу, вивозу та передачі права власності на культурні цінності 1970 року і Конвенції Міжнародного інституту уніфікації приватного права про повернення викрадених або ж незаконно вивезених предметів культури 1995 року; д) викрадення ядерного матеріалу, неправильного поводження з ним або погрози неправильного поводження з ним з метою завдання шкоди населенню, як вони визначені у Конвенції з фізичного захисту ядерного матеріалу 1980 року; е) терористичних актів; ж) незаконної торгівлі зброєю, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями або їх викрадення; з) незаконної торгівлі автотранспортними засобами або їх викрадення; і) підкupu посадових осіб державних органів [8, с. 491].

У рамках Економічної і соціальної ради ООН у 1993 р. на другій сесії Комісії з попередження злочинності та кримінального правосуддя була заслухана доповідь на тему: «Вплив організованої злочинної діяльності на суспільство в цілому», в якому надається перелік ознак, що допомагають пояснити характер

такого суспільно небезпечного явища, як організована злочинність: - організована злочинність – це діяльність об'єднаних на економічній основі злочинних осіб або угруповань, що отримують економічну користь через надання незаконних послуг та товарів або надання законних послуг та товарів у незаконній формі;

- організована злочинність являє собою конспіративну злочинну діяльність, у ході якої за допомогою ієрархічно збудованих структур координується планування та здійснення незаконної діяльності або досягнення законних цілей за допомогою заборонених засобів;

- організовані злочинні угруповання мають тенденцію встановлювати часткову або повну монополію щодо надання заборонених товарів та послуг споживачам, тому що таким чином гарантується більш високий прибуток;

- організована злочинність не обмежується наданням завідомо заборонених послуг. Вона включає і такий вид діяльності, як «відмивання брудних грошей» за допомогою електронних засобів та перевід «брудних грошей» в легальні види діяльності;

- для корумпування посадових осіб організовані в угруповання злочинці використовують в своїй «роботі» різноманітні засоби для проникнення в законні види діяльності [187, с. 423].

Спираючись на вітчизняні та зарубіжні кримінологічні дослідження, Т. Серватко, визначив критерії виділення української організованої злочинності. Приблизно такими ж рисами організовану злочинність наділяє і, С. Й. Кравчук [60, с. 497]. У межах поняття «організована злочинність» дії злочинних груп на території України характеризуються такими рисами: злочинний промисел пристосовує свою діяльність до структури потреб суспільства, життя якого в свою чергу обумовлена економічною, соціальною та правовою структурами; цей промисел задовольняє потреби однієї частини суспільства у заборонених товарах і послугах, чого інша частина суспільства не схвалює; організована злочинність в Україні будує злочинну діяльність на основі суворої конспірації і найменшого ризику бути розкритою; при мінімальних зусиллях і витратах вона дає високий, швидкий і легко досяжний прибуток; з метою зменшення ризику злочинці

вибирають такі дії, які, на перший погляд, не призводять до жертв: жертви таємно співпрацюють з злочинцями, їх легко залякати, - або такі дії, коли жертва залишається анонімною, наприклад: у наркобізнесі складно назвати конкретну жертву; у сфері заборонених азартних ігор, організованої проституції, кредитів з завищеними відсотками і в торгівлі порнографією жертви мимоволі співпрацюють зі злочинцями; при вимаганні оплати за охорону зазвичай жертву легко залякати; у сфері незаконної торгівлі тютюновими виробами (без акцизного збору) жертва також залишається анонімною; всі злочинні дії в межах організованої злочинності ретельно заплановані; вони виконуються систематично, дисципліновано і скоординовано; злочинні групи не вчиняють злочинів довільно і навмання; всі наслідки порушення закону ретельно зважені [177, с. 148-149].

О. Кваша стверджує, що межі між корупційною та іншою діяльністю організованих злочинних структур вищого рівня практично не існує, що корупція якісно змінює організовану злочинність, дозволяє останній зміцнювати свої позиції в суспільстві й державі, політизує її. Широке розповсюдження корупції призводить до розвитку та вдосконалення організованої злочинності, а я кісне і кількісне зростання останньої у свою чергу тягне за собою збільшення кількості корупційних проявів та підвищення небезпечності її характеру [49]. Адаптовані до сучасних суспільно-економічних умов організовані злочинні угруповання стають практично недосяжними для правоохоронних органів через встановлення корумпованих зв'язків як із представниками органів влади й управління, так і правоохоронних органів, що ускладнює, а іноді й унеможлиблює їх викриття.

На противагу цьому, І. М. Даньшин, зазначає, що участь представників державних органів в організованій злочинності з корупційними зв'язками не обов'язково полягає саме у співучасті останніх у конкретному злочині, а в «потенційній можливості вчиняти дії або утримуватися від дій, які можуть бути вигідними для цих угруповань, про непряме сприяння ним, прихильне до них ставлення» [30, с. 11–12].

При цьому, практика боротьби з корупцією показує, що відповідно до звіту Національного антикорупційного бюро України, у лютому-серпні 2016 року

кількість зареєстрованих заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення у розрізі кримінальних правопорушень, віднесених законом до підслідності Національного бюро – 126. Суб'єктами цих правопорушень були: 2 - народні депутати (пп. «б» п.1); 2 - депутати місцевих рад (пп. «б» п.1); 3 - державні службовці (пп. «в» п.1); 7 – судді (пп. «г» п.1); 9 – прокурори (пп. «е» п.1); 3 - поліцейські (пп. «з» п.1); 4 – посадові та службові особи (пп. «и» п.1.); 5 - посадові особи юр. осіб публічного права (пп. «а» п.2); 2 – адвокати (пп. «б» п.2); 18 – посадові особи юр. осіб приватного права (п.3); 7 – інші [42].

Доцільно в цьому випадку, є думка Жан-Франсуа Арвіса, що викоренення корупції повинно проводитися не лише в державних структурах та органах, а й в приватному секторі економіки, оскільки з розвитком ринкової економіки саме приватний сектор відіграє надзвичайно важливу роль у державному стані економіки. Автор також наголошує на низькому рівні регулювання та контролю саме за приватним сектором і відсутністю механізмів боротьби з корупцією в ньому [1].

Практично всі дослідники корупції, правознавці, філософи, соціологи визначаючи її сутність, виходять з того, що корупція не може бути зведена до примітивного хабарництва або іншого правопорушення (особливо в умовах ринкової економіки). Лобізм, фаворитизм, протекціонізм, внески на політичні цілі, інвестування комерційних структур за рахунок держави, різні форми переведення державної власності в приватну, використання злочинних зв'язків, рейдерство під прикриттям судових рішень та правоохоронних структур, ухвалення свідомо неправосудних рішень – ось далеко не повний перелік форм корупції [20, с. 8]. Таким чином, діяльність організованої злочинності, маючи корупційне підживлення, реально загрожує національній безпеці України, впливає практично на всі сфери суспільного життя – соціальну, правову, політичну тощо. Урахування та попередження причин, які посилюють організовану злочинність, повинно бути найважливішим елементом державної політики в боротьбі з цим небезпечним явищем. Як справедливо відмічає М. Корнієнко, «ефективна протидія проявам організованої злочинності, без створення системи комплексного

аналізу, проведення постійної і наполегливої та цілеспрямованої політики в цьому напрямі за умов об'єднання зусиль усіх державних органів та установ, їх постійної взаємодії неможлива» [58].

Таким чином, на основі проведеного аналізу визначимо, що організована злочинність, що супроводжується корупційними зв'язками є особливо складним анти суспільним, протиправним явищем, що через можливість існування як єдиного цілого так і як структурного елемента одне одного ускладнює можливість їх виявлення та притягнення винних осіб до відповідальності. А також ускладнює і сам механізм застосування санкцій до винних осіб. В Україні головною особливістю організованої злочинності, що супроводжується корупційними зв'язками є її глибоке проникнення до органів державної влади, що ускладнює всі процеси боротьби та протидії цьому протиправному явищу.

1.2 Форми, методи та принципи державного управління у сфері організації боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками

Державне управління полягає не лише у здійсненні владного впливу на боротьбу з організованою злочинністю, що супроводжується корупцією, але й у створенні необхідних організаційних, матеріальних, інформаційних умов щодо реалізації владних повноважень органів по боротьбі з цими явищами.

Основні особливості організованої злочинності з корупційними зв'язками як об'єкта адміністративної протидії, зумовлюють, з одного боку, необхідність державного впливу на процес протидії зазначеного протиправного явища а також існування адміністративно-правового механізму впливу на запобігання його розвитку та поширення, шляхом взаємопов'язаних і виконуваних заходів: від законодавчого забезпечення щодо протидії організованій злочинності, що супроводжується корупційними зв'язками до безпосереднього виконання уповноваженими підрозділами правоохоронних органів внутрішніх справ та

інших спеціалізованих органів завдань та повноважень щодо протидії зазначеному.

За останні роки проблеми запобігання та протидії організованій злочинності та корупції розглядалася у засобах масової інформації, у значній кількості фундаментальних та прикладних наукових дослідженнях, у рамках проведення семінарів, тематичних міжнародних та національних науково-практичних конференціях із залученням широкого кола науковців та практиків. Проте, такий стан наукової розробки не завада організованій злочинності продовжувати та посилювати свій вплив на економічний, соціальний та правовий розвиток держави та вплив на органи державної влади шляхом застосування корупції.

Нові суспільно-політичні, економічні, інтеграційні умови життя України викликали відповідні зміни в політичній системі нашої держави. Здійснювані перетворення в державно-політичній, правовій і соціально-економічній сферах вимагають подальшого зміцнення в державі законності та правопорядку, забезпечення національної безпеки, належного захисту та охорони конституційних прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина. Це стосується також і системи Міністерства внутрішніх справ України, в якому в результаті проведення адміністративної реформи відбуваються докорінні зміни, що полягають не тільки в питаннях структурної його побудови, а в основному у переорієнтації його компетенції, встановленні повноважень на захист прав і свобод людини та громадянина. У світлі цих реформ особливої значущості набувають питання боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками. Саме правоохоронним органам належить провідне місце в процесі боротьби з цими явищами. Незважаючи на підвищений інтерес до цієї проблеми, активізацію наукових досліджень, саме правових, необхідно визнати, що вкрай недостатньо наукової літератури, яка б являла собою комплексні дослідження явища організованої злочинності з корупційними зв'язками, організацію діяльності правоохоронних органів у сфері боротьби з ними. Саме правова політика держави повинна визначати задачі та напрямки діяльності всіх гілок державної влади і особливо правоохоронних органів в даній сфері, оскільки

саме держава має всі важелі та переваги в боротьбі з організованою злочинністю та корупцією. Як зазначає, О. Ярмиш, правова політика спрямована на упорядкування правової сфери, яка своїм юридичним інструментарієм здатна оптимізувати економічні, політичні, соціальні та інші відносини. Практика свідчить, що ефективність регулювання найбільш складних і важливих суспільних відносин значно зростає, якщо воно здійснюється засобами правової політики, оскільки передбачає цілеспрямовану діяльність на основі науково обґрунтованих механізмів, засобів і принципів для досягнення стратегічних цілей і тактичних завдань держави та суспільства. Правова політика здійснюється в різних формах: правотворчій, правозастосовній, право інтерпретаційній, право реалізаційній, інформаційно-виховній, організаційно-технічній [202, с. 34].

Належна організація діяльності кожного структурного елемента державного апарату, що уповноважений на боротьбу з організованою злочинністю та корупцією є однією з гарантій ефективного забезпечення боротьби з організованою злочинністю та корупцією [93, с. 238].

Оскільки держава здійснює свої функції в правових формах, то проникнення організованої злочинності у владу неминуче тягне за собою прийняття таких правових актів, які на шкоду суспільним інтересам захищають інтереси організованої злочинності. В першу чергу захисту підлягають «ставленики» організованої злочинності в органах державної влади тому, що на них лягає основний обов'язок - організувати захист інших членів організованої злочинності від зазіхань держави. Тому одним з головних завдань «ставлеників» організованої злочинності в органах державної влади є підтримка такого правового режиму, який забезпечив би максимально високий рівень корумпованості в середовищі державних службовців та посадових осіб. При цьому, в даному механізмі корумпованість повинна охоплювати всі рівні державного апарату знизу доверху, щоб вирішення питань на високому рівні не зривалося через несподівані прояви дрібними чиновниками таких нехарактерних для організованої злочинності якостей як порядність, чесність, совість, мораль, виконання громадського обов'язку тощо.

Практика розслідування показує, що значна кількість виявлених злочинів вчиняється в організованих формах, групами осіб, які свідомо обирають злочини основним засобом свого існування, а в злочинній діяльності вбачають джерело непомірних доходів. Особливу групу злочинів становлять ті, що вчиняються в сфері державної службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної із наданням публічних послуг. Такі злочини ретельно готуються заздалегідь, детально плануються, сліди причетності до них конкретних посадових осіб маскуються, а засоби протидії розслідуванню мають неабиякі особливості. Це створює додаткові складності їх виявлення, розкриття, розслідування й зумовлює потребу щонайширшого використання можливостей взаємодії усіх державних органів, особливо правоохоронних, їх структурних підрозділів, служб і різних відомств, які причетні до виявлення, розслідування та притягнення винних осіб до відповідальності за вчинення зазначених протиправних діянь. «Механізм організованої злочинної діяльності можна визначити як спосіб взаємодії злочинного угруповання із середовищем, результатом якого є злочинна діяльність угруповання, і включає в себе особливості його функціонування, структуру розподілу ролей та функцій, планування та етапи реалізації його злочинної діяльності, сукупність факторів його, так би мовити, зовнішнього та внутрішнього середовища» [72, с. 40].

Навіть в теорії адміністративного права ще не вироблено єдиної термінології щодо реакції держави та суспільства на організовану злочинність, тому навіть в науковій літературі, часто вживаються як рівнозначні, такі терміни як: «превенція», «попередження», «профілактика», «запобігання», «боротьба», «соціальний контроль», «управління», «протидія», «механізм протидії».

Л. В. Романюк, досліджуючи питання профілактики адміністративним правопорушенням, зазначає, що в науці адміністративного права термін «профілактика» розглядається у широкому (загальному) і вузькому розумінні. Широке (загальне) розуміння профілактики адміністративних правопорушень передбачає вжиття комплексних загально-соціальних заходів, спрямованих на скорочення деліктності, нейтралізацію, локалізацію й усунення негативних

факторів, що сприяють учиненню правопорушень. У вузькому розумінні профілактика адміністративних правопорушень розглядається як діяльність державних органів виконавчої влади, громадських організацій та окремих громадян, спрямована на запобігання окремим правопорушенням, застереження конкретних осіб або груп людей від вчинення ними протиправних дій [175, с. 118]. З точки зору теорії адміністративного права, Бугайчук К. Л., запропонував найбільш точне поняття даного явища, і зазначає «під профілактикою адміністративних проступків, слід розуміти, соціально спрямовану діяльність держави, її органів та їх посадових осіб, громадських організацій та окремих громадян по виявленню причин та умов вчинення адміністративних проступків, ліквідації факторів, які сприяють формуванню антигромадської установки особи, ліквідації адміністративної деліктності як соціального явища, та забезпечення, під час здійснення такої діяльності, прав та свобод громадян [14, с. 12]. Щодо законодавчого забезпечення «профілактики», то варто назвати Концепцію реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень на період до 2015 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2011 року [162], якою взято курс на підвищення рівня професійної підготовки посадових і службових осіб, що здійснюють заходи з профілактики правопорушень; розробку нових форм і методів профілактики та запровадження їх у практику.

Дуже часто в теорії адміністративного права ототожнюють такі поняття як «профілактика» та «запобігання». Ю. В. Кононенко, зазначає, що адміністративно-правове запобігання правопорушенням це завжди взаємодія людей, у якій важливе місце належить прийомам, способам, операціям стимулювання, активізації і спрямованості діяльності громадян з боку суб'єктів запобігання [56, с. 252].

Правова основа організації і функціонування системи профілактики корупції в органах державної влади нерозривно пов'язана з усіма процесами суспільного розвитку країни. Структура цієї системи й ефективність її

функціонування знаходяться під прямим або опосередкованим впливом усіх соціальних і політичних явищ і процесів, зовнішніх і внутрішніх факторів тощо.

Протидія організований злочинності з корупційними зв'язками є об'єктивною вимогою громадянського суспільства та правової держави. Головним напрямом цієї протидії є запобігання організований злочинності, що супроводжується корупційними зв'язками, подолання причин та умов, що їх породжують і сприяють їх існуванню. Тобто, це цілеспрямований комплексний процес, що здійснюється уповноваженими органами державної влади. При чому, протидія організований злочинності та корупції є завданням всіх гілок влади: законодавчої, виконавчої та судової.

Протидія організований злочинності, на думку Ю. Б. Мельникова, являє собою цілеспрямований вплив на причини та умови, які її породжують і впливають на її розвиток, вплив на неї в цілому як на негативне явище з метою недопущення членами організованих злочинних груп учинення злочинів та її самодетермінація, зокрема правоохоронну діяльність з розкриття і попередження злочинів, учинених організованими злочинними групами, виявлення винних та їх покарання [84, с. 25]. Проте, даним визначенням не охоплено коло суб'єктів, які повинні здійснювати цілеспрямований вплив на причини та умови, які її породжують і впливають на її розвиток.

Як справедливо зазначають О. М. Бандурка та О. М. Литвинов, протидія злочинності – це особливий інтегрований, багаторівневий об'єкт соціального управління, який складає різноманітна за формами діяльність відповідних суб'єктів (державних, недержавних органів та установ, громадських формувань та окремих громадян), які взаємодіють у вигляді системи різнорідних заходів, спрямованих на пошук способів, засобів та інших можливостей ефективного впливу на злочинність із метою зниження інтенсивності процесів детермінації злочинності на всіх рівнях, нейтралізації дії її причин та умов для обмеження кількості злочинних проявів до соціально толерантного рівня [10, с. 44–45].

Організаційна структура деяких органів державної влади, також дозволяє зробити висновок про нерозривний зв'язок організованої злочинності та корупції.

Так, наприклад, у структурі Служби безпеки України діє підрозділ по «боротьбі з корупцією та організованою злочинністю». Також цей зв'язок підтверджується закріпленням у національних підзаконних актах положень, що регулюють питання протидії корупції та організованій злочинності, що відображено і у Інструкції про взаємодію правоохоронних органів у сфері боротьби з організованою злочинністю, де визначено «посилення протидії організованим злочинним угрупованням, в тому числі міжрегіонального та транснаціонального характеру, створеним на етнічній основі, які мають корумповані зв'язки» [48].

На основі звернення до думок інших науковців можна вказати, що протидія організованій злочинності охоплює три сфери суспільних відносин:

1. Загальна організація протидії організованій злочинності – це сукупність організаційних (облік, реєстрація), управлінських (прогнозування, планування, координація, визначення стратегії і тактики), профілактичних (реалізація програм і планів, здійснення профілактичних заходів), контрольних (вивчення практики, встановлення тенденцій організованої злочинності) та інших дій різноманітних органів та установ, які взаємодіють для досягнення спільних результатів.

2. Правоохоронна діяльність – система заходів з реалізації правоохоронних та/або правозастосовних функцій державними органами, громадськими організаціями чи громадянами.

3. Попередження організованої злочинності – це здійснення спеціальними суб'єктами передбачених законом заходів для недопущення розвитку злочинного наміру на попередніх стадіях учинення злочину, виявлення ознак скоєних злочинів, встановлення осіб, які їх скоїли, притягненню цих осіб до відповідальності, відновлення порушених прав, свобод і законних інтересів громадян та відшкодування збитків від злочинних дій. На нашу думку, це є найбільш широке визначення «протидії» організованій злочинності.

Щодо поняття «контролю над організованою злочинністю», то на думку О. Горішного, воно є недостатньо обґрунтованим для позначення досліджуваної діяльності, оскільки цей термін не є найбільш точним до того змісту, який у нього вкладається окремими авторами. По-друге, дефініція «контроль над злочинністю»

визначається за допомоги чільних понять, які у кримінологічному аспекті претендують на самостійне застосування. По-третє, воно не охоплює всіх напрямків антикриміногенної діяльності (зводиться лише до створення законодавчої бази, застосування норм кримінального чи адміністративного закону) [26, с. 184].

У пошуку оптимальних моделей управління спеціальними підрозділами по боротьбі з організованою злочинністю, Л. М. Доля, відзначає, результати аналізу зарубіжного досвіду боротьби з організованою злочинністю і зауважує, що, у більшості європейських держав підрозділи по боротьбі з організованою злочинністю є елементом централізованої системи вертикального підпорядкування і не входять до структури територіальних органів поліції. А в деяких країнах це окремі правоохоронні структури, які не входять до структури МВС [33, с. 11].

Досліджуючи досвід боротьби з організованою злочинністю США, О. М. Джужа, зазначає, що для боротьби з організованою злочинністю у США на федеральному рівні практикується створення ударних груп для боротьби з організованою злочинністю. Співробітники декількох правоохоронних органів об'єднуються в команди під керівництвом призначеного атторнея США, щоб координувати зусилля, спрямовані проти конкретно намічених злочинних груп або осіб.

Виділяють два види таких «ударних груп»: 1) що діють на постійній основі для вирішення завдань стратегічного плану (вивчення і відстеження злочинних зв'язків, накопичення інформації про злочинну діяльність всіх зафіксованих в конкретному штаті злочинних організацій, встановлення нових); 2) тимчасові, що створюються для вирішення тактичних завдань, спрямованих на протидію злочинній діяльності конкретної злочинної організації, мафіозної сім'ї чи по окремій справі.

Регіональна зведена група, що діє на постійній основі, є напіввійськовою організацією, що складається з 5-7 співробітників, які не перебувають у стосунках підпорядкування, виступаючи таким чином у ролі незалежних експертів у своїй

сфері, і виконують спільне завдання. Це – державні обвинувачі і оперативні співробітники ФБР, Адміністрації із застосування законів про наркотики (АПЗН), бюро внутрішніх доходів, служби еміграції і натуралізації, представники берегової охорони та митної служби США. Ефективність діяльності таких федеральних формувань базується на об'єднанні зусиль найбільш досвідчених співробітників правоохоронних органів. Термін діяльності такої групи нерегламентований, тобто вона діятиме до того часу, поки не вирішить поставленого перед нею завдання [32, с. 18].

Державне управління у сфері боротьби з організованою злочинністю та корупцією полягає у внутрішній взаємодії всіх суб'єктів уповноважених на боротьбу з цими явищами, що зумовлено потребою забезпечення реалізації однієї спільної мети – боротьба з організованою злочинністю та корупцією. Проте, автономне існування такої системи неможливе і тому ми говоримо про те що управління у сфері боротьби з організованою злочинністю та корупцією обґрунтовано є складовою загальної системи державного управління.

Адміністративно-правові відносини з питань управління у сфері боротьби з організованою злочинністю та корупцією можна визначити як вертикальні та горизонтальні. Вертикальні відносини характеризуються перш за все чіткою підпорядкованістю їх учасників, що виключає їх рівність, за допомогою прямого управлінського впливу суб'єкта, що за своїм становищем наділений більш ширшими юридично-владними повноваженнями, являють собою ієрархічну будову та здійснюються на основі дотримання субординації. Так, вони характерні для Головного управління по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю Центрального управління Служби безпеки України і відділів по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю органів Служби безпеки України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі.

Горизонтальні відносини характеризуються рівністю їх учасників, без владно-розпорядчих приписів одного суб'єкта іншому, направлені на узгодження та координацію дій органів по боротьбі з організованою злочинністю та корупцією. Прикладом горизонтальних відносин у сфері боротьби з

організованою злочинністю та корупцією є суб'єкти, що визначені ч. 3 ст. 5 Закон України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» - тобто державні органи, які беруть участь у боротьбі з організованою злочинністю, а це органи Національної поліції та Служби Безпеки України, органи прокуратури України, органи доходів і зборів, органи Державної прикордонної служби України та органи державного фінансового контролю, органи та установи виконання покарань та слідчі ізолятори, розвідувальний орган Міністерства оборони України, Служба зовнішньої розвідки України, Національне антикорупційне бюро.

На думку Л. Ч. Києна, громіздкий адміністративний апарат із невиправдано низьким бюджетом підсилює бюрократію, знижує контрольні функції відповідних органів, що призводить до зацікавленості в корупції з боку політичних, комерційних структур і чиновників держапарату. З цих причин державі необхідна політична воля, аби здійснювати адекватну правову реформу [71].

З метою забезпечення взаємодії органів прокуратури, Національної поліції і Служби безпеки України у штатних розписах центральних апаратів зазначених органів передбачаються посади осіб, до функціональних обов'язків яких входить здійснення взаємодії у питаннях боротьби з організованою злочинністю У сфері боротьби з організованою злочинністю Головне управління по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю Служби безпеки України взаємодіє з підрозділами органів Національної поліції, Національним банком України, Міністерством фінансів України, Міністерством зовнішніх економічних зв'язків України, центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, Фондом державного майна України, Антимонопольним комітетом України, спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у справах охорони державного кордону України та іншими міністерствами і відомствами.

Для вирішення завдань боротьби з організованою злочинністю спеціальні підрозділи Служби безпеки України та підрозділи органів Національної поліції мають право збирати, накопичувати і зберігати інформацію про події і факти, що

свідчать про організовану злочинну діяльність, її причини та умови, про осіб, які беруть участь в організованій злочинній діяльності.

Фінансування та матеріально-технічне забезпечення боротьби з організованою злочинністю є пріоритетним і здійснюється за рахунок державного бюджету. Розміри необхідних для цього коштів, у тому числі валютних, щорічно встановлюються Верховною Радою України при затвердженні бюджету відповідно до державних цільових програм боротьби із злочинністю.

Контроль за виконанням законів у сфері боротьби з організованою злочинністю і витрачанням коштів, які виділяються на ці цілі, здійснюється Верховною Радою України безпосередньо, а також Комітетом Верховної Ради України з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією.

Нагляд за виконанням законів у сфері боротьби з організованою злочинністю здійснюється Генеральним прокурором України і підпорядкованими йому прокурорами.

Таким чином, державне управління у сфері боротьби з організованою злочинністю та корупцією є видом публічної діяльності, елементом загальної системи державного управління, і включає в себе суб'єктів управління – органи уповноважені державою, компетенція та повноваження яких окреслюються законодавством і спрямовані на забезпечення боротьби з організованою злочинністю та корупцією. Державне управління спрямоване на взаємодію, контроль, фінансування та матеріально технічне забезпечення, нагляд за виконанням законів. Державне управління у сфері боротьби з організованою злочинністю та корупцією здійснюється за загальними принципами законності, верховенства права, а також за основними принципами управління – ефективність, оперативність, плановість, оптимальність тощо.

1.3 Законодавче забезпечення організації боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками

З проголошенням української державності розвивається і зміцнюється її правова система. Основою розвитку законодавства безперечно є прийняття Конституції України, але окрім цього прийнято велику кількість законів, інших нормативно-правових актів що стосуються основ державотворення, становлення та вдосконалення апарату держави, проблем економічного і соціально-культурного розвитку держави, боротьби зі злочинністю, оборони і національної безпеки, екологічної безпеки та інших питань державного устрою, внутрішньої і зовнішньої політики нашої держави. Проте, серед завдань законодавчих, виконавчих та судових органів залишається забезпечення стабільного правового середовища, та врегулювання в нормативно-правових актах відносин, що складаються у зв'язку з необхідністю подолання сучасної проблеми - організованої злочинності, що супроводжується корупційними зв'язками, що можливо саме за допомогою правових засобів. В структуру цієї правової системи входять норми різних галузей права – конституційного, кримінального, кримінально-процесуального, адміністративного та інших. Незважаючи на комплексність законодавства, що регулює питання боротьби з організованою злочинністю та корупцією, безперечно важливість у цій справі кожної галузі права, але адміністративно-правові засоби забезпечення боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками складають більшість серед інших правових приписів та організаційних заходів, оскільки безпосередньо стосуються сфери управління та захисту прав і свобод громадян, гарантій національної безпеки.

Основи розвитку законодавчої бази України у сфері боротьби з організованою злочинністю та корупцією обумовлені закономірностями укріплення правової держави і охоплюють як питання конституційних засад цього та інших важливих напрямків діяльності Української держави. Як було визначено в одній із програм діяльності Уряду, що і є актуальним на сьогодні - сучасна

криміногенна ситуація в країні залишається одним з головних негативних чинників, посилює напруженість у суспільстві, становить реальну загрозу економічній, соціальній, політичній, стабільності держави, її національній безпеці та конституційному ладу. Рівень криміналізації найважливіших сфер життєдіяльності держави та її органів зумовлює необхідність реалізації додаткових скоординованих заходів правоохоронного, економічного, правового і соціального характеру [164].

Аналізуючи сучасний стан організованої злочинної діяльності, що супроводжується корупційними зв'язками в Україні, можна визначити гостру необхідність у створенні дієвого адміністративно-правового механізму для їх протидії. З урахуванням особливо небезпечного характеру зазначеної діяльності, очевидно, що управлінські відносини посідають ключове місце в системі протидії організованій злочинності та корупції та потребують дослідження щодо структури та особливостей цих відносин, їх адміністративно-правового регулювання й можливостей використання організаційних методів та засобів протидії. Варто наголосити, що управлінські відносини, які виникають у процесі діяльності органів держави у протидії організованій злочинності та корупції є предметом дослідження теорії державного управління, і тільки набувши юридичної (адміністративно-правової) форми, стають об'єктом вивчення саме наукою адміністративного права.

Для подолання проблем з організованою злочинністю та корупцією перед Україною постала необхідність створення нормативно-правової бази. Основним інструментом держави стало правове регулювання суспільних відносин у даній сфері. А. В. Малько, розглядаючи правове регулювання як одну з форм впливу права на суспільні відносини зазначає, що – це здійснюваний за допомогою всієї системи юридичних засобів вплив на суспільні відносини з метою їх впорядкування [80]. С. С. Алексеев, більш змістовно підходить до розуміння категорії правове регулювання, зазначаючи, що це здійснюваний за допомогою правових засобів (юридичних норм, правовідносин, індивідуальних приписів та ін.), результативний, нормативно-організований вплив на суспільні відносини з

метою їх упорядкування, охорони, розвитку у відповідності до вимог економічного базису, суспільних потреб даного соціального устрою [4].

Аналіз сучасного українського законодавства дозволяє визначити, що правову основу запобігання і протидії корупції та боротьби з організованою злочинністю складають відповідні положення Конституції України, законів України, постанов Верховної Ради України, указів і розпоряджень Президента України, постанов і розпоряджень Кабінету Міністрів України та нормативно-правові акти міністерств і відомств.

Антикорупційне законодавство можна визначити як систему окремих юридичних засобів або нормативно-правових актів, метою яких є запобігання корупції в усіх її проявах, а також визначення міри відповідальності осіб за вчинене правопорушення. На думку В. Є. Скулиша [178, с. 55], з методологічної точки зору вірним буде віднесення антикорупційного законодавства до окремого інституту законодавства, який слід розглядати як сукупність нормативних приписів галузей законодавства, що виражають зміст взаємозалежних правових норм, які регулюють суспільні відносини у сфері боротьби з корупцією. Цей правовий інститут складається з певних галузей, які об'єднані системою нормативних актів (кримінального, адміністративного, цивільного, муніципального права) та їх частин, які стосуються саме протидії корупції. Таке становище є цілком обґрунтованим, оскільки суспільна небезпека корупційних правопорушень є неоднаковою, відповідно і відповідальність за ці правопорушення має бути диференційованою.

Під впливом євроінтеграційних процесів українське антикорупційне законодавство зазнало суттєвих змін. 2013 рік став знаковим у приведенні вітчизняного антикорупційного законодавства до міжнародних стандартів. Верховною Радою було прийнято пакет антикорупційних законів («Про засади запобігання та протидії корупції» (втратив чинність), «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо відповідальності за корупційні правопорушення» [121] та «Про відповідальність юридичних осіб за вчинення корупційних правопорушень» (втратив чинність), якими переглядаються превентивні

антикорупційні механізми і процедури конфіскації у відповідності з міжнародними стандартами, а також врегульовано питання відповідальності за корупційні правопорушення та введена відповідальність юридичних осіб за скоєння в їх інтересах або від їхнього імені корупційних злочинів. Цими законами було розширено перелік суб'єктів корупції, встановлюються антикорупційні обмеження на державній службі, запроваджуються перевірки при вступі на державну службу, забороняється отримувати подарунки, пов'язані із службою, передбачається декларування майнового стану службовців та близьких родичів, запроваджується антикорупційна експертиза тощо. Також запроваджується кримінальна відповідальність за торгівлю впливом, незаконне збагачення, комерційний підкуп; поширюється відповідальність на осіб, які виконують делеговані їм державою публічні функції влади – аудитор, експерт, арбітражний керуючий, а також на посадових осіб міжнародних організацій та іноземних держав. Важливим є чітке розмежування кримінальної та адміністративної відповідальності за корупцію, відсутність якого сьогодні призводить до уникнення відповідальності за корупційні правопорушення; встановлення відповідальності юридичних осіб за корупцію та визначення порядку притягнення їх до відповідальності [28, с. 26].

З точки зору міри відповідальності та покарання, то на «вершині» даної системи стоїть підсистема корупційних злочинів, яка має свій самостійний склад і свої самостійні ознаки. Особливістю корупційних злочинів є, насамперед, багатолікість посадових або службових зловживань, які повністю або частково, тимчасово або назавжди ускладнюють реалізацію законних інтересів тих чи інших фізичних чи юридичних осіб, змушених у своєму житті і діяльності стикатися зі статусними повноваженнями чиновників. Заради охорони інтересів потенційних потерпілих і мають бути задіяні засоби адміністративного та кримінального законодавства.

З цього приводу, Є. Я. Харина [189, с. 181], зазначає, що сутність антикорупційного законодавства полягає в тому, щоб:

- обмежити, нейтралізувати чи усунути фактори корупції, запобігти

конфлікту інтересів (особистих і службових), нормативно визначити межі правомірної й етичної поведінки посадових і службових осіб, зробити вчинення корупційних правопорушень справою невігідною і ризикованою, врешті-решт досягнувши того, щоб така особа чесно і сумлінно виконувала свої службові обов'язки;

- чітко визначити ознаки корупційних правопорушень, передбачити адекватні заходи відповідальності за їх вчинення, належним чином врегулювати діяльність державних органів, правоохоронних органів та їх окремих підрозділів, які безпосередньо протидіють корупції.

Першим кроком у формування законодавчої бази у сфері протидії корупції та боротьби з організованою злочинністю став прийнятий у 1993 році Закон України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю». Основними завданнями цього Закону згідно зі ст. 3 є:

- створення загальних правових і організаційних засад у сфері боротьби з організованою злочинністю, сприяння в її попередженні та ліквідації;
- визначення системи державних органів, що ведуть боротьбу з організованою злочинністю, та їх взаємовідносин;
- встановлення повноважень спеціальних державних органів по боротьбі з організованою злочинністю та спеціальних заходів, що здійснюються ними;
- встановлення обов'язків інших державних органів у сфері боротьби з організованою злочинністю;
- правове забезпечення фінансових, матеріально-технічних та інших умов, необхідних для боротьби з організованою злочинністю;
- забезпечення гарантій прав громадян і юридичних осіб під час здійснення заходів боротьби з організованою злочинністю [148].

Також після тривалих обговорень Закон України «Про боротьбу з корупцією» від 1995 року [119]. Саме цей акт зосередив в собі превентивні антикорупційні заходи, передбачив ряд спеціальних обмежень для осіб, що виконують функції держави, визначив ознаки адміністративних корупційних правопорушень та встановив відповідальність за їх вчинення тощо. Проте свого

відображення в даному Законі не знайшли питання кримінальної, дисциплінарної та цивільної відповідальності у сфері корупційних правопорушень, норми регулювання яких вирішувалися іншими нормативно-правовими актами, такими як, зокрема, Кримінальний кодекс України, Кодекс України про адміністративні правопорушення, Цивільний кодекс України тощо. Проте, як зазначає Ю. Ковбасюк, зазначений Закон проблему подолання корупції фактично звів до рівня адміністративного правопорушення. Спрямованість норм закону на боротьбу зі скоєним корупційним правопорушенням, а не на запобігання та усунення причин і умов, що його породили, завадила зниженню рівня корупції у державі. Установлені цим законом спеціальні обмеження, спрямовані проти корупції, не виконують запобіжної ролі, бо не підкріплені іншими нормативними актами, що регулюють правила поведінки державних службовців [51].

Система законодавства щодо нормативно-правового забезпечення боротьби з організованою злочинністю і корупцією, поряд із законами, включає в себе також нормативно-правові акти, серед яких – постанови Верховної Ради України. Практика регулювання саме ними суспільних відносин широко застосовувалася до прийняття у 1996 році Конституції України, серед них особливе місце займають, наприклад, «Про створення Тимчасової депутатської комісії Верховної Ради України з питань боротьби з організованою злочинністю, корупцією і хабарництвом» від 19 грудня 1992 р. [161]. На зміну якій прийнята Постанова «Про порядок введення в дію Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю»» від 30 червня 1993 року № 3342-ХІІ [154], якою було створено постійну Комісію Верховної Ради з питань боротьби з корупцією і організованою злочинністю.

До змістовного переліку нормативних актів парламенту, що опосередковано регулювали відносини стосовно боротьби з організованою злочинністю та корупцією, віднесено також Постанову від 28 квітня 1992 р. «Про Концепцію судово-правової реформи в Україні» [140], а також Постанову від 8 лютого 2001 р. «Про Закон України «Про Тимчасові слідчі та спеціальні комісії Верховної Ради України»» [128] та деякі інші.

Окрім цього, Постановою «Про стан виконання законів і постанов Верховної Ради України з питань правопорядку і заходи щодо посилення боротьби зі злочинністю» від 26 січня 1993 р. № 2931-XII [160] Верховна Рада визначила низку невідкладних заходів посилення ефективності діяльності державних органів виконавчої влади, зокрема правоохоронних, спрямованих на забезпечення виконання актів законодавства з питань зміцнення законності і правопорядку та направлених на боротьбу з організованою злочинністю і корупцією.

З огляду на загострення криміногенної ситуації 7 травня 1993 року була прийнята Постанова № 3207-XII «Про невідкладні заходи щодо боротьби з організованою злочинністю і корупцією» [147], якою були визначені заходи щодо підготовки та внесення на розгляд Верховної Ради України низки законопроектів. Визнаючи низьку ефективність заходів протидії злочинності, з метою забезпечення правових, організаційних та матеріально-технічних передумов для більш ефективної боротьби зі злочинністю Постановою від 25 червня 1993 р. № 3325-XII [126] була затверджена Державна програма боротьби зі злочинністю.

Варто зазначити, що досить часто питання боротьби з організованою злочинністю та корупцією йшло нерозривно і часто приймалося одним нормативно-правовим актом. Так зокрема протягом 1992-1994 років створюється Координаційний комітет по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю при Президенті України [139], спеціальні підрозділи по боротьбі з організованою злочинністю та корупцією МВС і СБ України та на підзаконному рівні вирішується низка інших організаційно-правових питань протидії корупції та організованій злочинності.

Постановами від 16 грудня 1993 р. № 3720-XII і від 12 жовтня 1994 р. № 199/94-ВР затверджені Положення про порядок комплектування, матеріально-технічного, військового, фінансового та соціального забезпечення спеціальних підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю Міністерства внутрішніх справ і Служби безпеки України по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю.

У червні 1994 року Постановою № 51/94-ВР створена постійна Комісія Верховної Ради України з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією.

Враховуючи стрімкий спад економіки, відсутність чіткої політичної і соціально-економічної стратегії розвитку України, посилення криміналізації господарської діяльності, зрощування державного апарату з тіньовими структурами законодавцем визначено основні засади та напрями становлення економіки України у кризовий період Постановою від 15 червня 1994 р. № 61/94-ВР «Про основні засади та напрями становлення економіки України в кризовий період» [149]. Враховуючи економічний та правовий стан держави, причини такого стану, парламентом запропоновано низку заходів подолання такого негативного становища держави, зокрема, зазначеною Постановою визначено ряд заходів, серед яких: знищення можливостей для корупції та безконтрольної приватизації; справжня боротьба з організованою злочинністю, корупцією, «тіньовою» економікою, подолання дезорганізації в структурах державної влади, очікування чергових реорганізацій та кадрових змін; певна чистка апарату, орієнтуючись на сучасні вимоги до нього, специфіку ситуації в економіці та управлінні нею.

Зважаючи на потреби активізації протидії організованій злочинності, з метою комплексного вирішення завдань щодо забезпечення національної безпеки були розроблені відповідні загальнодержавні та регіональні комплексні цільові програми як невід'ємні складові спеціального законодавства у сфері забезпечення національної безпеки. Однією з перших таких програм була «Комплексна цільова програма боротьби зі злочинністю на 1996 – 2000 роки», затверджена Указом Президента України від 17 вересня 1996 р. [137]. Указана програма, спираючись на закріплену Конституцією України соціально-правову та економічну політику держави, основним стратегічним завданням визначала вдосконалення практичної діяльності відповідних органів у зміцненні правопорядку й законності, налагодження системи профілактики правопорушень і наступ на організовану злочинність. Пріоритетними в цій діяльності визнавалися формування правової

бази протидії організованим злочинності, захист політичних, економічних, соціальних та інших сфер життєдіяльності держави, протидія злочинним проявам, усунення причин і умов, що їм сприяють, виявлення і знешкодження злочинних угруповань.

Постановою від 15 жовтня 1996 р. № 412/96-ВР була схвалена Програма діяльності Кабінету Міністрів України [164]. У цій Програмі, серед іншого, окреслені заходи подолання «тінізації» економіки. Програмою визначено, що «тіньова» економіка є економічною базою для антидержавних, антиконституційних дій, корупції, організованої злочинності. «Тіньова» економіка поступово розширила свій вплив на всі сторони економічної діяльності, політичного та громадського життя в країні. Її негативними наслідками є значне зростання «тіньового» капіталу, вивезення його до інших держав, розвитку організованої злочинності та корупції, проникнення їх до державно-владних структур, порушення грошового обігу, скорочення податкових надходжень, неможливість забезпечити збалансованість державного бюджету, розвиток інфляційних процесів, неконтрольоване розшарування населення за рівнем доходів.

Накопичення значних капіталів у «тіньовій» економіці дає можливість певним групам людей монополізувати окремі види діяльності у сфері підприємництва, впливати на державні, регіональні владні структури, депутатів, політичні партії, засоби масової інформації і т. п., призводить до криміналізації суспільства, проникнення в його середовище організованої злочинності, яка тягне за собою розвиток корупційних зв'язків, боротьбу за перерозподіл власності, встановлення контролю за каналами незаконного збагачення, розподілу сфер впливу. Постановою від 16 січня 1997 р. № 3/97-ВР була схвалена Концепція (основи державної політики) національної безпеки України [138].

Зосереджено увагу на координації правоохоронних органів та органів виконавчої влади на протидію основних можливих загроз національній безпеці України у найбільш важливих сферах життєдіяльності, серед яких визначено

відсутність ефективних механізмів забезпечення законності, правопорядку, боротьби зі злочинністю, особливо з її організованими формами, і корупцією.

Постановою від 18 листопада 1997 р. № 640/97-ВР «Про стан боротьби зі злочинністю та забезпечення законності в державі» законодавцем визнано, що корупція та організована злочинність є реальними загрозами національній безпеці та конституційному порядку України і визначено ряд заходів щодо протидії цим негативним протиправним явищам.

Стан криміногенної ситуації та зростаючі темпи рівня впливу організованої злочинності і корупції на суспільно-політичне та економічне життя України, вимагав від державних органів вжиття невідкладних організаційно-правових заходів протидії. У 2005 році законодавець вкотре доповнив правовий стан боротьби з організованою злочинністю та прийняв відповідну постанову щодо удосконалення заходів протидії їй. Але визначальним було прийняття парламентом Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» від 30 червня 1993 року [148]. Для виконання цього законодавчого акта були прийняті й інші нормативно-правові документи. Враховуючи що для виконання цих норм було задіяні ряд державних, зокрема правоохоронних органів, необхідність контролю за виконанням відповідними суб'єктами цих нормативних актів, узагальнення й оцінки їх результатів, які й мають одну мету в протидії організованій злочинності і корупції, але належать до різних відомств та виконують тільки їм притаманні функції та завдання, а тому для досягнення цієї єдиної мети потребують належної організації взаємодії у процесі своєї діяльності, Указом Президента України № 567/93 від 26 листопада 1993 року [141] при Главі держави було створено спеціальний міжвідомчий орган – Координаційний комітет по боротьбі з корупцією і організованою злочинністю. У 2003 році Указом Президента «Про підвищення ефективності діяльності Координаційного комітету по боротьбі з корупцією і організованою злочинністю» [153] від 13 травня 2003 року були передбачені додаткові заходи, спрямовані на забезпечення більш результативної і скоординованої роботи центральних та місцевих органів виконавчої влади щодо запобігання і протидії корупції і

організованій злочинності, підвищення ролі та відповідальності зазначених органів за виконання завдань із зміцнення законності і правопорядку, з метою забезпечення належного вирішення питань національної безпеки і оборони держави [146].

Окрім того, зважаючи на ст. 9 Конституції України про пріоритет міжнародних договорів, ратифікованих Верховною Радою у встановленому порядку, над нормами національного законодавства, не варто забувати про міжнародні договори і зобов'язання України. Тому формування національного законодавства не обійшлося без міжнародного впливу.

Усвідомлюючи, ступінь небезпеки організованої злочинності та корупції, світова спільнота об'єдналася у протидії цим негативним протиправним явищам, підписавши 9 грудня 2003 року в м. Меріда (Мексика) Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти корупції, а цей день став Міжнародним днем боротьби з корупцією. Ця подія стала поштовхом для формування та адаптації законодавства країн-учасниць до загальноєвропейських норм, заходів, методів з протидії корупції. Сама Конвенція була ратифікована 167 державами світу, і стала поштовхом до системи організаційних та нормотворчих заходів по приведенню національного законодавства у відповідність міжнародному. Норми, які містить Конвенція визначили основні засади та принципи діяльності держав-учасниць у сфері протидії корупції шляхом створення органу або органів із запобігання та протидії корупції; запровадження кодексів поведінки державних службовців та посадових осіб; організації доступу громадськості до процесів протидії корупції тощо.

Подальші дії були спрямовані на вдосконалення національного законодавства і 10 квітня 1997 року указом Президента України № 319/97 було затверджено Національну програму боротьби з корупцією, якою передбачалося застосування низки організаційно-правових, превентивних та інших заходів у протидії цьому суспільно небезпечному явищу [104].

Наступним кроком стало прийняття Концепції боротьби з корупцією на 1998-2005 роки [58], яка передбачала комплексний, організаційний, науковий, практичний, правовий підходи до організації боротьби з корупцією.

На посилення заходів з протидії корупції за всі роки була спрямована робота всіх керівних органів держави, як законодавчого так і виконавчих. Щорічне зростання корупції викликало необхідність посилення протидії цій суспільній хворобі, на що і було спрямовано Указ Президента від 6 лютого 2003 року за № 84/2003 «Про невідкладні додаткові заходи щодо посилення боротьби з організованою злочинністю і корупцією» [146]. Продовжуючи заходи протидії корупції та організованій злочинності у 2005 році Верховна Рада України прийняла Постанову «Про стан боротьби з організованою злочинністю у 2004-2005 роках [144], а Президентом України видано Указ № 1615 від 18 листопада 2005 року «Про першочергові заходи щодо детінізації економіки та протидії корупції» [151].

Продовженням законотворчої діяльності у сфері протидії корупції стало прийняття Президентом України у 2006 році Концепції подолання корупції «На шляху до доброчесності» на 2006-2010 роки, в якій акцентовано увагу саме на проблемах подолання корупції в правоохоронних та судових органах, як інституціях, з надзвичайно високим рівнем корупції, приділено увагу посиленню ролі громадськості та засобів масової інформації у протидії корупції.

Спрямувавши свою діяльність на виконання названої Концепції Верховна Рада прийняла низку законодавчих актів, серед яких Закон України «Про засади запобігання та протидії корупції», «Про відповідальність юридичних осіб за вчинення корупційних правопорушень», «Про внесення змін та доповнень до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення», які уже у 2010 році припинили свою дію. Для впровадження новел в чинне законодавство, в силу посилення політичного діалогу між Україною та ЄС, в жовтні 2011 р. Президентом України схвалено Національну антикорупційну стратегію на 2011–2015 рр., метою якої проголошення покращення ситуації у сфері запобігання та протидії корупції в державі [143]. На основі цього акта першочерговим завданням Кабінету Міністрів України була практична реалізація положень зазначеного документу, на втілення якого було спрямовано Державну програму щодо запобігання і протидії корупції на 2011-

2015 роки, метою якої визначено впровадження механізмів зменшення рівня корупції, особливо зосередити увагу на реформуванні антикорупційного законодавства відповідно до норм міжнародних стандартів, посилити співпрацю органів державної влади та місцевого самоврядування, долучити об'єднання громадян та громадські організації до протидії корупції, шляхом формування у суспільстві негативного ставлення до даного протиправного явища.

Здійснивши аналіз запланованих Державною програмою заходів і порівнявши їх із дійсно реалізованими проектами за майже два роки дії, К. В. Бердникова, зазначила, що функціонування органів, відповідальних за виконання Державної програми, є малоефективним. Здійснювані органами публічної влади заходи мають переважно формальний характер і не дають можливості виконати поставлені завдання. Найбільш успішними напрямками реалізації Державної програми стали міжнародна співпраця з питань запобігання і протидії корупції та удосконалення системи використання державного майна та бюджетних коштів. У межах розділів Державної програми виконано відповідно 8 з 10 та 3 з 7 запланованих заходів. За багатьма розділами Державної програми повною мірою взагалі не виконано жодного заходу. Передбачені низкою розділів заходи, виконання яких було заплановано протягом 2011–2012 рр., так і не розпочато [12].

Поруч з цим нормативним актом було прийнято Концепцію державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю затверджену Указом Президента України від 21 жовтня 2011 року за № 1000/2011 [139], якою визнано організовану злочинність, як суттєвий чинник посилення соціальної напруги та дестабілізації суспільних відносин, розвиток тіньового капіталу, підвищення протиправної діяльності тощо.

Низьку ефективність виконання завдань Державної програми доводить прийняття Постанови Кабінету Міністрів від 29 квітня 2015 року «Про затвердження Державної програми щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2015-2017 роки [133]. Враховуючи зміни в законодавстві, метою зазначеної програми є

створення ефективної загальнодержавної системи запобігання та протидії корупції на основі нових засад формування та реалізації антикорупційної політики. Спрямована програма на посилення співпраці органів державної влади, особливо з Національним антикорупційним бюро, яке створено відповідно до законодавства.

Окрім цього існують фактори, що спричиняють низьку ефективність реалізації програми, а також є перешкодами для подальшого ефективного впровадження антикорупційного законодавства на практиці. До таких факторів належать: певна ступінь зацікавленості вищих посадовців та виконавців у ефективності боротьби та протидії корупції, тобто відсутність політичної волі у цих осіб; непослідовність, безсистемність у встановленні та практичній реалізації заходів протидії корупції; відсутність належної координації органів державної влади, дублювання повноважень, прогалини у законодавстві тощо.

Ще одним із факторів зазначають деякі автори, [169], [114] є «відсутність політичної волі» у протидії корупції, яка, як зазначає М. М. Дудін, є головним чинником успішності протидії корупції» [34, с. 158].

Потреба гармонізації українських законів та законодавства ЄС встановлена комплексом нормативно-правових актів України, а саме: Законом України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 18 березня 2004 року [127], Розпорядженням Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів щодо виконання в 2013 році Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 25 березня 2013 року [134] та ін. Відтак цілком доречним є створення певного механізму, спрямованого на досягнення необхідного рівня гармонізації правових систем України та ЄС, який сприяв би передовсім адаптації законодавства, утворенню відповідних інституцій та іншим додатковим заходам, необхідним для ефективної правотворчості та правозастосування. Окрім того, уніфікація українського законодавства має проводитися в межах законодавства Європейського Союзу.

Уже з 2014 року в Україні було прийнято велику кількість антикорупційних нормативно-правових актів, розроблених за участі громадськості, міжнародних неурядових інституцій і під повним демократичним контролем їх ухвалення. Деякі науковці називають таку систему дій з боку державних органів, антикорупційною реформою.

Мова йде про закони України, спрямовані на протидію злочинності та корупції, а саме: Закон України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки» від 14 жовтня 2014 року № 1699-VII [132], яким було визнано, що корупція в Україні настільки поглибилася і укоренилася, що попередні заходи протидії не мають ефективності; «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14 жовтня 2014 року № 1698-VII [142]; «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII (набрав чинності 26 квітня 2015 року) [129]; «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо визначення кінцевих вигодоодержувачів юридичних осіб та публічних діячів» від 14 жовтня 2014 року № 1701-VII [120].

Крім того, Указом Президента України № 808/2014 від 14 жовтня 2014 року [145] створено Національну раду з питань антикорупційної політики як дорадчий орган при Президентові України, діяльність якого спрямована на повноцінне й ефективне виконання ним своїх конституційних повноважень у зазначеній сфері.

Окремі механізми протидії злочинності та корупції регулюються Законами «Про прокуратуру» № 1697-VII (набрав чинності 25 квітня 2015 року) [156], «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо невідворотності покарання за окремі злочини проти основ національної безпеки та корупційні злочини», «Про заочне засудження» [122], «Про запобігання та протидію легалізації відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» (набрав чинності 6 лютого 2015 року) [130].

За даними досліджень, саме корупція є однією з причин, що призвела до масових протестів в Україні наприкінці 2013 року - на початку 2014 року. Згідно з результатами дослідження «Барометра Світової Корупції» (Global Corruption

Barometer), проведеного міжнародною організацією Transparency International у 2013 році, 36 відсотків українців були готові вийти на вулицю, протестуючи проти корупції. За результатами проведеного Міжнародною фундацією виборчих систем (IFES) наприкінці 2013 року дослідження громадської думки, корупція вже входила до переліку найбільших проблем населення і викликала особливе занепокоєння у 47 відсотків громадян. За даними досліджень Індексу сприйняття корупції, що проводяться Transparency International, українці вважають свою державу однією з найбільш корумпованих у світі: у 2015 і 2016 роках держава займала 144 місце із 176 країн, в яких проводилися дослідження.

Такий високий показник сприйняття корупції громадянами пояснюється відсутністю дієвих реформ у сфері протидії корупції та неефективною діяльністю органів правопорядку щодо виявлення корупційних правопорушень та притягнення винуватців до відповідальності, про що свідчить, зокрема, незадовільне виконання Україною міжнародних зобов'язань щодо запровадження антикорупційних стандартів: з 25 рекомендацій Групи держав проти корупції (GRECO), наданих за результатами першого і другого раундів оцінки, лише 13 рекомендацій виконано, незважаючи на шість років роботи і три раунди оцінювання прогресу, а з 16 рекомендацій, наданих за результатами третього раунду, виконано лише три рекомендації. З антикорупційних рекомендацій Плану дій з лібералізації візового режиму з Європейського Союзу імплементована лише невелика частина, що стосується криміналізації корупції. Ключові рекомендації Групи держав проти корупції (GRECO) та ЄС щодо утворення антикорупційних інституцій, проведення реформ прокуратури, державної служби, створення систем контролю щодо запобігання конфлікту інтересів та доброчесності активів посадовців залишилися невиконаними.

21 жовтня 2011 р. Указом Президента України було схвалено «Концепцію державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю» [139], яка визначила низку заходів, спрямованих на зменшення проявів організованої злочинності, зміцнення соціальної та політичної стабільності в державі, зростання довіри інститутів громадянського суспільства до органів державної влади,

підвищенню рівня захищеності громадян від злочинних посягань. Зазначена Концепція передбачає реалізацію цих заходів протягом 2011 – 2017 років. Указ Президента, яким цю Концепцію затверджено, визначив завдання Кабінету Міністрів України розробити та затвердити план заходів щодо її реалізації. Він був затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 25 січня 2012 р.. При цьому Національна антикорупційна стратегія на 2011-2015 роки, затверджена Указом Президента України від 21 жовтня 2011 року № 1001, так і не стала ефективним інструментом антикорупційної політики.

Однією з основних причин неналежного виконання Національної антикорупційної стратегії на 2011-2015 роки як основного програмного документа в антикорупційній сфері стала відсутність всупереч міжнародному досвіду чітких індикаторів стану та ефективності її виконання.

Передумовою прийняття Закону України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки» [132] стала широка дискусія, ініційована органами влади за участю фахівців-практиків у галузі права, науковців, представників громадськості, до якої з відповідними пропозиціями залучався й автор як представник Громадської ради Міністерства юстиції України й інших неурядових організацій.

Ініціювали розроблення, обговорення та подальше прийняття антикорупційного пакета законодавчих актів на вимогу учасників масових протестів в Україні наприкінці 2013 – на початку 2014 року. Громадськість, протестуючи проти свавілля керівництва держави, чиновництва та корупції, що унеможливили в Україні дотримання прав людини і громадянина відіграла в цьому процесі дуже важливу роль.

У зазначеній Стратегії відсутній також механізм моніторингу та оцінки її виконання - не передбачено, яким чином мала виконуватися відповідна робота Національним антикорупційним комітетом та в який спосіб повинна залучатися до цих процесів громадськість.

Таким чином, можна констатувати, що на сьогодні в Україні фактично відсутня ефективна стратегія протидії корупції, яка б враховувала гостроту проблеми та актуальність ситуації.

У зв'язку із зазначеним необхідно ухвалити новий стратегічний документ, який би визначив першочергові заходи із запобігання та протидії корупції, що повинні створити основу для подальшого проведення реформи у цій сфері. Цим документом і став Закон України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки» [132].

У обговоренні необхідних змін, розробці й підготовці зазначених вище нормативно-правових актів помітна активна участь громадськості, що відзначилося не тільки у законодавчо визначених чітких пріоритетах антикорупційної політики, а й на якісно новому рівні прогнозування діяльності відповідних служб та органів, планування й впровадження конкретних механізмів протидії злочинності та корупції та в подальшому практичному контролі за їхньою реалізацією.

Антикорупційною стратегією охоплені всі ключові сфери правовідносин, котрі виникають як під час виконання професійних та посадових обов'язків з протидії корупції уповноважених на це державних (зокрема правоохоронних) органів, так і під час заходів, спрямованих на превентивні заходи (тобто запобігання злочинності та корупції). Необхідно наголосити на законодавчому закріпленні впровадження діяльності нових антикорупційних органів. Фактично законодавцем запропонована нова структурна модель побудови системи антикорупційних органів (йдеться про Національне антикорупційне бюро України, Національне агентство з питань запобігання корупції, Національну раду з питань запобігання корупції).

14 жовтня 2014 року Верховна Рада ухвалила Закон № 1698 «Про Національне антикорупційне бюро України», який набрав чинності 25 січня 2015 року [142]. Закон проголосив створення однойменного правоохоронного органу.

В основу концепції Національного антикорупційного бюро України (далі – «НАБУ») закладена американсько-британська модель боротьби з корупцією, яка у

2004 році була запроваджена у Грузії. Саме грузинські реформатори «імпортували» концепцію НАБУ до України. НАБУ є державним правоохоронним органом, на який покладається попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних правопорушень, а також запобігання вчиненню нових злочинів (стаття 1 Закону), НАБУ утворюється Президентом України і складається з центрального та територіальних управлінь.

Окрім цього 26 квітня 2015 року вступає в силу Закон України № 1700 від 14 жовтня 2014 року «Про запобігання корупції» [129]. З набранням ним чинності втрачає силу Закон № 3206 від 7 квітня 2011 року «Про засади запобігання і протидії корупції». Закон «Про запобігання корупції» став основним антикорупційним актом України. Він запровадив систему протидії корупції та визначив основні принципи забезпечення антикорупційної стратегії держави.

Основним нововведенням названого Закону № 1700 є заснування центрального органу виконавчої влади - Національного агентства з питань запобігання корупції (далі – «Агентство»). Цей новостворений орган забезпечує розробку і реалізацію державної антикорупційної політики.

Агентство є колегіальним органом, підконтрольним Верховній Раді і підзвітним Кабінету Міністрів України. До складу Агентства входять 5 членів, які призначаються на посаду урядом строком на 4 роки за результатами конкурсу. Прем'єр-міністр України вносить для призначення урядом на посади членів Агентства кандидатів, відібраних конкурсною комісією. Голова Агентства обирається з числа членів цього органу строком на 2 роки. Основною формою роботи Агентства є засідання, що проводяться не рідше одного разу на тиждень.

Відповідно до статті 9 Закону, незалежність Агентства від впливу та втручання у його діяльність гарантується: його спеціальним статусом; визначеним порядком відбору, призначення та припинення повноважень членів агентства; особливим порядком фінансування та матеріально-технічного забезпечення; прозорістю його діяльності.

Громадський контроль за діяльністю Національного агентства забезпечується через Громадську раду при Національному агентстві, яка

утворюється та формується Кабінетом Міністрів України з 15 осіб на підставі результатів конкурсу. Агентство щорічно звітує перед Громадською радою про свою діяльність. Ці звіти оприлюднюються на його офіційному веб-сайті (Стаття 14 Закону).

Закон передбачає обов'язковість формування і реалізації державною антикорупційної політики (Розділ III). Стаття 18 зазначає, що засади антикорупційної політики (Антикорупційна стратегія) визначаються Верховною Радою України. Парламент щороку, не пізніше 1 червня, проводить парламентські слухання з питань ситуації щодо корупції, затверджує та оприлюднює щорічну національну доповідь щодо реалізації засад антикорупційної політики. Антикорупційна стратегія реалізується шляхом виконання державної програми, яка розробляється Національним агентством з питань запобігання корупції та затверджується Кабінетом Міністрів України. Агентство розробляє антикорупційну стратегію на основі аналізу ситуації щодо корупції, а також результатів виконання попередньої антикорупційної стратегії. Закон визначає перелік державних органів, для яких прийняття антикорупційних програм є обов'язковим і встановлює вимоги щодо їх змісту (Стаття 19).

Самим Законом «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» визначено наступні акти правового регулювання у даній сфері. Законодавство про боротьбу з організованою злочинністю базується на Конституції України і включає названий Закон, Кримінальний і Кримінальний процесуальний кодекси України, закони України «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про Національну поліцію України», «Про Службу безпеки України», «Про прокуратуру», інші закони, міжнародно-правові угоди, учасником яких є Україна. Підзаконні акти, що регулюють відносини в сфері боротьби з організованою злочинністю, не можуть встановлювати повноваження державних органів чи обов'язки фізичних та юридичних осіб, які не випливають з законів України.

У загальній системі спеціального законодавства з питань боротьби з організованою злочинністю велике значення мають ратифіковані Україною

міжнародні договори, резолюції ООН. Це, зокрема, Декларація ООН про злочинність та громадську безпеку від 12 грудня 1996 р., Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності від 15 листопада 2000 р. та ряд інших документів. Міжнародне співробітництво у сфері боротьби з організованою злочинністю ґрунтується на нормах міжнародного права і чинного законодавства України, міждержавних і міжурядових договорах, двосторонніх відомчих угодах. Прикладом такої міжурядової угоди є Угода між Кабінетом Міністрів України і Урядом Республіки Польща про співробітництво в сфері боротьби з організованою злочинністю, що укладена і діє з 1999 року [182].

Згідно з цією Угодою Сторони - занепокоєні поширенням організованої злочинності, прагнучи розвитку і зміцнення відносин дружби і взаємного співробітництва між обома державами, переконані у важливості співробітництва між органами державної безпеки і охорони громадського порядку у результативному запобіганні і боротьбі з організованою злочинністю, прагнуть опрацювати найефективніші форми і способи оперативної співпраці і попереджувальних дій цих органів, дотримуючись внутрішнього законодавства своїх держав та чинних міжнародних договорів, учасниками яких є Сторони, принципів взаємності і двосторонньої вигоди.

Ще одним з ключових актів співробітництва у сфері протидії організованій злочинності є Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Федеративної Республіки Німеччина про співробітництво у сфері боротьби з організованою злочинністю, тероризмом та іншими злочинами середньої тяжкості, тяжкими та особливо тяжкими злочинами від 21.07.2012 року (підписання 30.08.2010 року), метою якої визначено: відповідно до національного законодавства своїх держав Сторони здійснюють співробітництво у запобіганні та боротьбі зі злочинами середньої тяжкості, тяжкими та особливо тяжкими злочинами, зокрема в наступних сферах: злочини проти життя, здоров'я, особистої свободи особи та власності; тероризм та його фінансування; торгівля людьми та організація незаконного переправлення осіб через державний кордон, злочини проти статевої

свободи та статевої недоторканості особи; злочини в сфері використання комп'ютерів, автоматизованих систем та комп'ютерних мереж; незаконне вирощування, виробництво, видобування, зберігання, переробка, незаконне ввезення, вивезення, транзит наркотичних засобів, психотропних речовин та їх прекурсорів, а також незаконна торгівля ними; незаконне виробництво, зберігання, торгівля, а також контрабанда зброї, боєприпасів, вибухівки, ядерних, радіоактивних, хімічних і біологічних речовин; виготовлення та розповсюдження підробленої національної валюти держав Договірних Сторін чи іноземної валюти; незаконний обіг історичних та культурних цінностей; підробка безготівкових платіжних засобів, цінних паперів та офіційних документів, а також їх використання; контрабанда товарів; легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом; корупція (злочини у сфері службової діяльності); злочини, пов'язані з транскордонним переміщенням автомобілів та мотоциклів; злочини проти довкілля; злочини проти інтелектуальної власності; злочини пов'язані з лікарськими засобами; злочини, пов'язані з паспортними, проїзними та ідентифікаційними документами [183].

На сучасному етапі розвитку суспільства міжнародним співтовариством здійснюється процес відпрацювання загальної політичної домовленості у формуванні глобальних зусиль щодо боротьби з різноманітними проявами злочинності, а саме тієї злочинності, яка виходить за межі однієї держави або вчиняється організованими злочинними групами, до складу яких входять громадяни різних держав. Багато країн та міжнародних організацій – НАТО, Рада Європи, Європейський Союз, Організація Об'єднаних Націй, Міжнародна організація кримінальної поліції (Інтерпол) – вже консолідуються для боротьби з такими злочинними проявами. Україною підписано більше ста міжнародних договорів у сфері боротьби зі злочинністю, зокрема ряд угод про правову допомогу в цивільних, сімейних і кримінальних справах (практично зі всіма республіками колишнього СРСР, а також із багатьма країнами Європи, Азії, Африки та Америки), угоди про співпрацю в боротьбі з незаконним обігом наркотиків (наприклад з Австрією та Італією). Крім того, є угоди правоохоронних

органів України і країн СНД, що стосуються питань розслідування кримінальних справ, особливо які стосуються організованої злочинності.

Отже, щоб протистояти поширенню організованої злочинності, необхідна координація зусиль і взаємодія усіх держав, що входять до складу Організації Об'єднаних Націй та Європейського Союзу, за посередництвом Центру з міжнародного попередження злочинності, а також Ради Європи. І це не є випадковістю, бо злочинність не має кордонів та національної приналежності, вона не існує сама по собі, її рівень розгалуженості та прогресивності визначається системою міжнародних злочинних зв'язків. Від правоохоронних органів необхідне більш тісне співробітництво у правовій сфері, насамперед щодо гармонізації і зближення національного законодавства та створення уніфікованої законодавчої бази й утворення загального правового простору в інтересах усіх держав. Без такого співробітництва, без активного пошуку загальних правових підходів до вирішення проблем боротьби із організованою злочинністю навряд чи буде можливим домогтися серйозних позитивних зрушень.

Серед ряду законів України, що опосередковано регулюють відносини щодо боротьби з організованою злочинністю та корупцією, у контексті загальних заходів боротьби з зазначеними явищами необхідно відзначити такі закони: «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16 квітня 1991 р.; Митний кодекс України від 11 липня 2002 р.; «Про статус народного депутата України» від 17 листопада 1992 р.; «Про судоустрій і статус суддів» від 07 липня 2010 р.; «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05 липня 2012 р.; «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» від 26 січня 1993 р.; «Про Антимонопольний комітет України» від 26 листопада 1993 р.; «Про державну службу» від 16 грудня 1993 р. З метою запобігання корупції серед державних службовців статтею 16 Закону визначені певні обмеження, пов'язані з проходженням державної служби – державний службовець не має права вчиняти дії, передбачені статтями 1 і 22 Закону України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року; «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» від 23 грудня 1993 р.; «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь

у кримінальному судочинстві» від 23 грудня 1993 р.; «Про державну таємницю» від 21 січня 1994 р.; «Про статус депутатів місцевих рад» від 11 липня 2002 р.; «Про Державну виконавчу службу» від 24 березня 1998 р.; «Про основи національної безпеки України» від 19 червня 2003 р.; «Про органи і служби у справах неповнолітніх та спеціальні установи для неповнолітніх» від 24 січня 1995 р.; «Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб» від 4 березня 1998 р.; «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави» від 19 червня 2003 р.; «Про Державну прикордонну службу України» від 3 квітня 2003 р.; «Про захист прав споживачів» від 12 травня 1991 р.; «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 р.; «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними» від 15 лютого 1995 р.; «Про громадянство України» від 18 січня 2001 р.; «Про Військову службу правопорядку у Збройних силах України» від 7 березня 2002 р.; «Про судоустрій та статус суддів України» від 7 липня 2010 р.; «Про Національний банк України» від 20 травня 1999 р.; «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» від 23 грудня 1997 р.; «Про Рахункову палату» від 11 липня 1996 р.; «Про Раду національної безпеки і оборони України» від 5 березня 1998 р.; «Про попереднє ув'язнення» від 30 червня 1993 р.; «Про джерела фінансування органів державної влади» від 30 червня 1999 р.; «Про розвідувальні органи України» від 22 березня 2001 р. та ін..

Таким чином, корумпованість державного апарату, гілок влади вкрай негативно впливає на всі сторони суспільного життя, насамперед, на діяльність політичних інститутів країни, на стан економічних реформ, на правову і соціальну захищеність громадян, на рівень довіри населення до влади, як судової, так і виконавчої і законодавчої. Саме корупція є основою перешкодою для подолання організованої злочинності в державі.

Розгалужена система правового регулювання питання боротьби з організованою злочинністю та корупцією ускладнює сам процес протидії цим явищам та викликає необхідність більш чіткого врегулювання цих відносин.

Особливо це стосується чіткого визначення напрямку державної політики, засад боротьби з організованою злочинністю та корупцією, систематизацією чинного законодавства для уникнення дублювання та прогалин в ньому, чіткого врегулювання питання суб'єктів по боротьбі з організованою злочинністю та корупцією, їх повноваження та систему взаємодії.

Висновки до розділу 1

1. Організована злочинність це злагоджена діяльність трьох або більше осіб, яка характеризується стійкими ієрархічними зв'язками або особистими відносинами, які дають змогу їх лідерам отримувати прибуток або контролювати території і ринки, внутрішні та зовнішні, за допомогою насильства, залякування або корупції як для здійснення злочинної діяльності, так і для проникнення в легальну сферу економіки. Організована злочинність, що супроводжується корумпованими зв'язками не є новим явищем в українському суспільстві. Тривала боротьба з цим суспільно небезпечним явищем дозволяє визначити причини його існування та подальшого розвитку, серед яких називають виснаженість правоохоронної системи безперервними політичними перебудовами та реформами, критично низьким фінансуванням, відтоком кваліфікованих працівників.
2. Окремо можна виокремити групи причин проникнення організованої злочинності до органів державної влади шляхом встановлення корумпованих зв'язків: адміністративно-управлінські, політичні, правові, економічні, організаційно управлінські, соціально-психологічні.
3. Існування цього явища призводить до тяжких суспільно небезпечних наслідків, а саме: підриває авторитет держави, державної влади, негативно впливає на функціонування державного апарату; істотно обмежує конституційні права та свободи людей, особливо пересічних громадян, що особисто страждають від корупції та організованої злочинності як економічно, так і морально, втрачаючи при цьому віру в демократичні й гуманістичні цінності держави; призводить до гальмування й викривлення політичних, правових і соціально-економічних реформ, перешкоджає становленню правової держави, громадянського

суспільства; гальмує розвиток ринкових відносин, перш за все, у сфері середнього й малого бізнесу, і обмежує надходження інвестицій в економіку країни; заважає формуванню партнерських відносин між владою й суспільством, порушує встановлений нормативно-правовою базою порядок здійснення повноважень посадовими особами органів державної влади та місцевого самоврядування, представниками підприємницьких структур; сприяє криміналізації та тінізації економічних відносин, легалізації доходів, отриманих незаконним шляхом, що живить організовану злочинність, насамперед економічну, стає неодмінною умовою її існування; порушує принципи соціальної справедливості, невідворотності покарання знищує духовні, моральні і суспільні цінності;

4. Основним інструментом держави є правове регулювання суспільних відносин у сфері боротьби з організованою злочинністю та корупцією. Аналіз сучасного українського законодавства дозволяє визначити, що правову основу запобігання і протидії корупції та боротьби з організованою злочинністю складають відповідні положення Конституції України, законів України, постанов Верховної Ради України, указів і розпоряджень Президента України, постанов і розпоряджень Кабінету Міністрів України та нормативно-правові акти міністерств і відомств.

РОЗДІЛ 2

СУБ'ЄКТИ ТА АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАХОДИ БОРОТЬБИ З ОРГАНІЗОВАНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ, ЩО СУПРОВОДЖУЄТЬСЯ КОРУПЦІЙНИМИ ЗВ'ЯЗКАМИ

2.1 Суб'єкти, що організують боротьбу з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками

Невід'ємною та постійною складовою історичного розвитку суспільства та держави були компоненти організованої злочинності та корупції, які завжди відчутно впливали на стабільність (чи дестабілізацію) ситуації в державі та суспільстві, в цілому. Сьогодні та в найближчій перспективі їх негативна роль прогресивно посилюватиметься. Для України, яка лише з часу здобуття державної незалежності включилася в загальносвітові тенденції становлення правотворчих інституцій, це означає лише подальший розвиток та вдосконалення політики правового регулювання процесу боротьби з організованою злочинністю та корупцією.

Уже перші кроки становлення державної правової політики в боротьбі з цими анти суспільними явищами визначили коло питань, які потребують особливої уваги. Одним з найактуальніших серед них є проблема боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками. Це, порівняно нове для України, суспільне явище набуло останнім часом стійкої тенденції до зростання, що викликає відчуття занепокоєння внаслідок існуючого прямого зв'язку між ними та погіршенням криміногенної ситуації в державі в цілому, напруженою політичною ситуацією в державі.

Останніми роками в Україні, подолання корупції та боротьба з організованою злочинністю стали одними із пріоритетних стратегічних завдань нашої держави. Проведено ряд антикорупційних реформ, створено органи по боротьбі з корупцією з урахуванням міжнародних підходів і стандартів, реформовано органи внутрішніх справ, ліквідовано Управління по боротьбі з

організованою злочинністю і створено нові підрозділи та структурні формування в рамках Національної поліції України [91, с. 130]. Проте незважаючи на вжиті адміністративно-організаційні правові заходи у протидії корупції, організований злочинності так і не досягнуто ефективних результатів у зазначеній сфері.

Систему державних органів, які здійснюють боротьбу з організованою злочинністю, становлять: а) спеціально створені для боротьби з організованою злочинністю державні органи; б) державні органи, які беруть участь у боротьбі з організованою злочинністю в межах виконання покладених на них інших основних функцій. До першої групи належить Координаційний комітет по боротьбі з корупцією і організованою злочинністю при Президенті України та спеціальні підрозділи по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю Служби безпеки України. До другої групи належать: органи Національної поліції і Служби безпеки України; органи прокуратури України; органи доходів і зборів, органи Державної прикордонної служби України та органи державного фінансового контролю; органи і установи виконання покарань та слідчі ізолятори; розвідувальний орган Міністерства оборони України; Служба зовнішньої розвідки України; Національне антикорупційне бюро України.

Основними напрямками боротьби з організованою злочинністю, передбаченими Законом, є: створення правової основи, організаційних, матеріально-технічних та інших умов для ефективної боротьби з організованою злочинністю, організація міжнародного співробітництва у цій сфері; виявлення та усунення або нейтралізація негативних соціальних процесів і явищ, що породжують організовану злочинність та сприяють їй; запобігання нанесенню шкоди людині, суспільству, державі; запобігання виникненню організованих злочинних угруповань; виявлення, розслідування, припинення і запобігання правопорушенням, вчинюваним учасниками організованих злочинних угруповань, притягнення винних до відповідальності; забезпечення відшкодування шкоди фізичним та юридичним особам, державі; запобігання встановленню корумпованих зв'язків з державними службовцями та посадовими особами, втягненню їх у злочинну діяльність; протидія використанню учасниками

організованих злочинних угруповань у своїх інтересах об'єднань громадян і засобів масової інформації; запобігання легалізації коштів, здобутих злочинним шляхом, використанню суб'єктів підприємницької діяльності для реалізації злочинних намірів.

Тому, на нашу думку, зазначений перелік органів, які беруть участь у боротьбі з організованою злочинністю необхідно розширити, і включити до нього ще й наступні: Раду Національної безпеки і оборони, Комітети Верховної Ради - з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності та з питань запобігання і протидії корупції, органи юстиції (особливо, що стосується державної реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності в напрямку запобігання легалізації коштів, здобутих злочинним шляхом), а також об'єднання громадян та засоби масової інформації, а також, що стосується напряму міжнародного співробітництва, то необхідно вказати Робочий апарат Національного центрального бюро «Інтерпол» в Україні. На підставі чого пропонуємо внести зміни до ч. 3 ст. 5 ЗУ «Про організаційно правові основи боротьби з організованою злочинністю» і доповнити її, розширивши перелік органів, які беруть участь у боротьбі з організованою злочинністю.

У теорії кримінології по відношенню до боротьби зі злочинністю, в загальному розумінні, часто вживається поняття «суб'єкти соціального механізму запобігання злочинності», яким охоплюються всі органи, організації, громадяни, які беруть участь у створенні передумов, умов або безпосередньому процесі виявлення та усунення причин і умов, що сприяють вчиненню злочинів, сукупність державних органів і громадських організацій та громадян, що на різних рівнях державної влади і управління планують заходи щодо запобігання злочинам, здійснюють керівництво цими заходами або їх безпосередню реалізацію, мають у зв'язку з цим певні права, обов'язки і несуть відповідальність за досягнення постановлених цілей [180].

Суб'єктом по боротьбі чи протидії певним явищам в юридичній науці прийнято вважати - державний орган, установу, організацію або посадові особи чи уповноважені особи цього органу, які цілеспрямовано здійснюють вплив на

об'єкт суспільних відносин, при цьому взаємодіючи з іншими суб'єктами через координаційні та субординаційні відносини. Тобто суб'єктом по боротьбі з організованою злочинністю та корупцією можемо вважати державні органи, їх посадові особи, які уповноважені на протидію та боротьбу з організованою злочинністю та корупцією, діють відповідно до ієрархічної будови, координаційно і субординаційно пов'язані з іншими суб'єктами чи між собою. Прикладом такої взаємодії є віднесення Законом до суб'єктів по боротьбі з організованою злочинністю Національного антикорупційного бюро.

З огляду на наше розуміння сутності і напрямів запобігання організованим злочинності, що супроводжується корупційними зв'язками суб'єкт – це державний (спеціально створений або орган загального призначення) уповноважений орган, громадська організація, приватна установа, соціальна група, службова особа чи громадянин, які спрямовують свою діяльність на розроблення і реалізацію заходів, пов'язаних з попередженням, обмеженням, усуненням будь-яких дій, що пов'язані із організованою злочинністю чи корупційними діями і процесами, що породжують більш ускладнені відносини (організовану злочинну діяльність з корупційними зв'язками), а також на їх недопущення на різних стадіях організованої злочинної діяльності, у зв'язку з чим мають права, обов'язки і несуть відповідальність передбачену чинним законодавством.

За змістом своєї діяльності можна виділити суб'єктів по боротьбі з організованою злочинністю з корупційними зв'язками, які: 1) визначають її основні напрями, завдання, форми, планують, спрямовують та контролюють її, забезпечують правове регулювання та ресурсно-матеріальне, технічне забезпечення; 2) здійснюють координацію і безпосереднє адміністрування окремими конкретними напрямами і учасниками запобігання організованим злочинності та корупції; 3) виявляють, вивчають об'єкти впливу та інформують про них суспільство через ЗМІ, науково-дослідницькі установи та інститути, через інших суб'єктів; 4) упроваджують запобіжні заходи щодо попередження, обмеження, усунення криміногенних явищ та процесів, захисту соціальних благ і

особи, її законних інтересів, майна, які стали об'єктом організованих злочинних чи корупційних посягань; 5) безпосередньо реалізують заходи щодо відвернення і припинення організованої злочинної діяльності та корупції.

Сукупність та багатофункціональність суб'єктів запобігання організованим злочинності та корупції, їх взаємозв'язок та координація становлять складну та розгалужену систему суб'єктів, зумовлену різноманітністю об'єктів законного впливу. Під системою суб'єктів запобігання організованим злочинності, що супроводжується корупційними зв'язками слід розуміти сукупність об'єднаних спільною метою, цілями та завданнями суб'єктів, які у взаємозв'язку та з узгодженням у часі і просторі реалізують свої повноваження та компетенцію, надані їм відповідно до чинного законодавства. Систему суб'єктів запобігання складають юридичні і фізичні особи, які внаслідок своїх повноважень, соціального статусу або громадського обов'язку виконують такі завдання та реалізують повноваження. Всі гілки влади повинні брати активну участь у запобіганні організованим злочинності та корупції, тому систему суб'єктів по боротьбі з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками складають всі органи і посадові особи цих органів, які або спеціально створені для виконання цього завдання, або, які реалізуючи інші завдання охоплюють і питання протидії таким негативним явищам як організована злочинність та корупція.

На нашу думку, підрозділи різних відомств по боротьбі з організованою злочинністю і корупцією повинні функціонувати не ізольовано, а в межах комплексної діяльності відомств (органів), у безпосередньому і опосередкованому взаємозв'язку і взаємодоповнюваності, тобто у взаємодії, мається на увазі - спільну налагоджену діяльність двох і більше органів, служб, відомств, що передбачає раціональне поєднання процесуальних і оперативно-розшукових дій, здійснюваних кожним із них у межах наданих їм за законом повноважень.

У зв'язку з цим можна виділити, як внутрішню системну взаємодію, під якою слід розуміти взаємозв'язану діяльність між підрозділами одного відомства (наприклад у системі МВС – взаємодія між підрозділами карного розшуку і

боротьби з організованою злочинністю), так і міжсистемну взаємодію різних відомств (наприклад, таких як СБУ, митна служба, державна податкова міліція).

У Законі України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» з метою боротьби з організованою злочинністю і корупцією передбачено взаємодію органів прокуратури, внутрішніх справ, Служби безпеки України між собою, а також із такими державними органами, як Національний банк України, органи доходів і зборів, Міністерство фінансів України, Міністерство зовнішніх економічних зв'язків і торгівлі України, Державна фіскальна служба України, Фонд державного майна України, Антимонопольний комітет України, Державна прикордонна служба України, Міністерство юстиції України та інші міністерства і відомства.

На відміну від України, де функції боротьби з організованою злочинністю, здебільшого, сконцентровані в межах двох правоохоронних відомств (МВС України, СБ України), у США існує значна кількість спеціалізованих правоохоронних відомств (агентств), які здійснюють за певними напрямками боротьбу з конкретними видами організованої злочинності. Це дозволяє, з одного боку, усунути між ними конфлікт компетенції та конфлікт інтересів, мати у своїх лавах висококласних і профільних фахівців, що спеціалізуються на виявленні та розкритті конкретних видів злочинів. З іншого боку, наявність такої кількості правоохоронних органів потребує значних фінансових ресурсів держави на їх утримання, а, отже, вимагає від правоохоронних органів високоякісних результатів роботи. У ході реформування правоохоронних органів України, в т.ч. і тих, що здійснюють боротьбу з організованою злочинністю, досвід організації подібних органів США може стати у нагоді, оскільки він надає можливість визначити роль і місце органів, що здійснюють боротьбу з організованою злочинністю в системі державного механізму США (відповідні правоохоронні підрозділи в структурі міністерств, що здійснюють правоохоронні та регулятивні функції) [19, с. 74].

Перш ніж розглянути повноваження суб'єктів по боротьбі з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками, необхідно дослідити

саме поняття «повноваження» та «компетенція», які дуже часто ототожнюються, або сприймаються як синонімічні.

«Повноваження» – це загальне для теорії права та держави поняття, змістом якого є система прав та обов'язків, набутих у легітимний спосіб державою, місцевим самоврядуванням, державними органами і органами місцевого самоврядування, їх посадовими особами, іншими суб'єктами правовідносин з метою забезпечення можливостей, потреб та інтересів людини і громадянина, окремих соціальних груп та суспільства в цілому [24, с. 54].

Деякі науковці вважають, що посадові повноваження є складовою частиною компетенції органу. Ряд авторів під компетенцією розуміють права і обов'язки і додатково - коло підвідомчих цьому органу питань, завдання, що поставлені перед органом, покладені на нього функції, територію його діяльності і відповідальності. Є. Б. Ольховський підтримує точку зору тих, хто вважає недоцільним включати до поняття компетенції як окремі ознаки завдання і функції, адже визначення функцій залежить від конкретних завдань. Саме від змісту завдань залежить визначення функцій, як особливих (головних) напрямків діяльності відповідного органу. Компетенція традиційно (найбільш поширено) визначається як відповідний обсяг державної діяльності, покладеної на конкретний орган, або коло питань, передбачених правовими актами, які вправі він вирішувати. Компетенція, як правило, встановлюється в законах, інших нормативно-правових актах, в тому числі положенні про конкретний орган, його структурні підрозділи, статутах. До повноважень органів виконавчої влади відноситься право вчинення різних дій, що мають юридичний характер – нормотворча, виконавча, правоохоронна діяльність (застосування норм права, в тому числі юрисдикційного характеру). Для одних органів притаманними є нормотворча та виконавча діяльність (Кабінет Міністрів України, міністерства, інші центральні органи виконавчої влади), для інших – нормотворча, виконавча і юрисдикційна (центральні органи виконавчої влади зі спеціальним статусом, державні інспекції, служби тощо) [109, с. 46].

Досліджуючи питання повноважень органів внутрішніх справ, С. О. Шатрава, визначає окремі їх особливості, зокрема такий їх вид як «дискреційні повноваження» у працівників ОВС. Суть дискреційних повноважень полягає в тому що працівник ОВС: по-перше, на власний розсуд оцінює юридичний факт (фактичний склад), внаслідок чого можуть виникати, змінюватись або припинятись правовідносини; по-друге, на власний розсуд обирає одну з декількох, запропонованих у нормативно-правовому акті, форму реагування на даний юридичний факт; по-третє, на власний розсуд вибирає міру публічно-правового впливу щодо фізичних та юридичних осіб, його вид, розмір, спосіб реалізації; по-четверте, обирає форму реалізації своїх повноважень – видання нормативного або індивідуального правового акта, вчинення(утримання від вчинення) адміністративної дії; по-п'яте, уповноважений правом повністю або частково визначати порядок здійснення юридично значущих дій, у тому числі строк та послідовність їх здійснення; по-шосте, має можливість на власний розсуд визначати спосіб виконання управлінського рішення, встановлювати строки і процедуру виконання [191, с. 276]. Проте, такі повноваження несуть корупційний ризик, тому при реформуванні органів внутрішніх справ у законодавчих актах необхідно максимально деталізувати спектр завдань, функцій та повноважень, що має зменшити ризик зловживання правоохоронцями власними дискреційними повноваженнями та як результат – мінімізувати ризик порушення закону та проникнення корупційних зв'язків організованої злочинності як в органи публічної адміністрації, так і в самі правоохоронні органи.

Досліджуючи адміністративні юрисдикційні повноваження органів внутрішніх справ, Шильник В. Ю., серед повноважних суб'єктів адміністративної юрисдикції особливе місце відводить органам внутрішніх справ як різновиду органів виконавчої влади, що покликані виконувати основне навантаження у сфері правоохоронної діяльності держави. Особливість адміністративної юрисдикції органів внутрішніх справ, яка обумовлює її правовий зміст, полягає у тому, що, як різновид загальної юрисдикції, адміністративна юрисдикція органів внутрішніх справ у той же час є складовою діяльності органів виконавчої влади. В

зазначеному понятті інтегруються ознаки як виконавчої влади загалом, так і юрисдикційної діяльності зокрема [195, с. 65]. Для з'ясування концептуальної моделі, у тому числі і правової природи адміністративної юрисдикції органів внутрішніх справ, принципову роль відіграє взаємозв'язок зазначеного правового явища з цілями та завданнями виконавчої влади. Безпосередньо на органах виконавчої влади, до яких згідно зі ст. 1 Закону «Про Національну поліцію» [144] належать і органи внутрішніх справ, лежить основний тягар із практичної реалізації та виконання таких цілей і завдань: забезпечення публічної безпеки і порядку; охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; протидії злочинності; надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги. У свою чергу, адміністративна юрисдикція органів внутрішніх справ має більш спеціалізовані (галузеві) цілі та завдання, які визначені законодавством (ст. ст. 1, 245 КУпАП) [52], але у деяких випадках вони багато у чому співпадають із цілями та завданнями органів виконавчої влади.

На відміну від повноважень, основою компетенції, Л. В. Крупнова, вважає юридичні права та обов'язки як міру можливої, дозволеної, рекомендованої або належної поведінки її носія. Компетенція завжди ототожнюється з певною мірою самостійності та відособленості окремого органу держави у системі всього апарату держави, з певним ступенем самодостатності його владної діяльності [67, с. 16].

Як зазначає, О. В. Винник, термін «повноваження» має публічно-правову природу. Повноваження ґрунтуються переважно на владно-організаційних відносинах. Керуючись повноваженнями, державний орган завжди діє владно, виступає від імені держави. Натомість, «компетенція» в буквальному перекладі з латинської означає «належність по праву», а змістовна суть його включає в себе два складних компоненти: «коло повноважень» будь-якого органу чи посадової особи; коло питань, в яких дана особа володіє пізнанням, досвідом. Тобто компетенція не є явищем виключно публічно-правового порядку. Цей термін

застосовується як щодо державних органів, так і до інших недержавних інституцій. Компетенцією називають коло прав і обов'язків певної посадової особи, а інколи – навіть рівень обізнаності у певній сфері знань тощо [18, с. 100]. Окрім цього автор називає елементи, які визначають владні повноваження, є їх, так би мовити, «базисом», до них він відносить: 1) наявність уповноважених суб'єктів, які, представляючи офіційно державну владу і виконуючи покладені на них завдання і функції, наділені правами та обов'язками, іншими засобами вираження та втілення в життя державних інтересів; 2) власне повноваження – вимоги, звернені до іншої сторони публічно-владних відносин; 3) забезпечення владного повноваження законом. Більш детально розглянемо їх у наступному підрозділі.

2.2 Адміністративно-правовий статус органів, які здійснюють боротьбу з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками

Єдиним найвищим законодавчим органом державної влади, відповідно до Конституції України (ст. 75) є парламент – Верховна Рада України, яка і встановлює на законодавчому рівні державну політику у сфері боротьби з організованою злочинністю та протидії корупції. Своє призначення парламент реалізує через відповідні комітети та народних депутатів і визначає засади внутрішньої і зовнішньої політики, затверджує загальнодержавні програми економічного, науково-технічного, соціального, національно-культурного розвитку, охорони довкілля, створює законодавчу основу здійснення загальносоціального і спеціально-кримінологічного запобігання організованій злочинності та корупції. Повноваження парламенту України дають йому підстави для розроблення головних напрямів боротьби з організованою злочинністю та корупцією, створення достатньої правової бази для істотного впливу на правову політику держави, а взагалі своєю діяльністю сприяти зниженню кількісно-якісних показників злочинності, в тому числі й організованої, та рівня корупції в державі. Законом України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» [131]

уповноважено Верховну Раду, Президента України, Кабінет Міністрів України щодо визначення засад зовнішньої і внутрішньої політики держави від 1 липня 2010 року і зазначено, що основними засадами політики у сфері розбудови державності, зокрема, є:

- посилення протидії корупції та тіньовій економічній діяльності, забезпечення безумовного дотримання принципів законності насамперед вищими посадовими особами держави, політиками, суддями, керівниками правоохоронних органів і силових структур;

- боротьба зі злочинністю шляхом поліпшення координації роботи правоохоронних органів, оптимізації їх структури, належного забезпечення їх діяльності (ст. 3 Закону).

Постановою Верховної Ради України «Про перелік, кількісний склад і предмети відання комітетів Верховної Ради України восьмого скликання» від 04.12.2015 року № 22-VIII створено понад двадцять комітетів, серед яких Комітет з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності та Комітет з питань запобігання і протидії корупції [150]. До предметного відання Комітету з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності належать питання щодо організації та діяльності органів прокуратури, органів внутрішніх справ, податкової міліції (в частині оперативно-розшукової діяльності) інших правоохоронних органів, а також, що є ключовим з нашої точки зору – це питання боротьби з організованою злочинністю, запобігання злочинам. Що правда, питання запобігання та протидії корупції належить до відання іншого однойменного Комітету – з питань запобігання і протидії корупції. На нашу думку, питання боротьби з організованою злочинністю та протидії корупції має належати до предметного відання одного комітету, оскільки ми встановили нерозривний зв'язок організованої злочинності та корупції, їх співіснування, живлення один одного, тому для проведення ефективних заходів боротьби з ними необхідно більш раціонально побудувати систему органів уповноважених на боротьбу з ними таким чином, що максимально об'єднати повноваження у боротьбі з організованою злочинністю та корупцією.

Президент України є главою держави, гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина. Президент України на основі та на виконання Конституції і законів України забезпечує наступальну протидію організованим злочинності та корупції, і досягнення уповільнення темпів її динаміки на підставі чітко визначених пріоритетів, поступового нарощування зусиль держави і громадськості, вдосконалення чинного законодавства та практики його застосування. Хоча самим Законом України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» не визначено суб'єктом Президента України, проте такі його повноваження впливають з інших законодавчих актів. Окрім того, в межах своїх повноважень Президент України приймає підзаконні нормативно-правові акти, які регулюють питання боротьби з організованою злочинністю та корупцією. Серед них можна назвати: Указ Президента «Про першочергові заходи щодо детінізації економіки та протидії корупції» від 18 листопада 2005 р. № 1615/2005 [152], Указ Президента «Про систему заходів щодо усунення причин та умов, які сприяють злочинним проявам і корупції» від 09 лютого 2004 р. № 175/2004 [157], «Про невідкладні додаткові заходи щодо посилення боротьби з організованою злочинністю та корупцією» від 06 лютого 2003 р. № 84/2003 [146], «Про першочергові заходи з реалізації Закону України «Про засади запобігання та протидії корупції»» від 05 жовтня 2011 р. № 964 [151] та багато інших.

Проте, ключову роль у боротьбі з організованою злочинністю та корупцією Президент України відіграє як глава Ради національної безпеки і оборони України, діяльність якої спрямована на забезпечення національної безпеки та оборони, через визначення стратегічних національних інтересів України; координацію і контроль за діяльністю органів виконавчої влади з протидії корупції, забезпечення громадської безпеки та боротьби із злочинністю (в тому числі й організованою) з питань національної безпеки і оборони. Також одним із напрямків діяльності є розробка, ініціювання проектів державних програм, доктрин, законів України, указів Президента України, директив Верховного

Головнокомандувача Збройних Сил України, міжнародних договорів, інших нормативних актів та документів з питань національної безпеки і оборони.

Стратегія національної безпеки України, затверджена Указом Президента України від 12 лютого 2007 року № 105 (в редакції Указу Президента України від 8 червня 2012 року № 389/2012) так само, як і Закон України «Про основи національної безпеки України» визначає організовану злочинність та корупцію в органах державної влади як основні внутрішні загрози національній безпеці. У Рішенні РНБО України «Про стан злочинності у державі та координацію діяльності органів державної влади у протидії злочинним проявам корупції», введеному в дію Указом Президента України № 870/2009 від 27 жовтня 2009 р., визначено, що злочинність, особливо в умовах поглибленої соціально-політичної та фінансово-економічної кризи в державі, становить серйозну загрозу національній безпеці України та є одним з негативних чинників, який серйозно впливає на ефективність діяльності органів державної влади, підриває стабільність і систему правопорядку, захищеність прав, свобод і законних інтересів громадян.

Одним з наступних ключових рішень Ради національної безпеки і оборони України є Рішення Про Стратегію національної безпеки України від 6 травня 2015 року затверджене Указом Президента України від 26 травня 2015 року № 287/2015 [173], в якому визначено основні напрями державної політики національної безпеки України серед яких виокремимо такі: реформування та розвиток розвідувальних, контррозвідувальних і правоохоронних органів. Суть реформи правоохоронних органів полягає в тому, що реформа Міністерства внутрішніх справ України має забезпечити максимально доцільну консолідацію правоохоронної діяльності у сфері його відповідальності, позбавлення невластивих контрольних і дозвільних функцій, підвищення рівня довіри громадян до правоохоронних органів, трансформацію у цивільний центральний орган виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах правоохоронної діяльності, захисту державного кордону, міграційної діяльності та цивільного захисту.

Національна ж поліція як центральний орган виконавчої влади, діяльність якого спрямовується через Міністра внутрішніх справ України, виконує функції у сферах протидії злочинності, зокрема організованим, та забезпечення громадського порядку; для підтримання громадського порядку на місцях органи місцевого самоврядування створюють у межах власних бюджетів муніципальну поліцію.

При цьому Стратегією визначено і напрям антикорупційної реформи, яка полягає в наступному:

Державне управління має ґрунтуватися на принципах верховенства права, рівності громадян перед законом, чесності та прозорості влади, а його пріоритетом повинен стати захист прав, свобод і законних інтересів громадян, національних інтересів України. При цьому слід забезпечити:

- очищення влади від корупціонерів і агентури іноземних спецслужб, непрофесіоналів, політичної кон'юнктури, унеможливлення переважання особистих, корпоративних, регіональних інтересів над загальнонаціональними;

- реформування інституту державної служби, формування висококваліфікованого, патріотичного, політично нейтрального корпусу державних службовців, реформування системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів державної служби, упровадження сучасних етичних норм для державних службовців, військовослужбовців, працівників правоохоронних органів;

- децентралізацію функцій держави та бюджетних ресурсів; відкритість, прозорість та підзвітність державних органів, упровадження електронного урядування.

Ефективне державне управління вимагає послідовної антикорупційної політики, яка здійснюватиметься шляхом: обмеження контрольно-регуляторних функцій держави; мотивації працівників державних органів до сумлінної праці; забезпечення невідворотності покарання за корупційні правопорушення.

При цьому необхідно:

- удосконалити процедуру перевірки на доброчесність та забезпечити дієвий моніторинг способу життя, доходів і витрат державних службовців; забезпечити прозорість видатків Державного і місцевих бюджетів; завершити формування і забезпечити ефективну діяльність Національного антикорупційного бюро України та Національного агентства з питань запобігання корупції, а також забезпечити взаємодію у межах завдань і структури, визначених законодавством, між Національним антикорупційним бюро України та Державним бюро розслідувань України;

- активізувати взаємодію з міжнародними антикорупційними організаціями, зокрема Групою держав Ради Європи проти корупції (GRECO), впровадження кращих практик.

Окрім того, Рішенням Ради безпеки і оборони України (введено в дію Указом Президента України від 16 червня 2015 року № 341/2015) «Про заходи щодо посилення боротьби зі злочинністю в Україні» [172] вирішено – Міністерству внутрішніх справ України разом зі Службою безпеки України ужити вичерпних заходів щодо забезпечення якісного досудового розслідування і передачі до суду наявних кримінальних проваджень у справах про злочини вчинені організованими групами, злочинними організаціями».

Кабінет Міністрів України та інші центральні органи виконавчої влади (органи виконавчої влади на місцях) у сферах правової політики, законності, забезпечення прав і свобод людини та громадянина здійснюють заходи щодо забезпечення громадського порядку і боротьби зі злочинністю, відповідно до Конституції України (ч. 7 ст. 116) й Закону України «Про Кабінет Міністрів України» [136] від 7 жовтня 2010 р. розробляють, контролюють і координують виконання комплексних програм запобігання злочинності, організують її наукове супроводження і ресурсне забезпечення (ст. 20 Закону) та вживає заходів щодо захисту прав і свобод, гідності, життя і здоров'я людини та громадянина від протиправних посягань, охорони власності та громадського порядку, забезпечення пожежної безпеки, боротьби із злочинністю, запобігання і протидії

корупції; забезпечує координацію і контроль за діяльністю органів виконавчої влади щодо запобігання і протидії корупції.

Окрім того Кабінет Міністрів України в своїх постановах також регулює в межах своїх повноважень питання боротьби з організованою злочинністю та корупцією. Так, Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 травня 2003 року № 270-р затверджено План заходів щодо посилення боротьби з організованою злочинністю і корупцією на 2003 рік. З метою підвищення ефективності діяльності органів виконавчої влади у сфері запобігання та протидії корупції Кабінетом Міністрів України прийнято Постанову від 8 грудня 2009 року № 1422 «Питання запобігання та виявлення корупції в органах виконавчої влади».

Кабінет Міністрів України реалізує свої повноваження на місцях через відповідні місцеві органи виконавчої влади, такими є наприклад обласні державні адміністрації, які також уповноважені на боротьбу з організованою злочинністю та корупцією, реалізуючи державну політику у сфері протидії злочинності, в тому числі й організований в межах регіону (області, відповідної адміністративно-територіальної одиниці), забезпечують виконання Конституції України, державних програм, програм соціально-економічного розвитку областей, районів, що затверджуються обласними, районними радами чи територіальними громадами села, селища, міста. Так наприклад, при Сумській обласній державній адміністрації діє Управління взаємодії з правоохоронними органами та оборонної роботи. Управлінням забезпечується виконання ряду Постанов та Розпоряджень Уряду серед яких, важливе значення має Постанова КМУ «Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю» від 25 січня 2012 р. № 53-р [134].

Серед суб'єктів запобігання організованій злочинності важливе місце посідають органи місцевого самоврядування, які за своїми повноваженнями здійснюють організаційно-управлінські функції щодо запобігання злочинності в загальному її розумінні, організують і координують роботу відповідних суб'єктів системи запобігання злочинності, в тому числі й організований, займаються ресурсним забезпеченням, контролюють виконання постанов і рішень вищих

органів влади і своїх власних завдань щодо запобігання злочинів на підвідомчій території (в тому числі й таких, які вчинені організованими групами чи злочинними організаціями). Основні форми цієї роботи такі: а) видання у межах своєї компетенції нормативних актів з питань протидії злочинним проявам, організація контролю за їх виконанням; б) безпосереднє здійснення запобіжної роботи через відділи виконкому, підвідомчі установи, підприємства, організації, постійні комісії тощо. Особливу роль в організації роботи щодо запобігання злочинності відіграють постійні комісії: адміністративні, у справах молоді, спостережні та ін.; в) розроблення комплексних програм запобігання злочинності. Комплексне планування протидії злочинності – завдання органів місцевого самоврядування, оскільки вони забезпечують зв'язок запобіжних заходів з планами економічного і соціального розвитку території [23, с. 65].

Ще одним із суб'єктів боротьби з організованою злочинністю та корупцією є центральний орган виконавчої влади – Міністерство внутрішніх справ України. Основою адміністративної діяльності органів внутрішніх справ, її сутністю є організація й безпосереднє забезпечення громадської безпеки, боротьба зі злочинністю та корупцією, в тому числі й організованою та охорона власності, здійснення профілактичних заходів щодо запобігання правопорушенням. Зміст адміністративної діяльності розкриває її конкретні напрями, під час здійснення яких забезпечується виконання завдань, покладених на органи внутрішніх справ [29].

Сфера і різноманітність організованої злочинної діяльності, її причини й умови, мотиви, способи, знаряддя вчинення, види і ступінь організованості злочинної діяльності, озброєність та технічна оснащеність певних видів організованих злочинів зумовлюють наявність у державі спеціалізованої воєнізованої мобільної розгалуженої структурної установи, служби і підрозділи якої поєднували б у собі, зокрема: належний суб'єкт виконання державної політики у сфері протидії організованій злочинності; оперативну поінформованість про криміногенну обстановку в країні, регіонах, містах, районах, селах, на певній території, підприємствах, установах, відомствах, серед

різних верств населення, у кримінальному середовищі тощо; оперативно-розшукову діяльність з досудовим слідством щодо виявлення, розкриття, відвернення та припинення злочинів початих злочинною організацією чи організованою групою; вимогливість і відповідальність за охорону громадського порядку та забезпечення громадської безпеки; адаптаційні й ресоціалізаційні функції стосовно осіб, які відбули покарання; спеціально-кримінологічне, у тому числі віктимологічне та індивідуальне запобігання організованій злочинності; координаційні функції діяльності всіх служб і підрозділів по запобіганню організованій злочинності; наукове дослідження кримінологічних проблем з практичною розробкою концепцій і державних програм протидії організованій злочинності та багато іншого. Це все завдання Міністерства внутрішніх справ України та його структурних підрозділів.

МВС України входить до системи органів виконавчої влади і є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади у формуванні та реалізації державної політики у сфері захисту прав і свобод людини та громадянина, власності, інтересів суспільства і держави від злочинних посягань, боротьби зі злочинністю, розкриття та розслідування злочинів, охорони громадського порядку, забезпечення громадської безпеки, безпеки дорожнього руху, а також з питань формування державної політики у сферах міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів.

Верховна Рада України ухвалила проект урядового закону №1550 «Про внесення змін у деякі законодавчі акти України щодо реформування органів внутрішніх справ» [123]. Законом також усунуто дублювання функцій у діяльності ГУБОЗ МВС, транспортної міліції, уповноважених органів внутрішніх справ у справах дітей, які фактично виконують функції, що відносяться до компетенції блоку кримінальної міліції і міліції громадської безпеки, маючи при цьому власні управлінські апарати. Законом передбачено, що в міністерствах та інших органах виконавчої влади можуть за поданням керівника Головного

управління СБУ вводиться посади помічників керівників відповідних міністерств і відомств з питань взаємодії в боротьбі з організованою злочинністю. Ці помічники повинні бути з числа співробітників СБУ, які мають досвід відповідної роботи.

Проте, за висновком Головного юридичного управління відповідно до загальної концепції законопроекту та запропонованих до Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» змін (пункт 5 розділу I законопроекту) із системи державних органів, які здійснюють боротьбу з організованою злочинністю, пропонується виключити спеціальні підрозділи по боротьбі з організованою злочинністю Міністерства внутрішніх справ України. При цьому, на «реформовані» підрозділи органів внутрішніх справ відповідні повноваження не покладаються.

Разом з тим, зазначена новела імплементована у положення Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» фрагментарно. Серед іншого, йдеться про: залишення у підрозділів органів внутрішніх справ повноважень щодо збирання, накопичення і зберігання інформації про події і факти, що свідчать про організовану злочинну діяльність, її причини та умови, про осіб, які беруть участь в організованій злочинній діяльності, а також створення централізованих банків даних; «умовно концептуально оновлене» положення щодо сприяння підрозділам органів внутрішніх справ у виявленні, припиненні та запобіганні організованої злочинної діяльності (нова редакція абзацу першого пункту 5 статті 18 Закону) [41].

Головною подією в реформуванні органів МВС України стало створення Національної поліції України, у складі якої передбачено кримінальну поліцію, патрульну поліцію, органи досудового розслідування, поліцію охорони, спеціальну поліцію, поліцію особливого призначення. Правовий статус цих структурних підрозділів ще не зовсім визначено законодавцем. Хоча п. 3 ст. 5 Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» визначено, що Національна поліція України є державним органом, який бере участь у боротьбі зі злочинністю.

Складовою частиною органів внутрішніх справ є Національна поліція – це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. Правовою основою діяльності Національної поліції є Закон України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 р. Для виконання обов'язків щодо протидії організованій злочинності, а також функції по її запобіганню структурно в поліції і при ній створено відповідні головні управління, служби й департаменти: Департамент карного розшуку (аналіз, у межах компетенції, ефективності заходів, ужитих територіальними підрозділами поліції щодо попередження, виявлення і розкриття злочинів, припинення діяльності стійких суспільно небезпечних організованих груп і злочинних організацій, які впливають на криміногенну ситуацію в регіонах і в державі, викриття злочинної діяльності їх лідерів та кримінальних авторитетів), кримінальна поліція, Департамент кримінальної розвідки, Департамент боротьби зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми; у складі кримінальної поліції - Департамент протидії наркозлочинності, Департамент внутрішньої безпеки, Департамент кіберполіції тощо. Таким чином повноваження боротьби з організованою злочинністю в органах МВС України розподілені між значною кількістю його структурних підрозділів, що на нашу думку є великою перешкодою у здійсненні боротьби з організованою злочинністю, а особливо, яка супроводжується корупційними зв'язками. Оскільки, така розгалуженість органів та структурних елементів не дозволяє сконцентрувати боротьбу, призводить до втрати інформації, низького рівня взаємодії, співпраці, координації, проблеми в правовому регулюванні.

До того ж, в структурі МВС діє Департамент протидії злочинності у сфері економіки, компетенція якого звужена до злочинів, що вчиняються у сфері економічної діяльності, проте поширюється й на організовану злочинність, але у сфері економічних злочинів. Щодо боротьби з організованою злочинністю та корупцією, то до повноважень Департаменту протидії злочинності у сфері економіки, належать, зокрема і такі: своєчасне виявлення, запобігання та

припинення злочинів у сфері економіки, у тому числі вчинених суспільно-небезпечними організованими групами та злочинними організаціями, які впливають на соціально-економічну і криміногенну ситуацію в державі та в окремих її регіонах; боротьба з корупцією у сферах, які мають стратегічне значення для економіки держави, та серед посадових осіб органів державної влади і самоврядування [179].

Говорячи, що організована злочинність в поєднанні з корупційними зв'язками посягає на державний (конституційний) лад, безпеку держави як економічну, соціальну так і загалом зачіпають інтереси держави, то варто відзначити, що Законом України «Про Службу безпеки України», визначено правовий статус СБУ як державного правоохоронного органу спеціального призначення, який забезпечує державну безпеку України. На Службу безпеки України покладається у межах визначеної законодавством компетенції захист державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності, економічного, науково-технічного і оборонного потенціалу України, законних інтересів держави та прав громадян від розвідувально-підривної діяльності іноземних спеціальних служб, посягань з боку окремих організацій, груп та осіб, а також забезпечення охорони державної таємниці.

До завдань Служби безпеки України також входить попередження, виявлення, припинення та розкриття злочинів проти миру і безпеки людства, тероризму, корупції та організованої злочинної діяльності у сфері управління і економіки та інших протиправних дій, які безпосередньо створюють загрозу життєво важливим інтересам України [158].

Виходячи з такого визначення завдань СБУ в ст. 2 Закону, то варто звернути увагу на такі формулювання як «з боку окремих організацій, груп та осіб», тобто уже мова йде про організовану злочинність, а також «корупції та організованої злочинної діяльності», тобто законодавець не розділяє корупцію та організовану злочинність навіть в рамках завдань які покладаються на СБУ. Окрім того одним із функціональних підрозділів Центрального управління СБУ є підрозділ по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю.

Можна визнати, що на сьогодні органи СБУ є ключовими у боротьбі з організованою злочинністю в Україні, оскільки наділені найбільш широкими повноваженнями у даній сфері, і безпосередньо ведуть боротьбу з цим явищем [90].

До числа суб'єктів, для яких запобігання організованій злочинності та корупції є однією з головних функцій у межах правоохоронної та правозастосовної діяльності, належать правоохоронні та правозастосовні органи, їх підрозділи, відділи, служби, управління. Серед них – органи прокуратури, юстиції, військової служби правопорядку у Збройних Силах України, органи охорони державного кордону, органи державної фіскальної служби, органи і установи виконання покарань, судові органи, рибоохорони, державної лісової охорони, інші органи, які здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції. Зупинимося на запобіжній діяльності деяких з них.

Генеральна Прокуратура України відіграє важливу роль у протидії організованій злочинності та корупції, що виявляється в різних формах і забезпечується при виконанні всіх покладених на органи прокуратури функцій, а саме: нагляд за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство; нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян. Основні напрями запобіжної діяльності прокуратури випливають з Конституції України і Закону України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 року № 1697-VII, до системи якої входить Спеціалізована антикорупційна прокуратура, до функцій якої належать: здійснення нагляду за додержанням законів під час проведення оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування Національним антикорупційним бюро України; підтримання державного обвинувачення у відповідних провадженнях; представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, передбачених Законом і пов'язаних із корупційними або пов'язаними з корупцією правопорушеннями.

Органи прокуратури не менш як двічі на рік інформують суспільство про свою діяльність шляхом повідомлень у засобах масової інформації. Генеральний прокурор України особисто не менше одного разу на рік звітує перед Верховною Радою України на пленарному засіданні про діяльність органів прокуратури шляхом надання узагальнених статистичних та аналітичних даних. Організація роботи прокуратури з кримінологічної поінформованості й правової пропаганди полягає у спільному з органами влади та управління, місцевого самоврядування плануванні її діяльності, проведенні й узагальненні результатів. Кримінологічна поінформованість ставить за мету поширення серед населення відомостей про злочинність взагалі та її стан на окремих територіях, причин й умов учинення злочинів, особу злочинця, засоби вчинення злочинів, віктимну поведінку, заходи запобігання тощо. Правова пропаганда привертає увагу населення до найбільш суворих форм реагування суспільства і держави щодо тих, хто порушив кримінальний закон. Організуючи правову пропаганду, треба мати на увазі головне завдання – утримати криміногенно безпечну частину населення від злочину.

Прокуратура бере участь у розробці органами влади комплексних планів запобігання злочинності. Для підготовки комплексного плану регіону (міста, району) створюється комісія (робоча група), що включає в себе представників основних суб'єктів запобігання, до складу якої входить і прокурор. Основою для розробки програми (плану) є матеріали кримінологічного аналізу злочинності в даному регіоні (місті, районі), інших кримінологічних досліджень і спеціальних перевірок, аудиту, що проводилися згідно з планами відомств чи безпосередньо у зв'язку з підготовкою комплексної програми. Після вивчення, узагальнення, систематизації, зведення в єдиний документ усіх пропозицій складається проект програми, зміст і структура якого має відповідати основним напрямкам протидії злочинності державної програми, і план заходів. Комплексна програма запобігання злочинності на певний строк затверджується відповідним законодавчим суб'єктом. Сприяння прокуратури подальшому розвитку запобіжної діяльності громадськості має два аспекти: з одного боку, залучення

громадськості та її представників до запобігання злочинності, тобто стимулювання діяльності суб'єктів запобігання злочинності, а з другого – допомога громадським організаціям в удосконаленні запобіжної роботи.

Митні органи України. Відповідно до Митного кодексу України, прийнятого 13 березня 2012 року [85], митні органи здійснюють широкомасштабну діяльність щодо створення сприятливих умов для розвитку економіки України, захисту прав та інтересів суб'єктів підприємницької діяльності та громадян. Спеціально-кримінологічне запобігання митної злочинності – це недопущення злочинів, пов'язаних з порушенням порядку переміщення товарів та цінностей через митний кордон, умисним ухилянням від сплати митних зборів (контрабанда, наркобізнес, незаконний експорт та імпорту товарів, коштовностей, предметів художньої, історичної і археологічної цінності, зброї, військової техніки, транспортних, часто крадених, засобів, вибухових речовин, радіоактивних матеріалів, людей та ін.), а також боротьба з корупцією, зловживанням службовим становищем з боку співробітників митних органів. Основними напрямками запобігання митній злочинності є: вдосконалення процедури митного оформлення товарів та механізму функціонування пунктів пропуску через державний кордон; максимальне використання сучасних інформаційних технологій і автоматичних систем управління; розвиток партнерських відносин між митними органами, іншими установами; організація прикордонного законодавства; підвищення результативності боротьби з корупцією; використання у запобіжній роботі громадськості та засобів масової інформації; усунення негативних явищ, що породжують криміногенну мотивацію, причини й умови, які сприяють вчиненню злочинів або досягненню злочинних результатів; професіоналізм, досвід та навички співробітників митних органів, високі моральні якості, знання справи.

Органи охорони державного кордону. Державна прикордонна служба України на підставі Закону України від 3 квітня 2003 р. «Про Державну прикордонну службу України» [125] запобігає злочинам, пов'язаним з порушенням режиму державного кордону країни (незаконне переправлення осіб

через державний кордон України, порушення правил міжнародних польотів та ін.), а останніми роками спільно з територіальними органами країн – транскордонної злочинності. Разом з іншими правоохоронними органами вони здійснюють оперативно-розшукову діяльність, вживають заходів щодо недопущення нелегального перетинання державного кордону України, в необхідних випадках – шляхом адміністративного затримання порушників, їх особистого огляду, а також огляду транспортних засобів. Законом України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» [163] від 22 червня 2000 р. передбачено участь в охороні державного кордону громадських формувань, які, зокрема, допомагають Прикордонним військам України у виявленні причин та умов, які можуть призвести до злочинної діяльності на кордоні, і вжиття заходів до їх усунення.

Органи доходів і зборів. Державна фіскальна служба України здійснює реалізацію державної податкової політики та політики у сфері державної митної справи, державної політики у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування податкового, митного законодавства, здійснення в межах повноважень, передбачених законом, контролю за надходженням до бюджетів та державних цільових фондів податків і зборів, митних та інших платежів, державної політики у сфері контролю за виробництвом та обігом спирту, алкогольних напоїв і тютюнових виробів, державної політики з адміністрування єдиного внеску, а також боротьби з правопорушеннями під час застосування законодавства з питань сплати єдиного внеску, державної політики у сфері контролю за своєчасністю здійснення розрахунків в іноземній валюті в установленій законом строк, дотриманням порядку проведення готівкових розрахунків за товари (послуги), а також за наявністю ліцензій на провадження видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню відповідно до закону, торгових патентів. Відповідно до повноважень запобіжна діяльність органів фіскальної служби пов'язана з головними завданнями, що передбачені законодавством про фіскальну службу. До спеціально-кримінологічних заходів запобігання податковій злочинності як сукупності злочинних проявів у сфері

стягнення податків і зборів (обов'язкових платежів) можна віднести, зокрема: здійснення контролю за додержанням податкового законодавства, порядку розрахунків із споживачами з використанням електронних контрольно-касових апаратів, комп'ютерних систем і товарно-касових книг; контроль за наявністю свідоцтв про державну реєстрацію суб'єктів підприємницької діяльності та ліцензій, патентів, інших спеціальних дозволів на здійснення окремих видів підприємницької діяльності; виявлення осіб, схильних до вчинення злочинів, і проведення з ними відповідної профілактичної роботи; за дорученням спеціальних підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю проводять перевірки своєчасності подання та достовірності документів, пов'язаних з обчисленням і сплатою податків, інших платежів; розшук платників, які ухиляються від сплати податків, інших платежів; запобігання корупції в органах податкової служби та виявлення її фактів; збирання, аналіз, узагальнення інформації щодо порушень податкового законодавства, прогнозування тенденцій розвитку негативних процесів кримінального характеру, пов'язаних з оподаткуванням; відвернення або припинення злочинної діяльності; відшкодування завданої злочином шкоди та ін.

Органи та установи виконання покарань. Згідно з ч. 1 ст. 1 Кримінально-виконавчого кодексу України [65] кримінально-виконавче законодавство регламентує порядок і умови виконання та відбування кримінальних покарань з метою захисту інтересів осіб, суспільства і держави шляхом створення умов для виправлення і ресоціалізації засуджених, запобігання вчиненню нових злочинів як засудженими, так і іншими особами, а також запобігання тортурам та нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню із засудженими. Запобігання злочинності в місцях позбавлення волі здійснюється шляхом проведення як загальних, так і індивідуальних заходів. Загальні заходи охоплюють коло актуальних питань, пов'язаних з виявленням і усуненням причин та умов, що сприяють рецидиву злочинів і порушенню режиму в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах, а також вчиненню злочинів з боку осіб, засуджених до покарань, не пов'язаних з позбавленням волі. Заходи такого

рівня є досить різноманітними та численними, мають специфічний характер, зумовлений контингентом засуджених, видом покарання, типом кримінально-виконавчої установи, місцем відбування чи виконання покарання. Органи й установи виконання покарань можуть застосовувати такі спеціальні заходи кримінологічної профілактики, відвернення і припинення злочинів: здійснення постійного оперативного контролю за засудженими, проведення комплексних профілактичних операцій у місцях позбавлення волі; протидія професіоналізації і консолідації злочинців у зоні; удосконалення пенітенціарної практики, контролю; використання спеціальних заходів щодо переорієнтації антигромадської настанови особи; боротьба з проявами кримінальної субкультури в місцях позбавлення волі; відвернення і припинення рецидиву злочинів; допомога громадських, релігійних організацій у роботі із засудженими та ін. Індивідуальне запобігання – це діяльність адміністрації установ виконання покарань, спрямована на виявлення засуджених, від яких можна чекати на вчинення злочинів, і застосування до них відповідних заходів запобіжного впливу. Запобігання рецидиву злочинів при виконанні покарань, не пов'язаних з позбавленням волі, передбачає: створення обстановки, яка виключала б можливість вчинення нового злочину, порушення трудової дисципліни і правил поведінки, проживання та реєстрації; профілактичний облік криміногенних осіб; надання допомоги засудженим тощо. За даними Департаменту з питань виконання покарань, оперативними підрозділами установ кримінально-виконавчої служби з початку 2010 р. попереджено вчинення засудженими майже 1800 злочинів; виявлено і перекрито майже 800 каналів надходження до засуджених наркотичних засобів та ін.

Органи юстиції. Міністерство юстиції України, діючи на підставі Положення про Міністерство юстиції України, затвердженого Указом Президента України від 14 листопада 2006 року, є провідним органом у системі центральних органів виконавчої влади в забезпеченні реалізації державної правової політики, правової експертизи проектів нормативних актів, державної реєстрації та систематизації законодавства України, координації нормотворчої діяльності

центральных органів виконавчої влади та роботи з адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, захисту прав і свобод людини, розвитку правової інформатизації, формування у громадян правового світогляду тощо. Розвиваючи інформаційну обізнаність населення, беручи участь у формуванні в громадян правового світогляду, ініціюючи проведення в країні кримінологічних досліджень, органи юстиції таким чином роблять свій внесок у справу запобігання злочинності. Здійснюючи організаційне керівництво і контрольно-ревізійні функції, органи юстиції спрямовують і стимулюють запобіжну діяльність підпорядкованих їм органів (департаменти нотаріату та ліцензування юридичної практики, державної виконавчої служби, цивільного стану громадян та ін.). Відповідно до законодавства органи нотаріату охороняють права й законні інтереси громадян, державних і приватних установ, підприємств, фірм, організацій, сприяють укріпленню законності й правопорядку, запобігають правопорушенням шляхом правильного і своєчасного посвідчення договорів і угод, надають інформацію відповідним державним структурам про правочини, в яких грошова маса перевищує певну суму та ін. Згідно із Законом України «Про державну виконавчу службу» [124] від 24 березня 1998 р. завданням цієї служби було своєчасне, повне й неупереджене примусове виконання рішень, передбачених законом.

Органи РАЦС сприяють запобіганню організованій злочинності та корупції шляхом своєчасної і належної реєстрації актів громадянського стану, виключення помилок, інформації органам влади про вдосконалення законодавства про реєстрацію громадянського стану та ін.

Органи державного фінансового, митного, податкового контролю. Варто зазначити особливу роль у запобіганні та протидії організованій злочинності та корупції таких органів як: численних державних контрольних, моніторингових, експертних органів: Національний Банк України, Державної аудиторської служби України, Державної фіскальної служби України, Фонду державного майна України, рибоохорони, державної лісової охорони, державного моніторингу довкілля, Антимонопольного комітету України, експертних установ тощо, які

здійснюють правоохоронні та правозастосовні функції у різних сферах господарства. Згідно зі своїми повноваженнями з контролю за виконанням законів господарюючими суб'єктами і природо користувачами вони вживають різноманітних заходів щодо недопущення здійснення організованої злочинної діяльності, усунення й обмеження тих криміногенних об'єктів, які їх породжують або сприяють їй. Підкреслимо, що вдосконалення і професіоналізація саме профілактичного напрямку в діяльності цих органів стали б значним внеском у впровадження спеціально-кримінологічного запобігання організованим злочинності в сфері господарської, економічної діяльності.

Державна прикордонна служба України є також суб'єктом по боротьбі з організованою злочинністю і сприяє спеціальним підрозділам Служби безпеки України і підрозділам органів Національної поліції у виявленні, припиненні та попередженні організованої злочинної діяльності, затриманні та притягненні до відповідальності її учасників.

Засоби масової інформації, хоч і не є суб'єктами боротьби з організованою злочинністю та корупцією, проте їм надано право на збирання, аналіз і поширення інформації про стан злочинності в державі, про розкриття злочинів вчинених організованими групами чи злочинними організаціями, поширення інформації про стан корупції чи окремі корупційні порушення з боку посадових осіб органів державної влади, зухвалу поведінку державних службовців, недоліки у діяльності державних органів у боротьбі з організованою злочинністю та корупцією. Діяльність державних органів, в тому числі й правоохоронних висвітлюється через ЗМІ. Також важливою функцією ЗМІ у цьому напрямку є формування громадської думки, вплив на правосвідомість громадян, через донесення інформації про розкриття злочинів та покарання за їх вчинення винних осіб. Проте, науковцями неодноразово зазначалося, що досить часто саме засоби масової інформації і використовують впливові посадовці чи особи-лідери організованої групи, злочинної організації для надання неправдивої інформації населенню, щоб уникнути невдоволення чи інших громадянських явищ. Тому

ставлення до ЗМІ як до суб'єктів протидії організованій злочинності та корупції є неоднозначним в наукових колах.

О. С. Варвенюк, до суб'єктів протидії організованій злочинності та корупції відносить ще й громадські організації, дослідивши їх форми та методи боротьби з цими явищами [17, с. 105].

Таким чином, в Україні діє розгалужена система суб'єктів по боротьбі з організованою злочинністю та протидії корупції, як окремо по кожному з цих явищ, так і спільно, шляхом координації, співпраці, взаємодії. Всі ці суб'єкти об'єднані єдиною метою – боротьба з організованою злочинністю та подолання корупції, заради процвітання правової, демократичної держави з громадянським суспільством.

На нашу думку, в Україні для боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками необхідно створити окремий державний орган – Державну службу по боротьбі з організованою злочинністю при Міністерстві внутрішніх справ України, яка органом спеціально створеним для боротьби з організованою злочинністю, тобто органом спеціального призначення, який буде спеціалізуватися виключно на злочинах, що мають в собі ознаки організованої злочинної діяльності. В ст. 5 Закону України «Про організаційно-правові засади боротьби з організованою злочинністю» вказано, що в разі необхідності Верховна Рада України може створювати й інші (окрім діючих і визначених в Законі) спеціальні органи по боротьбі з організованою злочинністю. Вважаємо, що сучасний стан розвитку організованої злочинності в державі та його загроза українському народу і є тією необхідністю створення даного органу.

Відповідно до Конституції України п. 9¹ ст. 116 Кабінет Міністрів України утворює, реорганізовує та ліквідує відповідно до закону міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, діючи в межах коштів, передбачених на утримання органів виконавчої влади [57]. На основі цього, вважаємо за доцільне створення в рамках МВС України Державної служби по боротьбі з організованою злочинністю.

У зв'язку з цим постає необхідність проведення ряду заходів, спрямованих на створення та діяльність даної служби: розробка та затвердження Положення про Державну службу по боротьбі з організованою злочинністю для забезпечення правової основи діяльності; внесення змін в чинне законодавство про боротьбу з організованою злочинністю та корупцією про визнання Державної служби по боротьбі з організованою злочинністю спеціально створеним суб'єктом по боротьбі з організованою злочинністю (Закон України «Про організаційно-правові засади боротьби з організованою злочинністю» та органом, що бере участь у боротьбі з корупцією (Закон України «Про запобігання корупції» № 1700-VII); встановити обов'язкову взаємодію Державної служби по боротьбі з організованою злочинністю з Національним антикорупційним бюро України та Національним агентством з питань корупції, оскільки ми встановили нерозривний зв'язок організованої злочинності та корупції, і вважаємо, що боротьба в рамках посиленої співпраці Служби з Національним антикорупційним бюро буде найкращим механізмом боротьби з корупційними зв'язками організованої злочинності. Ця співпраця буде полягати в тому, що Національне антикорупційне бюро буде виявляти корупційні зв'язки організованої злочинної групи чи злочинної організації; дотримуючись засад Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» оптимізувати органи внутрішніх справ, їх структуру, шляхом створення Державної служби по боротьбі з організованою злочинністю, що супроводжується корупційним зв'язками для підвищення ефективності боротьби з цими протиправними анти суспільними явищами; налагодити чітку систему співпраці Державної служби по боротьбі з організованою злочинністю з іншими державними органами влади.

На основі проведеного аналізу суб'єктів по боротьбі з організованою злочинністю та корупцією, можна зазначити, що в Україні дуже розгалужена система органів по боротьбі з організованою злочинністю та корупцією, які пов'язані між собою механізмами взаємодії, координації, підпорядкування. Проте, існує потреба більш централізувати цю систему і як перспектива це можливо, за допомогою створення єдиного органу по боротьбі з організованою злочинністю.

2.3 Адміністративно-правові заходи організації боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками

На протязі останніх десятиліть у вітчизняній науці стосовно проблеми боротьби з організованою злочинністю та корупцією переважала концепція попередження цих явищ, яка характеризувалась як система взаємопоєднаних заходів, здійснених з метою викорінення організованої злочинності та корупції і ліквідації причин, що їх породжують. Більше всього при цьому попередження організованої злочинності розглядалось як діяльність державних органів, громадських інституцій і окремих громадян, спрямована на ліквідацію або нейтралізацію причин і умов організованої злочинності та корупції взагалі. Підкреслювалось, що попередження організованої злочинності носить багаторівневий характер, здійснюється як в масштабі міжнародного співробітництва, певної конкретної країни, так і в окремих регіонах держави, чи серед певних категорій населення.

Визначаючи основні напрямки боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками на сучасному етапі розвитку держави та суспільства треба враховувати те, що організована злочинність та корупція є тяжким наслідком, а не головною причиною негараздів у реформуванні економіки, правової системи, апарату держави; пошук найбільш ефективних шляхів її подолання треба здійснювати на основі удосконалення законодавства держави та державного правового регулювання економічного, політичного, правового життя суспільства; боротьба з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками повинна бути систематичною, постійною; головні зусилля потрібно спрямувати на профілактику організованої злочинності та корупції з урахуванням вимог сьогодення та прогнозів на найближчу перспективу на усунення причин та умов поширення цих суспільно-небезпечних явищ в Україні, а не на притягненні до відповідальності окремих членів організованої групи, організації чи корупціонерів [101, с. 29]. Успішна боротьба з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними

зв'язками в цих умовах неможлива без посилення адміністративних репресивних заходів, пов'язаних з встановленням кримінальної відповідальності за організовані злочинні діяння, що супроводжуються корупційними правопорушеннями, що не можливо без активізації роботи правоохоронних органів, особливо органів внутрішніх справ зі своєчасного виявлення правопорушень та покарання винних осіб.

Адміністративно-правова політика є складовою частиною правової політики держави в цілому і є базою для прийняття управлінських рішень у сфері охорони суспільних відносин. Однією зі складових реформи органів внутрішніх справ є розробка адміністративно-правового механізму забезпечення належної боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками. Адміністративні заходи по протидії організованій злочинності з корупційними зв'язками повинні бути направлені на створення умов, які перешкоджали б проникненню цих явищ до органів публічної адміністрації, зменшенню їх впливу на діяльність основних державних інституцій [92, с. 45].

О. І. Пономарьов, визначає, що попередження організованої злочинності включає в себе дві групи заходів: 1) перша група являє собою профілактичні заходи, направлені на виявлення та усунення причин і умов організованої злочинності, які їй сприяють; 2) другу групу заходів зорієнтовано на утримання громадян від учинення злочинів. Відмінність першої групи заходів від другої полягає в тому, що профілактичні заходи можуть застосовуватись як до вчинення злочинів, так і після – на стадії ресоціації засуджених. Реалізація другої групи заходів можлива до констатації факту організованої злочинної діяльності. Ефективність застосування перерахованих заходів залежить від того, наскільки комплексно вони будуть застосовуватись, оскільки кожен із них доповнює інший [118, с. 102].

Протидію організованій злочинності О. І. Пономарьов визначає як історично складену систему заходів політичного, соціально-економічного, інформаційно-пропагандистського, організаційного, правового та іншого характеру, направлену на виявлення, попередження та усунення об'єктивних і

суб'єктивних причин і умов, що породжують і сприяють організованій злочинності, припинення організованої злочинної діяльності, а також мінімізація наслідків її діяльності, що здійснюються ціле направленою діяльністю всіх інститутів суспільства. Ця протидія, на думку автора, повинна відповідати таким ознакам: 1) заходи політичного, соціально-економічного, інформаційно-пропагандистського, організаційного, правового та іншого характеру повинні мати системний характер, що проявляється в постійності їх виконання і взаємозв'язку між собою; 2) протидія організованій злочинності повинна бути направлена на виявлення, попередження та усунення об'єктивних і суб'єктивних причин та умов, що породжують і сприяють організованій злочинності, припинення організованої злочинної діяльності, а також мінімізацію наслідків її діяльності. Мінімізація наслідків діяльності організованої злочинності передбачає собою низку заходів, направлених на відновлення порушених прав; 3) у реалізації зазначених заходів повинні бути задіяні всі інститути суспільства. Для якісної протидії організованій злочинності в теперішній час необхідний новий підхід до консолідації держави і громадського суспільства [118, с. 102–103].

Під адміністративними заходами боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками слід розуміти урегульовані нормами адміністративного права взаємопов'язані між собою дії компетентних органів держави та їх посадових осіб, за допомогою яких забезпечується боротьба з цими протиправними явищами, і спрямовані на їх попередження та припинення, які носять владно-розпорядчий характер.

Окрім того, дослідивши і переконавшись, що організована злочинність, з корупційними зв'язками, співвідносяться одне з одним взагалі як частина з цілим можна погодитися з існуючою в теорії позицією, за якою для визначення взаємодіючих частин цілого фахівцями багатьох галузей знань застосовується термін «механізм».

С. С. Алексєєв виділяє «механізм правового регулювання» як узятую в єдності всю сукупність юридичних засобів, за допомогою яких забезпечується правовий вплив на суспільні відносини [4, с. 30]. При цьому автор вважає, що, по-

перше, поняття «механізм правового регулювання» – це категорія, яка повинна охопити всі правові засоби. По-друге, «механізм правового регулювання» не тільки «збирає» їх, але й «розставляє по своїх місцях», у результаті чого, «перед нами виявляються не розрізнені явища (норми, тлумачення, юридична техніка тощо), а цілісний механізм, кожна частина якого, що взаємодіє з іншими, виконує свої специфічні функції». По-третє, «механізм правового регулювання» передбачає і характеристику стадій правового впливу, чи правового регулювання [4, с. 78].

Таким чином, С. С. Алексєєв до елементів механізму правового регулювання відносить: юридичні норми, правовідносини, акти реалізації суб'єктивних юридичних прав і обов'язків, нормативні юридичні акти, правову культуру і правосвідомість. У цьому переліку наявні всі правові явища, які так чи інакше врегульовано впливають на суспільні відносини .

І. П. Голосніченко механізм правового впливу трактує, як систему взаємозв'язаних і взаємозумовлених елементів, які умовно можна розділити на три групи: засоби впливу, проміжні ланки та об'єкти впливу. До першої з них входять правові принципи, норми, джерела права, правовідносини. До другої – правосвідомість, правова культура; до третьої – акти реалізації норм права [24, с. 98].

Адміністративний підхід до боротьби з організованою злочинністю передбачає використання адміністративно-правових інструментів для того щоб усунути або зменшити масштаби поширення та сфер впливу організованої злочинності, що супроводжується корупційними зв'язками.

Взаємодія спецпідрозділів по боротьбі з організованою злочинністю МВС і СБУ регулюється ст. 16 Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю», що полягає в обміні оперативною інформацією. Але зазначений законодавчий акт визначає лише загальний принцип обміну даною інформацією і не встановлює розмежування компетенції між МВС і СБУ.

Аналізуючи матеріали практики, можна відзначити, що взаємини зазначених вище органів, як правило, перебувають на рівні надання технічної допомоги органами СБУ і лише в поодиноких випадках трапляється обмін оперативною інформацією (фактично одиничні).

Як органи МВС, так і органи СБУ виконують подібні функції:

- проводять розвідувально-пошукові заходи, спрямовані на збір відомостей про організовану злочинну діяльність, про злочинні співтовариства і для цього організують оперативне проникнення в їхні структури;
- створюють банки інформації, аналізують діяльність злочинних співтовариств;
- ведуть оперативну перевірку учасників і лідерів злочинних організацій; забезпечують викриття корумпованих осіб в органах влади і управління;
- здійснюють збір інформації і заходи по протидії проникненню організованих злочинних груп закордонних країн на територію України;
- проводять заходи щодо захисту інтересів України при узгодженні договорів на експорт і імпорт продукції, трансферті коштів, документують діяльність злочинних співтовариств, що мають міжнародні зв'язки;
- здійснюють постійний збір інформації про всіх кримінально активних осіб («авторитетів» кримінально-злочинного середовища, тіньової економіки, «зłodіїв у законі», міжнародних аферистів і фінансових махінаторів), здатних організувати злочинні групи, здійснити підкуп посадових осіб в органах влади і управління;
- документують дії і зв'язки осіб, підозрюваних в участі в організованих злочинних групах;
- припиняють спроби використання організованих злочинних груп у терористичній і екстремістській діяльності;
- проводять комплексні оперативно-профілактичні операції;
- надають допомогу правоохоронним органам закордонних країн відповідно до двосторонніх і багатосторонніх міжнародних угод.

На наш погляд, взаємини органів МВС і СБУ слід здійснювати у двох аспектах. По-перше, як діловий контакт і налагоджену роботу даних відомств у

боротьбі з організованою злочинністю і корупцією, які виражаються в: спільній діяльності органів МВС і СБУ із вироблення стратегії цієї боротьби. Зокрема, результати такої діяльності повинні бути використані в: розробленні і координації виконання програм по попередженню і припиненню діяльності організованих злочинних груп, і реалізації рішень Президента, Верховної Ради і Кабінету Міністрів України по боротьбі з організованою злочинністю і корупцією; спільних нарадах на різних рівнях, спрямованих на підвищення оперативності взаємного інформування, включення сил обох відомств у заходи оперативної перевірки, розроблення і проведення тактичних операцій; регулярному обміні досвідом боротьби з організованою злочинністю, ознайомленні з досвідом спецслужб і кримінальної поліції інших держав; ознайомленні з рішеннями міжнародних поліцейських організацій і рекомендаціями міжнародних форумів і семінарів; спільному розробленні тактики з урахуванням масштабів, ускладнення структур і системи відносин у середовищі злочинності; використанні в боротьбі з організованою злочинністю і корупцією можливостей інших державних органів; спільному вживанні заходів і внесенні пропозицій про усунення умов, які сприяють поширенню і розвитку організованої злочинної діяльності.

По-друге, як відносини працівників двох відомств, які виникли у зв'язку з конкретними оперативно-розшуковими і слідчими матеріалами на різних стадіях досудового розслідування – від одержання і оцінки вихідної інформації до планування, матеріального, оперативно-технічного і силового забезпечення реалізації зібраних даних.

Існування певних елементів паралелізму – звичайне явище в роботі всіх спецслужб у цивілізованому світі. Але зрозуміло, воно не повинне порушувати основних принципів оперативно-розшукової роботи, заважати проведенню тих чи інших оперативно-тактичних операцій.

У вітчизняній же практиці на теперішній час побоювання передачі інформації обертається в ізолюваність, надмірну підозрілість, що найчастіше призводить до «втрати» цінної інформації, не сприяє розкриттю злочинів і виявленню діяльності організованих злочинних груп. Напружена ситуація

недовіри може бути вигідна тільки злочинному світу. Провести тверде розмежування компетенції в даній сфері між МВС і СБУ, навіть виходячи з підслідності, вкрай складно. Організована злочинність і корупція – явища в більшій мірі кримінологічні зі складною структурою соціальних компонентів, ніж чисто правові. Практика показує, що за багатьма злочинними співтовариствами, що потрапили в поле зору оперативних апаратів, проглядає цілий «букет» злочинів, які перебувають у різній підслідності (від «замовлених» вбивств і утримання кубел до контрабанди і терактів).

На наш погляд, у даний час спільні зусилля органів МВС і СБУ доцільно було б направити на виконання таких організаційних і оперативно-тактичних завдань:

- підготовка пропозицій по законодавчому і іншому уточненню й розподілу функцій, повноважень і засобів оперативно-розшукової взаємодії між спецпідрозділами МВС і СБУ, а також одночасне встановлення кола питань, рішення яких підлягає обов'язковій координації, у тому числі шляхом постійної взаємодії у створенні єдиного інформаційного простору, використання оперативно-технічних можливостей кожного з відомств;

- створення міжрегіональних спецпідрозділів МВС і СБУ для забезпечення гнучкого реагування (загальнодержавного, міжрегіонального і регіонального) на зміну стану і особливостей діяльності організованих злочинних структур;

- активізація зусиль спецпідрозділів по боротьбі з організованою злочинністю і корупцією МВС і СБУ при розгортанні оперативно-розшукової роботи в апаратах вищих органів державної влади, управління, економічної, фінансової, банківської, зовнішньоекономічної діяльності, процесах приватизації, конверсії, обороті зброї і наркотичних засобів;

- формування спільних робочих груп на базі спецпідрозділів МВС і СБУ з функціями виявлення і відстеження лідерів і «авторитетів» організованої злочинної діяльності, а також виявлення і усунення причин тривалої не реалізації оперативних матеріалів про діяльність великих організованих злочинних груп, забезпечення повноти перевірки і реагування на оперативну інформацію;

– спільна оперативно-тактична розробка спецпідрозділами органів МВС і СБУ фактів великомасштабного вивезення за кордон, у тому числі у формі приватного експорту, сировини, матеріалів, продукції, яких потребує господарство України, валютних втрат держави на таких операціях, виявлення і притягнення до відповідальності їхніх ініціаторів, посередників і виконавців, незалежно від статусу і рангу, встановлення фактів їх особистого збагачення за рахунок таких операцій;

– розроблення планів проведення спільних цільових оперативно-тактичних дій із метою виявлення і взяття на оперативний облік усіх фактів неповернення валютних коштів через кордон;

– обмін і спільне розроблення нових видів спеціальної техніки, тактики і методики розслідування окремих видів злочинів, учинених організованими злочинними групами;

– розроблення форм і механізмів взаємодії спецпідрозділів по боротьбі з організованою злочинністю і корупцією МВС і СБУ і відповідних структур закордонних країн у боротьбі з проявами транснаціональної злочинності.

Розвиток оперативно-розшукової взаємодії між органами, що здійснюють боротьбу з організованою злочинністю, передбачає чіткий розподіл повноважень між усіма суб'єктами оперативно-розшукової діяльності, налагодження постійного внутрішнього і міжвідомчого інформаційного обміну. Тому, з огляду на наявність серед функцій органів МВС, СБУ такої, як здійснення заходів для боротьби з контрабандою і корупційними діяннями, незаконним оборотом зброї і наркотичних речовин, з метою усунення колізій, що виникають у зв'язку з провадженням дізнання, зокрема між зазначеними органами, доцільно підготувати і прийняти міжвідомчі угоди щодо розмежування повноважень цих органів. Їх наявність безперечно підвищить ефективність роботи відповідних суб'єктів оперативно-розшукової діяльності.

Розглядаючи Закон України «Про запобігання корупції», слід зазначити, що в преамбулі йдеться про те, що даний Закон визначає правові та організаційні засади функціонування системи запобігання корупції в Україні, зміст та порядок

застосування превентивних антикорупційних механізмів, правила щодо усунення наслідків корупційних правопорушень».

Неважко помітити, що законодавець у визначення боротьби з корупцією не включив відповідальність за корупційні діяння, хоча за текстом вищевказаного Закону питанню відповідальності присвячено Розділ XI «Відповідальність за корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення та усунення їх наслідків». Тому, вважається за необхідне преамбулу Закону України «Про запобігання корупції» викласти у наступній редакції: «Цей Закон визначає правові та організаційні засади функціонування системи запобігання корупції в Україні, зміст та порядок застосування превентивних антикорупційних механізмів, правила щодо усунення наслідків корупційних правопорушень, а також притягнення винних осіб до відповідальності».

До числа адміністративно-правових засобів протидії корупції належать: адміністративні заборони, пов'язані з режимом державної служби; засоби врегулювання конфлікту інтересів на державній службі; чіткий посадовий регламент державного службовця; конкурсне заміщення посади державної служби; встановлення й обов'язкове використання кадрового резерву в системі державної служби; обов'язкове встановлення альтернативи при призначенні на посаду державної служби; випробування при вступі на державну службу; механізм узгодження з підрозділами власної безпеки кандидатур при призначенні на відповідальні посади державної правоохоронної служби; визначення статусу посади державної служби, яка пов'язана з корупційними погрозами; соціальні гарантії пов'язані з режимом та статусом державного службовця; атестація державних службовців; заохочення та нагородження державних службовців; визначення приблизних етапів кар'єрного зростання державного службовця; відсторонення від займаної посади державної служби у випадку виникнення конфлікту інтересів; кваліфікаційний іспит; режим службової дисципліни на державній службі; адміністративний контроль за службовою діяльністю державних службовців; податковий контроль за майновим становищем державного службовця і членів його сім'ї, дисциплінарна й адміністративна

відповідальність державних службовців; механізм надання відомостей про доходи, майно і зобов'язання майнового характеру державного службовця і членів його сім'ї; оплата праці державних службовців; ротація кадрів у системі державної служби; обов'язок державних та муніципальних службовців повідомляти про звернення до них з метою схилення до вчинення корупційних правопорушень [31, с. 139].

Шляхом адміністративно-правового захисту створюються відповідні умови для надійного забезпечення національної безпеки та конституційного ладу, нормального функціонування відповідних об'єктів, правоохоронних органів, громадських об'єднань, ліквідуються фактори, що спричиняють негативні явища та наслідки. На наш погляд, адміністративно-правове забезпечення боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками слід розглядати з урахуванням всього значення охоронної функції правової системи, що має за мету не лише не дозволяти відхилення від нормальних процесів в розвитку суспільних відносин в різних сферах, знешкоджувати їх, а й виступати в якості ефективного організуючого засобу. Правова система, в тому числі адміністративне право, таку роль виконує практично з моменту введення нормативного акту в дію. Це особливо стосується тих нормативних актів, які мають заборони та міри відповідальності за їх недотримання, і регулюють порядок їх застосування. Таким чином, адміністративно-правове забезпечення боротьби з організованою злочинністю та корупцією виступає як різновид державного управління в широкому розумінні. Впорядкування вирішується в процесі право установчої, правозастосовної та організаційної діяльності. Застосування адміністративно-правових заходів здійснюється в органічному взаємозв'язку із забезпеченням належного правопорядку та управління. Ці засоби використовуються в організаційно-правовій роботі державних органів (міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, місцевих державних адміністрацій), органів місцевого самоврядування.

Серед інших заходів боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками є регулювання статусу особи,

укоріненої в злочинне середовище для розкриття злочинів та встановлення корупційних зв'язків злочинної організації чи групи. Зокрема, на думку О. Козаченка [53, с. 18], систему загальних нормативно-правових актів (у тому числі Конституції України), що забезпечують особисту захищеність осіб, укорінених у злочинне середовище, становлять такі групи критеріїв.

До першої групи (правовий захист, належні умови роботи, пільги, гарантії і компенсації) визначені Законом України «Про Національну поліцію» [144]. Це основні положення правового захисту працівників та громадян, які сприяють правоохоронним органам в охороні громадського порядку та боротьбі із злочинністю. В них установлюється соціальний захист працівників, регламентується порядок виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті) або каліцтва працівника, а також компенсація заподіяної йому шкоди. У статтях 13–14 Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» передбачено використання негласних співробітників для боротьби із організованою злочинністю. Статті 12 та 13 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», на нашу думку, є основоположними щодо забезпечення правового захисту зазначеної категорії працівників, тому що саме статтею 13 закону визначено соціальний та правовий захист особи, яку залучають до виконання завдань оперативно-розшукової діяльності. Зокрема, особа, яка залучається до виконання завдань оперативно-розшукової діяльності, перебуває під захистом держави. Співробітництво особи з оперативним підрозділом зараховується до її загального трудового стажу в разі укладення з нею трудової угоди. Якщо у зв'язку з виконанням такою особою завдань оперативно-розшукової діяльності настала її інвалідність або смерть, на особу поширюються пільги, передбачені в таких випадках для працівників оперативних підрозділів. У разі виникнення загрози життю, здоров'ю або майну особи, яка залучається до виконання завдань оперативно-розшукової діяльності, її захист забезпечується в порядку, передбаченому частиною третьою статті 12 цього закону. Статтями 19, 21 і 23 Закону України «Про розвідувальні органи України» встановлюються грошове забезпечення, соціальний захист співробітників розвідувальних органів і

членів їхніх сімей та їх пенсійне забезпечення, визначається соціальний захист осіб, які конфіденційно співпрацюють із розвідувальними органами України.

До другої групи критеріїв (гарантії безпеки під час виконання службових обов'язків) належать: по-перше, положення ч. 4 ст. 14 Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю», в якій йдеться про те, що особа, вкорінена в злочинне угруповання, може бути частково або цілковито звільнена від кримінальної відповідальності та покарання у випадках, передбачених Кримінальним кодексом (а саме стаття 43) [63], якщо вона у процесі оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування чи судового провадження сприяє викриттю організованих злочинних угруповань та вчинених ними злочинів, притягненню винних осіб до відповідальності, відшкодуванню шкоди фізичним чи юридичним особам або державі; по-друге, стаття 272 Кримінального процесуального кодексу України [64], в якій йдеться про гарантії правової безпеки особи, котра на підставі конфіденційного співробітництва виконує спеціальне завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації.

До третьої групи (можливість відшкодування державою шкоди, завданої особами при здійсненні ними своїх повноважень) належать, по-перше, стаття 56 Конституції України, в якій негласному співробітнику гарантується право на відшкодування за рахунок держави чи органів місцевого самоврядування матеріальної та моральної шкоди, завданої незаконним рішенням, діями чи бездіяльністю органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб під час здійснення ними своїх повноважень; по-друге, ч. 3 ст. 13 Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю», в якій передбачено, що шкода або збитки, заподіяні діями негласного працівника під час виконання доручення, відшкодовуються за рахунок державного бюджету, також негласний співробітник не несе відповідальності за завдані ним шкоду або збитки, якщо його дії були необхідні для виконання доручення [115, с. 4].

Адміністративно-правові заходи у своїй сукупності виступають одним з ефективних структурних елементів охоронної діяльності державних органів, яка спрямована на формування і розвиток суспільних відносин (і таких, що забезпечують боротьбу з організованою злочинністю та корупцією) на міцній нормативно-правовій базі.

Досліджуючи заходи боротьби з організованою злочинністю в Італії, О. Ю. Шостко, відзначає такі завдання визначені законодавством Італії з цього питання: контроль за виконанням раніше прийнятих законів, що були перелічені вище; сприяння ухваленню законодавчих й адміністративних положень, необхідних для підвищення ефективності названих законів; забезпечення адекватності наявного законодавства й подальших дій уряду, внесення пропозицій щодо законодавчих і адміністративних заходів, необхідних для більш активних і скоординованих ініціатив держави, регіонів і місцевих органів влади та відповідних міжнародних угод, що стосуються запобігання злочинній діяльності, надання допомоги у співпраці в правоохоронній галузі; дослідження й оцінювання характеру та особливостей змін і перетворень феномену «мафія», як і всієї організованої злочинності, зокрема: її інституційних перетворень, особливо тих, які зумовлені змінами в місцях компактного проживання в регіонах; вивчення змін традиційних форм організованої злочинності, що виявляються в посиленні зрощення останньої в процесі її інтернаціоналізації та в налагодженні її зв'язків з іншими злочинними організаціями; у керуванні діяльністю з дослідження нових видів злочинів проти особи, проти навколишнього середовища, проти прав інтелектуальної власності й національної безпеки, особливо пов'язаних із підтримкою та використанням незаконних міграційних потоків; контроль за розробкою системи законів, що регулюють питання, пов'язані з боротьбою з організованою злочинністю мафіозного типу, з урахуванням її змін останніми роками, виявлення індивідуальних особливостей і специфіки діяльності мафіозних перетворень у різних сферах; перевірка відповідності наявного законодавства із запобігання і протидії різним формам незаконного накопичення багатства, використання товарів, грошей або інших

благ, які є доходами від організованої злочинності і діяльності мафіозних утворень; оцінка ступеня достатності засобів і ефективності адміністративної практики, вироблення пропозицій щодо законодавчої, адміністративної практики, необхідних для виконання міжнародних угод для допомоги і співпраці в правоохоронній сфері; розгляд негативних наслідків діяльності мафіозних груп у системі виробництва, особливо у зв'язку із зміною принципів свободи приватної економічної ініціативи, вільної ринкової конкуренції, свободи доступу до кредитів та фінансової системи і прозорості у використанні державних витрат на державному й регіональному рівнях, спрямованих на розвиток і зростання системи виробництва; здійснення контролю за виконанням правил щодо превентивних (запобіжних) заходів у сфері боротьби з організованою злочинністю та контроль за використанням активів, конфіскованого майна з метою їх більш продуктивного застосування, зокрема, у соціальній сфері; перевірка адекватності (достатності) структур, відповідальних за запобігання і протидію злочинності, особливо на підконтрольній території; проведення моніторингу спроб представників мафії впливати на ухвалення рішень місцевими органами влади, а також інших форм проникнення мафії в цю сферу; вироблення пропозицій щодо впровадження відповідних запобіжних заходів; визначення ефективності чинного законодавства із цього питання; перевірка дотримання законодавства щодо права розпуску муніципальних і провінційних рад та виведення з них обраних посадових осіб [196, с. 5-7]. На нашу думку, серед зазначених заходів є актуальні і для нашої держави заходи, які могли б сприяти більш ефективній протидії організованій злочинності та корупції.

Адміністративно-правові заходи в комплексі є одним з ефективних структурних елементів охоронної діяльності органів держави, спрямованої на формування і розвиток суспільних відносин у різноманітних галузях [47]. Як зазначає, Є. Малишенко, сучасні заходи боротьби з організованою злочинністю (на прикладі, організованої економічної злочинності) є «морально застарілими, малоефективними через бюрократичність правової системи щодо доцільності та оперативності їх застосування» [79, с. 71].

Адміністративно-правові заходи боротьби з організованою злочинністю, пропонуємо розуміти, як врегульовані нормами чинного законодавства взаємопов'язані між собою дії уповноважених державних органів та їх посадових осіб, за допомогою яких забезпечується ефективна боротьба з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками. Пропонуємо ці заходи поділити на основні групи: політичні, правові, економічні, організаційно-практичні, управлінські.

Політичними заходами боротьби з організованою злочинністю мають стати наступні: 1) чітко визначити державну політику у сфері боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупцією, шляхом прийняття Стратегії боротьби з організованою злочинністю для подолання недосконалості законодавства та протидії лобіюванню власних інтересів політичними силами, що пов'язані з організованою злочинністю через корупційні зв'язки; 2) завершити адміністративні реформи в державі, зі створенням дієвих інститутів по боротьбі з організованою злочинністю та корупцією; 3) забезпечити дотримання гарантованого принципу рівності усіх перед законом, щоб у разі виявлення корупційних зв'язків, що супроводжують організовану злочинну діяльність, кожен був притягнений до встановленої відповідальності, не залежно від чину чи посади; 4) розробити та укласти міждержавні угоди про співробітництво у сфері боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками;

До економічних заходів слід віднести такі: 1) вдосконалити податкове законодавство, зменшивши податковий тиск; інвестиційне законодавство; 2) сприяти розвитку природної конкуренції, вдосконаливши боротьбу з монополіями, що існують за рахунок злочинних проявів та корупції; 3) вдосконалити нагляд та контроль за використанням державного майна, використанням Державного та місцевих бюджетів для виявлення фактів прихованого одержання прибутків за рахунок цього майна та незаконного використання бюджетних коштів для фінансування організованої злочинної діяльності, чи отримання неправомірної вигоди у сприянні одержання прибутків

приватними особами, за рахунок операцій з державним майном чи нецільовим використанням бюджетних коштів; 4) упорядкувати механізм видачі ліцензій, сертифікації, а також врегулювати митний, екологічний, санітарний контроль тощо.

До організаційно-практичних заходів слід віднести наступні: провести аналіз даних про діючі на території України злочинні організації та організовані групи, виявити їх лідерів, сферу інтересів, корупційні зв'язки; розробити і провести скоординовані операції по виявленню корупційних зв'язків організованої злочинної діяльності з державними структурами та ліквідувати їх; розробити і реалізувати спільні заходи разом з Національним антикорупційним бюро України по виявленню і подоланню корупційних зв'язків як засобу досягнення цілей організованої злочинної діяльності.

Правові заходи: провести аналіз антикорупційного законодавства та законодавства по боротьбі з організованою злочинністю, щодо повноти та стабільності регулювання захисту прав людини від цих протиправних явищ; підготувати пропозиції і обґрунтування створення в рамках органу по боротьбі з організованою злочинністю відділу по виявленню корупційних зв'язків, який забезпечуватиме координацію дій при проведенні комплексних операцій по боротьбі з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками, вестиме спеціалізований банк даних, що міститиме інформацію про корупційні зв'язки; виявити недоліки, прогалини, суперечності, а також норми, які дозволяють їх по-різному тлумачити, що можуть бути використані для корупційних зв'язків та організованої злочинної діяльності; здійснити систематизацію законодавства по боротьбі з організованою злочинністю та розробити Стратегію боротьби з нею, з урахуванням антикорупційного законодавства у напрямку подолання корупційних зв'язків; проаналізувати судову практику про розгляд справ у сфері організованої злочинності, що супроводжується корупцією та з урахуванням цієї практики розробити додаткові заходи протидії цим суспільно небезпечним явищам; вдосконалити правове регулювання проведення антикорупційної експертизи діючого законодавства та

проектів законів для виявлення можливих потенційних загроз виникненню та існуванню корупційних зв'язків;

Управлінські заходи мають бути спрямовані на: впорядкування апарату органів по боротьбі з організованою злочинністю та корупцією, вирішення питання дискреційних повноважень працівників цих органів з їх максимальним обмеженням; забезпечення професійної підготовки, добору і розстановки кадрів на засадах неупередженого конкурсного відбору, а також їх об'єктивну атестацію, періодичну ротацію і однорівневе переміщення; удосконалення механізму контролю за достовірністю декларацій про доходи державних службовців та як справедливо зазначають О. М. Юрченко, І. В. Сервецький, вирішення питання щодо «правомірного одержання ними, подарунків, комісійної винагороди, гонорарів, послуг тощо, а також використання ними засобів транспорту, зв'язку, техніки, іншого майна незалежно від форм власності» [200, с. 88].

Аналізуючи адміністративний підхід до питання протидії корупції, В. О. Белік, відзначає фрагментарність та непослідовність у визначенні структури адміністративно-правового механізму протидії корупції як в законодавстві так і серед наукових джерел [13, с. 189]. Зокрема, це характерно для дисертаційних досліджень зі спеціальності 12.00.07, об'єктом яких були суспільні відносини, пов'язані із адміністративно-правовою протидією корупції [174]. Наприклад, С. С. Рогульський розглядає лише адміністративно-правові заходи боротьби з корупцією в Україні, які об'єднує у дві групи: 1) заходи адміністративного примусу (заходи адміністративного попередження, припинення та адміністративної відповідальності); 2) організаційно-правові заходи боротьби з корупцією, які полягають у прийнятті органами виконавчої влади нормативно-правових актів, спрямованих на врегулювання питання боротьби з корупцією, вдосконалення вже діючих актів та в практичних діях державних органів щодо створення умов для правомірного функціонування державного апарату та попередження корупції через усунення причин та умов виникнення корупції в Україні [174].

При цьому, М. М. Луценко, зауважує на недостатності дослідження адміністративно-правових заходів боротьби з корупцією, а на нашу думку і з організованою злочинністю, і науковій літературі, «наукове забезпечення антикорупційної політики в державі, яке включає в себе комплекс кримінально-правових, кримінологічних, адміністративних, цивільно-правових, виховних та інших заходів, спрямованих на забезпечення законності у діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування, професійного і чесного виконання службовцями своїх повноважень, недопущення поширення корумпованих правовідносин, виявлення таких фактів з притягненням до відповідальності винних осіб, мінімізації наслідків подібного роду діянь, усунення причин та умов, що сприяють вчиненню корупційних правопорушень тощо» [76, с. 379]. Через що сучасні засоби протидії організованій злочинності та корупції є застарілими, а відповідно і малоефективними [35, с. 35].

Через призму адміністративно-правових заходів протидії корупції, можемо проаналізувати можливі заходи протидії корупційним зв'язками, як засобу досягнення цілей організованої злочинної діяльності. Так, О. В. Терещук, пропонує адміністративні заходи боротьби з корупцією поділяти на заходи адміністративного примусу та заходи організаційного характеру. В основу поділу покладено таку кваліфікуючу ознаку, як коло осіб, на яких спрямовані заходи, а саме, заходи адміністративного примусу носять індивідуально-визначений характер, в той час як заходи організаційного характеру спрямовуються на невизначене коло осіб [181, с. 10].

Аналізуючи адміністративно-правові заходи протидії корупції за діючим законодавством, деякі автори [37], зазначають, що законом перевагу було не виправдано віддано застосуванню лише однієї складової державного примусу, а саме – адміністративній відповідальності за корупційні правопорушення. Тому виникла необхідність пошуку більш досконалого репресивно-правового механізму, який би крім посилення правової відповідальності за корупційні діяння передбачав би і відповідні превентивно-правові важелі усунення цілого ряду умов та обставин, які спричиняють можливості корупційних проявів у різних

сферах соціального життя і, насамперед, у сфері державно-службової діяльності [25, с. 61]. Законодавці повинні усвідомлювати, що основою антикорупційної діяльності є взаємопов'язані між собою положення про те, що: а) корупція є породженням не однієї чи кількох, а цілої системи різних за характером, силою детермінуючого впливу та сфер прояву соціальних передумов, причин та умов; б) протидія корупції не може бути зведена до безпосередньої правоохоронної діяльності (виявлення, припинення, розслідування фактів корупції, притягнення винних осіб до відповідальності), а являє собою реалізацію постійної функції держави по застосуванню комплексу економічних, політичних, правових, ідеологічних, організаційно-управлінських, психологічних, освітніх та інших заходів; в) протидія корупції може привести до відчутних позитивних результатів за умови надання пріоритету запобіганню корупції, передусім профілактичному впливу на фактори корупції. - це і є головним для визначення мети протидії корупції, основних її напрямів, вибору антикорупційних засобів [112, с. 171].

Враховуючи те, що сучасне злочинне середовище має стійку тенденцію до вдосконалення злочинної кваліфікації, внутрішньої організованості, професіоналізму, технічної оснащеності тощо, важливим для забезпечення прав і законних інтересів особи, суспільства і держави від злочинних посягань ОГ та ЗО, на думку О. С. Омельченка та М. В. Корнієнка [59], є розробка заходів протидії, які були б адекватними проявам, формам і методам здійснення злочинної діяльності цих злочинних угруповань. Основними серед таких заходів є: 1) політичні, що спрямовані на формування політичної культури політичних інституцій держави, ліквідацію політичної корупції, прозорості діяльності політичних партій, формування ними вищих державних органів на засадах високої моральності, професіоналізму, демократії, конкурсного підбору кадрів, ліквідації кумівства, клановості, сімейності тощо; 2) організаційно-правові, що спрямовані на: а) удосконалення усіх інститутів законодавства про державну службу і, зокрема, щодо добору кадрів на державну службу, належного матеріального стимулювання державних службовців, декларування і контролю за активами та видатками державних службовців, їх близьких осіб, підвищення

ефективності механізмів атестації та процедури ротації державних службовців на окремих посадах; законодавче встановлення етичних регуляторів поведінки державних службовців, контроль за їх дотриманням та можливості притягнення до відповідальності за порушення цих правил; б) удосконалення законодавства у сфері боротьби з організованою злочинністю та здійснення реформи органів кримінальної юстиції, метою якої є становлення в Україні системи кримінальної юстиції та органів правопорядку, що функціонує на засадах верховенства права відповідно до європейських стандартів і гарантує додержання прав людини й основоположних свобод та є спроможною на ранніх стадіях здійснювати профілактику проявів організованої злочинності, виявляти та документувати оперативно-розшуковими засобами її прояви, ефективно здійснювати досудове розслідування та судовий розгляд кримінальних проваджень [110].

Розкриваючи систему організаційно-правових заходів, автор відзначає, що основним організаційно-правовим заходом, який впливає на боротьбу з організованою злочинністю та корупцією є створення дієвої системи органів боротьби з ними. Пропонується створення єдиного центрального органу виконавчої влади по боротьбі з організованою злочинністю, в тому числі й з її корупційними зв'язками взаємодіючі з Національним антикорупційним бюро України, якому будуть підпорядковані інші органи. Тобто такі органи, як спеціальні підрозділи СБУ, МВС, органів доходів і зборів та прокуратури і Військової служби правопорядку, будуть мати подвійне підпорядкування: відповідним органам вищого рівня – Міністерству внутрішніх справ, Службі безпеки України, Генеральній прокуратурі, Міністерству оборони, Фіскальній службі, а з питань боротьби з корупцією – Національному антикорупційному бюро. І в такому випадку працівник податкової міліції, наприклад, складаючи протокол про корупційне правопорушення стосовно керівника податкової інспекції, де він працює, не буде знаходитись у службовому підпорядкуванні, а отже, не буде боятись застосування службового впливу.

Висновки до розділу 2

1. Систему державних органів, які здійснюють боротьбу з організованою злочинністю, становлять: а) спеціально створені для боротьби з організованою злочинністю державні органи; б) державні органи, які беруть участь у боротьбі з організованою злочинністю в межах виконання покладених на них інших основних функцій. До першої групи належить Координаційний комітет по боротьбі з корупцією і організованою злочинністю при Президенті України та спеціальні підрозділи по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю Служби безпеки України. До другої групи належать: органи Національної поліції і Служби безпеки України; органи прокуратури України; органи доходів і зборів, органи Державної прикордонної служби України та органи державного фінансового контролю; органи і установи виконання покарань та слідчі ізолятори; розвідувальний орган Міністерства оборони України; Служба зовнішньої розвідки України; Національне антикорупційне бюро України.

2. Під адміністративними заходами боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками слід розуміти урегульовані нормами адміністративно права взаємопов'язані між собою дії компетентних органів держави та їх посадових осіб, за допомогою яких забезпечується боротьба з цими протиправними явищами, і спрямовані на їх попередження та припинення, які носять владно-розпорядчий характер.

3. До числа адміністративно-правових засобів протидії організованій злочинності, що супроводжується корупційними зв'язками належать: адміністративні заборони, пов'язані з режимом державної служби; засоби врегулювання конфлікту інтересів на державній службі; чіткий посадовий регламент державного службовця; конкурсне заміщення посади державної служби; встановлення й обов'язкове використання кадрового резерву в системі державної служби; обов'язкове встановлення альтернативи при призначенні на посаду державної служби; випробування при вступі на державну службу; механізм узгодження з підрозділами власної безпеки кандидатур при призначенні на відповідальні посади державної правоохоронної служби; визначення статусу посади державної

служби, яка пов'язана з корупційними погрозами; соціальні гарантії пов'язані з режимом та статусом державного службовця; атестація державних службовців; заохочення та нагородження державних службовців; визначення приблизних етапів кар'єрного зростання державного службовця; відсторонення від займаної посади державної служби у випадку виникнення конфлікту інтересів; кваліфікаційний іспит; режим службової дисципліни на державній службі; адміністративний контроль за службовою діяльністю державних службовців; податковий контроль за майновим становищем державного службовця і членів його сім'ї, дисциплінарна й адміністративна відповідальність державних службовців; механізм надання відомостей про доходи, майно і зобов'язання майнового характеру державного службовця і членів його сім'ї; оплата праці державних службовців; ротація кадрів у системі державної служби; обов'язок державних та муніципальних службовців повідомляти про звернення до них з метою схиляння до вчинення корупційних правопорушень

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ БОРОТЬБИ З ОРГАНІЗОВАНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ, ЩО СУПРОВОДЖУЄТЬСЯ КОРУПЦІЙНИМИ ЗВ'ЯЗКАМИ

3.1 Стратегічні напрямки удосконалення організації боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками

На сьогодні організована злочинність, пов'язана з корупцією здійснює негативний вплив майже на всі сторони життя суспільства: економічну, соціальну, політичну, правову і навіть сферу міжнародних відносин. Тому дуже важливим для України на сьогодні є, перш за все, це розробка чіткої, науково обґрунтованої загальнодержавної Стратегії боротьби з організованою злочинністю та корупцією.

Однією з причин, що сприяють подальшому існуванню організованої злочинності, що супроводжується корупційними зв'язками є непослідовність проведення реформи у структурі та діяльності правоохоронних органів та органів по боротьбі з корупцією, організованою злочинністю, що призводить до порушення розподілу функцій та повноважень і збереження відповідальності службових та посадових осіб цих органів. На сьогодні завдання по боротьбі з організованою злочинністю через реформування органів внутрішніх справ є досить розсіяними між різними структурними підрозділами, що на нашу думку, лише сприяє поширенню організованої злочинності в Україні.

Розкриваючи систему організаційно-правових заходів, автор відзначає, що основним організаційно-правовим заходом, який впливає на боротьбу з організованою злочинністю та корупцією є створення дієвої системи органів боротьби з ними. Пропонується створення єдиного центрального органу виконавчої влади по боротьбі з організованою злочинністю, в тому числі й з її корупційними зв'язками взаємодіючі з Національним антикорупційним бюро України, якому будуть підпорядковані інші органи. Тобто такі органи, як

спеціальні підрозділи СБУ, МВС, органів доходів і зборів та прокуратури і Військової служби правопорядку, будуть мати подвійне підпорядкування: відповідним органам вищого рівня – МВС, СБУ, Генеральній прокуратурі, Міністерству оборони, Фіскальній службі, а з питань боротьби з корупцією – Національному антикорупційному бюро. І в такому випадку працівник податкової міліції, наприклад, складаючи протокол про корупційне правопорушення стосовно керівника податкової інспекції, де він працює, не буде знаходитись у службовому підпорядкуванні, а отже, не буде боятись застосування службового впливу.

Підсумовуючи своє дослідження, автор доходить висновку, що боротьба з організованою злочинністю, що супроводжується корупцією повинна провадитись поетапно. Перший етап має полягати у визначенні передумов та причин, що сприяють виникненню та процвітанню організованої злочинності та корупції в Україні. Другим етапом має стати розроблення загальнонаціональної стратегії та тактики боротьби з організованою злочинністю та корупцією. І вже тільки після визначення цих основних категорій необхідно запроваджувати конкретні заходи боротьби з організованою злочинністю і корупцією в Україні, які повинні базуватися на принципі рівноваги між врегулюванням вищевказаних проблем на нормативному рівні та втіленні в життя конкретних практичних заходів.

У сфері правоохоронної діяльності держави і суспільства важливе місце займають науково обґрунтоване кримінологічне прогнозування і стратегічне планування, що покликані забезпечити своєчасну і якісну розробку параметрів прогнозу і показників розвитку організованої злочинності як на довгострокову, так і на найближчу перспективу. Саме через планування та аналіз можна прийти до розробки стратегії (концепції) боротьби з організованою злочинністю.

Стратегічне планування повинно базуватися на кримінальній політиці держави, яка являє собою систему, що спирається на практичний аналіз причин організованої злочинної діяльності, фактори, що сприяють їй, а також роль покарання як дієвого інституту, за допомогою якого держава бореться зі злочинністю. Саме тому для формування вискоелективної стратегії боротьби з організованою злочинністю величезну роль відіграє вивчення кримінологічної

дійсності в державі, а сама стратегія повинна формуватися на основі чіткого уявлення того, яких результатів має досягти держава створюючи, реформуючи ті чи інші інститути у боротьбі з організованою злочинністю та корупцією [95].

Основне призначення стратегічного планування полягає у визначенні ключових проблем державного, соціального управління і діяльності правоохоронних органів в сфері боротьби з організованою злочинністю, виявленні пріоритетних напрямків забезпечення правопорядку, основоположних прав і свобод людини і громадянина, громадських і державних інтересів, що в черговий раз доводить, що боротьба з організованою злочинністю це справа усього суспільства, а не лише спеціально створених для цього органів держави. Облік прогнозованих масштабів і тенденцій організованої злочинності, що супроводжується корупційними зв'язками при розрахунках ресурсного забезпечення боротьби зі злочинністю дозволить оптимізувати діяльність органів внутрішніх справ і в цілому підвищити ефективність функціонування правоохоронної системи на найближчий час і на подальшу перспективу.

Стратегія боротьби з організованою злочинністю, в тому числі й з тією, що супроводжується корупцією за своїм змістом має стати науково обґрунтованою, теоретико-практичною, логічною системою, яка міститиме в собі концептуальні засади вирішення названої проблеми української держави, вказуватиме шляхи організації та діяльності уповноважених органів, можливих вжитих ними заходів необхідних для досягнення цілей стратегії. Як зазначав, Арістотель, «благо усюди і завжди залежить від дотримання двох умов: а) правильної постановки кінцевої мети будь-якої діяльності; б) вибору відповідних засобів, що ведуть до досягнення мети» [5]. Мета стратегії – це максимальний очікуваний результат дій уповноважених правоохоронних, антикорупційних органів та органів СБУ, діяльність яких спрямована на боротьбу з організованою злочинністю та корупцією, і захист національної безпеки України, реальною загрозою якій на сьогодні є організована злочинність, що супроводжується корупцією.

Стратегію боротьби зі злочинністю, О. М. Литвинов, визначає як систему обґрунтованих і офіційно прийнятих поглядів і уявлень, принципів і положень

про шляхи, засоби і механізм захисту життєво важливих інтересів громадянина, суспільства, держави, законних з точки зору права, від внутрішніх і зовнішніх загроз з боку злочинності [74, с. 380].

Досягнення передбачених стратегією цілей повинно призвести до покращення криміногенної ситуації в державі в напрямку зменшення негативного впливу організованої злочинності та корупції на будь-яку сферу життя суспільства. Стратегічна мета боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками має стати результатом політичної волі держави і має сприйматися на найвищому рівні держави, за участі самих органів, які приймають безпосередню участь у цій боротьбі, з урахуванням особливостей і структури правоохоронної системи України, міжнародних обов'язків України та співпраці з міжнародними інституціями у даній сфері, а також інших соціально-економічних, правових, політичних факторів і умов боротьби з цими явищами.

Саме політична воля визначає зміст, а через це й ефективність інших основних елементів протидії організованій злочинності та корупції, тобто ефективність протидії цим явищам в цілому. Під політичною волею розуміються дійсні наміри політичного керівництва країни реально протистояти організованій злочинності та корупції у всіх її проявах і на всіх рівнях державної влади. Вияв політичної волі обумовлюється комплексом чинників об'єктивного і суб'єктивного характеру: існуючою політичною системою, особистими якостями керівників вищих органів державної влади, характером суспільної психології, рівнем правосвідомості громадян, рівнем розвитку демократичних інститутів суспільства, які забезпечують вияв такої волі та її реалізацію [83].

Стратегія боротьби з організованою злочинністю та корупцією не стане панацеєю від всіх проблем, але вона повинна стати головним орієнтиром держави та її органів, до компетенції яких належить боротьба з цими явищами. Стратегія повинна містити комплекс заходів боротьби, які б відповідали сучасному розвитку організованої злочинності, яка з кожним роком розширює свої можливості, в тому числі застосовуючи новітні інформаційні технології.

Досліджуючи особливості стратегії наркобезпеки України, як складової частини національної безпеки і в тому числі складової частини стратегії боротьби з організованою злочинністю, О. І. Медведько, зазначає, що стратегія в аспекті організації управління соціальними процесами виконує функцію механізму вирішення складних, багатовекторних питань, приведення системи у стан, потрібний для ефективного вирішення актуальних задач. Спроможність стратегії ефективно впливати на розвиток системи, на її хід є основним фактором, на підставі якого робиться висновок про ефективність цієї системи. Оцінюючи стратегію в цій якості, потрібно: по-перше, відповісти на питання чи передбачає її структура наявність проміжних станів і процесів, використання яких дозволяє досягти кінцевої мети системи національної безпеки України. По-друге, з'ясувати її спроможність бути регулятором соціальних процесів у сфері національної безпеки засобами, прийнятними для здійснення зовнішньо та внутрішньо системного управлінського впливу відносно об'єкта та суб'єкта. По-третє, проаналізувати існування в її системі дійсно ефективних форм управління, завдяки яким можна спрямовувати за визначеними напрямками розвиток продуктивних сил [82, с. 6].

Організована злочинність та корупція є соціальним явищем, тому процес боротьби з ним повинен починатися через максимальне врегулювання суспільних відносин. Концептуальними засадами стратегії боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками мають стати такі напрямки: 1) створення високоефективної законодавчої бази у сфері боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками, першоосновою якої і має стати стратегія боротьби з організованою злочинністю; 2) посилення відповідальності за зазначені протиправні діяння з тим, щоб відповідальність за них була дійсно невідворотною; 3) виявлення організованих злочинних груп, викриття їх корупційних зв'язків, дослідження механізмів та обсягів їх злочинної та корупційної діяльності і притягнення до передбаченої законодавством відповідальності винних осіб; 4) встановлення причин і умов виникнення і діяльності організованих злочинних груп, на підставі аналізу кожної

окремої групи та усунення цих причин та умов у майбутньому, забезпечуючи ефективність превентивної функції правоохоронних органів тощо.

При цьому, боротьба з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками має бути системною, тобто такою, що всесторонньо охоплює всі адміністративні, кримінально-правові заходи боротьби, включаючи контрольні, превентивні, правоохоронні, криміналістичні, тактичні тощо.

Також ця боротьба має бути комплексною, тобто максимально охоплювати правову, управлінську, криміналістичну сфери, з урахуванням загальних законів існування і розвитку економіки, політики і соціуму в цілому, враховуючи психологію діяльності організованих злочинних груп та корупціонерів. І будуватися на принципах верховенства права; «законності, системності; комплексності; об'єктивності; практичної спрямованості та радикальності заходів; наукової обґрунтованості; економічної доцільності; взаємодії владних структур з населенням; оптимальності та ефективності; об'єктивності» [193, с. 129].

Окрім цього боротьба з цими негативними протиправними явищами повинна характеризуватися чіткою логічною послідовністю, обґрунтованістю, плановістю, з поєднанням профілактичних, правоохоронних та репресивних заходів, на основі тісної співпраці та консолідації зусиль усіх правоохоронних, судових та інших державних органів і структур, із забезпеченням максимальної відкритості, публічності та доступності інформації населенню про діяльність суб'єктів протидії та боротьби з організованою злочинністю та корупцією.

Практика державного управління у сфері боротьби з організованою злочинністю дозволяє визначити механізм протидії організованій злочинності, який має включати: 1) якісну нормативно-правову базу у сфері боротьби з організованою злочинністю; 2) створення концепції стратегії і тактики боротьби з організованою злочинністю; 3) мету, задачі, методи і засоби, методики, інструментарій здійснення протидії; 4) визначення державних органів, функціями яких є: по-перше, боротьба; по-друге, координація у сфері боротьби з організованою злочинністю [67, с. 2]. Тісний взаємозв'язок організованої злочинності та корупції дозволяє застосовувати такий механізм протидії і в

боротьбі з корупцією, в даному випадку є ефективним засобом досягнення злочинної мети організованої злочинної діяльності.

Розробка концепції, стратегії і тактики боротьби з організованою злочинністю має будуватися перш за все з урахуванням міжнародних угод і договорів, а також міжнародного досвіду. Важливим у цій сфері для України є Угода між Україною та Європейським політичним офісом про стратегічне співробітництво [184], якою визначено основні напрямки співпраці України та Європолу у сфері боротьби з організованою злочинністю, визначено поняття «стратегічної інформації», умови обміну інформацією, компетентні органи тощо. А як зазначає, С. Й. Кравчук, правовою основою Стратегії має стати Конституція України та законодавство, які в комплексі забезпечують єдність проведення державної політики у зазначеній сфері [61, с. 153].

Зараз усе частіше різні країни починають розробляти й упроваджувати особливі заходи запобігання організованій злочинності, які охоплюють різного роду програми, розроблені для впливу на громади, а також заходи, спрямовані на вдосконалення регуляторної політики держави. Більшість із цих стратегій охоплюються межами ситуаційного запобігання організованій злочинності, яке спрямоване на зменшення можливостей злочинців вчинити будь-які суспільно небезпечні дії шляхом зміни їх уявлень щодо перспектив бути покараними за злочини, а також роблячи злочини більш ризикованими, складнішими для вчинення і створюючи умови для зменшення винагород від їх вчинення. Шостко О. Ю., звертає увагу на те, що для ефективної протидії організованій злочинності однією з міжнародних рекомендацій є така: при розробці стратегій анти-злочинної політики, включаючи законодавство та інші заходи, держави повинні враховувати структурні особливості злочинних організацій і способи їх діяльності. У зв'язку з цим слід наголосити, що в останні 10 років зарубіжними науковцями все частіше відзначається, що найбільш небезпечні злочинні угруповання не мають сталої, чітко визначеної організаційної будови. Вони досить часто швидко змінюють її так само, як і напрями та організаційні форми діяльності, заради більш раціонального та оптимального досягнення визначеної

мети – отримання прибутків і надприбутків. Тому звертається увага на таке: організація злочинної діяльності відбувається за допомогою мережі злочинців, яка має переваги перед традиційними організаційними структурами завдяки гнучкості, адаптивності, швидкості реагування [198, с. 249].

Україні варто долучитися до такого позитивного досвіду і на прикладі інших держав прийняти стратегію боротьби з організованою злочинністю та корупцією, яка стане основним орієнтиром у цій сфері, сприятиме послідовному, чіткому вирішенню проблем у питанні боротьби з цими явищами.

В Україні, подібно до таких держав як Австрія, Німеччина, Польща, Чехія, Угорщина, Молдова, Латвія, Литва, Грузія та інших, служби та підрозділи по боротьбі з організованою злочинністю знаходяться у складі поліції кримінального блоку. Так в Україні до структури органів Національної поліції (у складі саме кримінальної поліції) входять: Департамент протидії наркозлочинності, Департамент кіберполіції, Департамент захисту економіки. До апарату Національної поліції в рамках кримінальної поліції входять: Департамент боротьби зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми, Департаменти карного розшуку, оперативної служби, оперативно-технічних засобів тощо.

Стратегія боротьби з організованою злочинністю має розроблятися за безпосередньої участі названих структурних підрозділів, оскільки вони є основними учасниками цього процесу. Тому до завдань цих підрозділів необхідно внести «участь у розробці стратегії боротьби з організованою злочинністю та корупцією».

Для цього практичне значення має узагальнення, аналіз, вивчення, поширення інформації, аналітичні огляди, науково-методичні та практичні матеріали про найбільш розповсюджені способи вчинення організованої злочинної діяльності, форми і методи протидії проявам корупції в рамках злочинів, що вчиняються злочинними організаціями чи організованими групами. Високоєфективним вирішенням цього питання може бути створення Єдиного координаційного науково-методичного центру з протидії організованій злочинності та корупції, основним завданням якого стане організаційно-

методичне забезпечення спеціалізованих правоохоронних органів і служб матеріалами (рекомендаціями, посібниками, збірниками тощо) у сфері боротьби з організованою злочинністю, з питань оперативно-розшукової діяльності, слідчої практики, з питань виявлення корупційних зв'язків для підвищення кваліфікації працівників названих структур. До того ж, до завдань зазначено центру можна віднести співпрацю з антикорупційними органами держави для забезпечення виявлення корупційних зв'язків, що забезпечують існування організованої злочинності.

Головне завдання протидії організованій злочинності з корупційними зв'язками полягає в тому, щоб відокремити її від державних структур і ліквідувати корупцію, яка є засобом досягнення цілей злочинної організованої діяльності та механізмом проникнення організованої злочинності до владних державних структур. Організація міжнародного співробітництва з протидії організованій злочинності має здійснюватися за таким ланцюгом: а) розробка наукових концептуальних положень щодо організації міжнародного співробітництва; б) прийняття відповідної регулятивної правової бази для міжнародного співробітництва з протидії організованій злочинності та корупції; в) безпосередня реалізація і контроль за розвитком міжнародного співробітництва.

Обов'язковою сферою, яку повинна охопити державна стратегія боротьби з організованою злочинністю та корупцією є професійна підготовка працівників правоохоронних органів у сфері боротьби з організованою злочинністю. Як свідчить практика міжнародної співпраці багато працівників правоохоронних органів зазнають труднощів під час складання міжнародних оперативних запитів і слідчих доручень, що спричинене часто відсутністю знань іноземних мов, особливостей міжнародного приватного права, досвіду взаємодії з іноземними правоохоронними органами, що дуже сильно знижує ефективність як внутрішньо національної так і міжнародної боротьби з організованою злочинністю і корупцією. А як зазначає, З. С. Гладун, необхідно впровадити методику перевірки абітурієнтів до навчальних закладів МВС, СБУ, які готують спеціалістів для

спецпідрозділів [21, с. 42]. Акцентує увагу на кадровому забезпеченні працівників органів по боротьбі з організованою злочинністю та корупцією, і Ю. В. Оніщик [96, с. 210] та Є. Невмержицький [106] в рамках дослідження міжнародного співробітництва по боротьбі з організованою економічною злочинністю та корупцією.

Тому державна політика боротьби з організованою злочинністю та корупцією повинна охопити і освітню програму підготовки спеціалістів для органів та структур по боротьбі з цими проблемами. Можливим варіантом вирішення цього питання є створення в структурі Національного університету внутрішніх справ України центру з підготовки та підвищення кваліфікації працівників органів внутрішніх справ, які спеціалізуються на боротьбі з організованою злочинністю, в тому числі й з корупційними та міжнародними зв'язками, в рамках якого звернути увагу на вивчення мов, міжнародного приватного права, процесуальних особливостей співпраці з міжнародними організаціями і інститутами по боротьбі з організованою злочинністю та правоохоронними органами іноземних держав тощо.

Важливе місце в системі розробки стратегії боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками займають цільові програми діяльності органів внутрішніх справ щодо посилення боротьби з організованою злочинністю, що є за своїм характером особливим видом управлінських рішень і представляють комплекс заходів, об'єднаних єдністю цілей і завдань, спрямованих на оздоровлення оперативної обстановки і вдосконалення правоохоронної і правозастосовної або управлінської діяльності органів внутрішніх справ.

Комплексні плани і програми боротьби з організованою злочинністю базуються на системі показників економічного і соціального розвитку. Будучи організаційною формою взаємодії різноманітних соціальних суб'єктів в процесі боротьби з організованою злочинністю та корупцією, такі програми поєднують в собі систему економічних, фінансових, організаційних, правових, антикорупційних, психолого-педагогічних, культурно-виховних та інших

узгоджувальних заходів державних органів і громадських формувань, які безпосередньо здійснюють даний вид діяльності. Тому комплексні програми боротьби з організованою злочинністю являються складовою частиною, найважливішим елементом планування загальної Стратегії боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупцією. З їх допомогою, по-перше, дається загальна картина стану організованої злочинності, що супроводжується корупційними зв'язками в країні; по-друге, виявляються адміністративно-територіальні одиниці і регіони з найбільш складною криміногенною ситуацією; по-третє, встановлюється динаміка змін показників організованої злочинності, визначаються причини і умови, що сприяють її зростанню.

Створення загальнонаціональної стратегії боротьби з організованою злочинністю має базуватися на регіональних програмах боротьби з організованою злочинністю, до розробки і участі в яких мають долучатися місцеві правоохоронні органи та органи виконавчої влади, з урахуванням стану криміногенної ситуації в цих регіонах, інакше дія цієї стратегії може стати малоефективною. На цьому наголошує й, Н. Є. Міняйло [89, с. 202], науковець відводить велику роль саме діяльності регіональних органів влади, оскільки вони мають у своєму розпорядженні повноваження й можливості для створення організаційних основ для ефективної протидії організованій злочинності на місцях. Кримінальна політика на місцевому рівні залежить від державної і є засобом її конкретизації та реалізації з урахуванням місцевих особливостей. Місцеві органи влади повинні повною мірою усвідомити організовану злочинність як невід'ємний елемент будь-якого цивілізованого суспільства й перейти від ідеології боротьби до цільової установки захисту населення й кожного громадянина окремо від протиправних посягань із боку організованої злочинності.

Здається, регіональні органи влади насамперед повинні розробити й прийняти територіальну (місцеву) програму боротьби з організованою злочинністю, з подальшою її практичною реалізацією. Органам влади на місцях

слід вивчати й аналізувати тенденції організованої злочинності, а також формулювати завдання й пріоритетні напрями правоохоронної діяльності.

Територіальні органи влади повинні здійснювати матеріально-технічне й фінансове забезпечення правоохоронної діяльності, розвивати інформаційно-аналітичну та науково-дослідну діяльність у сфері боротьби з організованою злочинністю, займатися координацією профілактичної роботи правоохоронних органів із медичними, педагогічними, психологічними та іншими установами й службами, а також громадськими організаціями. Також місцевим органам влади необхідно розробити й реалізувати низку цільових програм із профілактики окремих видів злочинів, які, як правило, здійснює організована злочинність. Є. В. Бердникова, важливу роль відводить саме регіональним програмам протидії корупції, низькою ефективністю яких в Україні вважає недостатнє фінансування [11, с. 7].

Указом Президента України 21 жовтня 2011 року було схвалено «Концепцію державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю», якою визначено низку заходів, спрямованих на зменшення проявів організованої злочинності, зміцнення соціальної та політичної стабільності в державі, зростання довіри інститутів громадянського суспільства до органів державної влади, підвищенню рівня захищеності громадян від злочинних посягань. Зазначена Концепція передбачає реалізацію цих заходів протягом 2011–2017 років. Проте на сьогодні вона знаходиться в стані поточної редакції, що є черговим підтвердженням того, що недостатня ефективність концепції і заходів передбачених в ній потребує доопрацювання та розробки нового документа, який відповідатиме сучасним реаліям.

На відміну від боротьби з організованою злочинністю, щодо боротьби з корупцією державна політика визначена уже давно, спочатку Національною антикорупційною стратегією на 2011-2015 роки, а згодом Законом України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні» (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки, яким визначено мету та заходи боротьби з корупцією. Стратегія боротьби з організованою злочинністю має прийматися з

урахуванням тих заходів боротьби з корупцією, що визначені Стратегією боротьби з корупцією, оскільки боротьба з корупційними зв'язками, що супроводжують організовану злочинність має включати в себе саме такі заходи.

Для виконання зазначеної Концепції діє Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю», яким передбачено ряд заходів боротьби з організованою злочинністю, серед них зокрема: 1) аналіз законодавства у сфері боротьби з організованою злочинністю та розробка пропозицій щодо внесення змін до нормативно-правових актів з метою вдосконалення державного регулювання у зазначеній сфері. Це і є найбільш необхідним заходом для розробки і прийняття загальнонаціональної стратегії боротьби з організованою злочинністю; 2) розробка дієвого механізму співробітництва з особами, які залучаються до виконання завдань оперативно-розшукової діяльності, та внесення у разі потреби змін до відомчих нормативно-правових актів, що регламентують відповідні питання; 3) розробка проекту спільного наказу Служби зовнішньої розвідки та МВС щодо організації взаємодії у сфері протидії організованим злочинним групам з міжнародними зв'язками. Вважаємо за необхідне додати розробку спільного наказу МВС та Національного антикорупційного бюро щодо організації взаємодії та співпраці у сфері боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками, враховуючи, що кількість таких зростає з кожним роком тощо.

В цілому, схема формування українського законодавства у боротьбі з організованою злочинністю та корупцією повинна полягати у такому напрямі: концепція (стратегія) – програма – закон – підзаконні акти. В нашій державі така схема не спрацювала на практиці, оскільки законодавець не відзначився своєю послідовністю, що в свою чергу знайшло своє відображення на якості та ефективності національного законодавства.

У сфері протидії організованій злочинності з корупційними зв'язками якісна нормативно-правова база є основою для створення концепції стратегії і тактики боротьби з цими протиправними явищами. На її основі визначаються

мета, завдання, методи і засоби, розробляються методики, інструментарій здійснення протидії уповноваженими органами. Підрозділи органів внутрішніх справ, що здійснюють боротьбу з організованою злочинністю та корупцією, повинні чітко дотримуватись правил, визначених нормативно-правовими актами.

Стратегія боротьби з організованою злочинністю та корупцією в Україні, як свідчить аналіз законодавства, то поєднувалася спільними нормативно-правовими актами, то окремими. Тому дуже часто науковці виділяють такі поняття як «антикорупційне законодавство». Загалом, наголошуючи на умовному характері такого визначення, як «антикорупційне законодавство» слід відзначити, що під таким можна розуміти сукупність тих законодавчих, підзаконних та локальних (відомчих) нормативно-правових актів чи їх окремих норм, якими встановлено спеціальні положення щодо протидії корупції, відповідальність за вчинення корупційних правопорушень, окремими з них регулюється питання діяльності державних органів, до компетенції яких належить запобігання і протидія корупції, зокрема правоохоронних органів чи їх спеціальних підрозділів, а також діяльність Національного антикорупційного бюро.

Автором уже було досліджено питання зв'язку корупції з організованою злочинністю, надано визначення корупційних зв'язків, визначена мета корупційних зв'язків організованої злочинності у розділі першому даного дисертаційного дослідження. Тому наголошуємо на крайній необхідності вжиття ефективних заходів протидії корупційним зв'язкам організованої злочинності як обов'язкового заходу в системі боротьби з цим криміногенним явищем в цілому і в рамках розробки й прийняття стратегії боротьби з організованою злочинністю.

М. П. Яблоков, з цього питання зазначає, що саме наявність у організованих груп і злочинних угруповань корупційних зв'язків є однією з важливих рис сучасної ОЗ, яка забезпечує не лише тривале безпечне існування цих груп, але й подальший їх розвиток. І це цілком зрозуміло, оскільки корумповані чиновники, інші посадові особи і навіть громадські та політичні діячі за неправомірну вигоду зраджують інтереси держави і суспільства, усіляко прикривають організовані

групи від викриття, постачають їх службовою інформацією, документами, натискають на органи й осіб, які ведуть боротьбу з цією злочинністю [201, с. 37].

На думку багатьох науковців і практиків, однією з істотних особливостей організованої злочинності є наявність в організованих злочинних структурах корупційних зв'язків із працівниками органів влади і управління, у тому числі правоохоронних та судових органів. Ми погоджуємося з думкою, О. Литвак, що корумповані зв'язки злочинних груп, особливо з державними службовцями, є обов'язковою ознакою лише вищого рівня організованої злочинної діяльності, а не організованої злочинності в цілому [73, с. 104].

На підтвердження такої думки, можна звернутися до судової практики, і як зазначено в пункті 11 постанови Пленуму Верховного Суду України «Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями» [155] від 23 грудня 2005 р. № 13: ознаками зовнішньої стійкості злочинної організації може бути встановлення корупційних зв'язків в органах влади. Українські вчені вказують на використання корупції для забезпечення імунітету організованих кримінальних структур від соціального та правового контролю. Тобто злочинна організація, перебуваючи на вищому щаблі розвитку організованої злочинності, для забезпечення зовнішньої стійкості прагне до встановлення корупційних зв'язків.

Тому необхідним залишається питання тісної співпраці органів по боротьбі з організованою злочинністю з антикорупційними органами нашої держави, оскільки виявлення корупційних зв'язків є важливою умовою в боротьбі з організованою злочинністю.

Серед науковців є пропозиції щодо створення окремого органу у даній сфері. Пошук шляхів подолання недоліків у протидії цим суспільно небезпечним явищам приводить до ідеї створення автономного (самостійного, незалежного) правоохоронного органу для боротьби з організованою злочинністю і корупцією. Основна функція такого органу вбачається у виявленні та розслідуванні найтяжчих, резонансних у суспільстві злочинів, вчинених особливо небезпечними організованими і корупційними злочинними угрупованнями у сфері економічної,

банківської та зовнішньоекономічної діяльності, а також у боротьбі з корупцією в державних інститутах [40, с. 183]. Проте, автор не погоджується з такою думкою, і вважає недоцільним створення саме окремого правоохоронного органу, оскільки в Україні є конкретний орган по боротьбі з корупцією і окремо по боротьбі з організованою злочинністю, варто лише вдосконалити механізм їхньої взаємодії в питанні виявлення корупційних зв'язків. Для цього вважаємо за необхідне в структурі правоохоронних органів, що уповноважені на боротьбу з організованою злочинністю створити структурний підрозділ (відділ) по протидії корупційним зв'язкам, основним завданням якого стане співпраця з відповідними структурними підрозділами антикорупційних органів нашої держави для об'єднання зусиль по виявленню, розкриттю і знищенню будь-яких корупційних проявів, що використовує організована злочинність. Головне зосередити увагу на аналізі діяльності як правоохоронних органів так і антикорупційних, щоб досягти ефективного результату. Так В. Л. Грохольський, відводить дуже велику роль аналізу в діяльності органів по боротьбі з організованою злочинністю, і зазначає що аналіз забезпечує: а) вивчення причин і умов, що сприяють проявам організованої злочинності, і осіб – потенційних учасників і лідерів організованих злочинних формувань; б) одержання й аналіз відомостей про процеси і тенденції, що відбуваються в злочинному середовищі, концентрація їх в електронних масивах і використання для проведення оперативно-розшукових, процесуальних і адміністративних заходів відносно лідерів і учасників організованих злочинних формувань; в) організацію системи інформаційного обміну з іншими службами, підрозділами органів внутрішніх справ, іншими правоохоронними і контролюючими органами, здійснення спільних заходів щодо попередження, виявлення і знешкодження організованих злочинних формувань у різних сферах суспільного життя; г) виявлення й оцінку проблем, що виникають у практичній діяльності; г) визначення напрямків управлінської діяльності; д) вироблення оптимальних варіантів управлінських рішень з окремих проблем і вироблення заходів щодо їх вирішення; е) передбачення кінцевих результатів намічуваних заходів [27, с. 109].

Особливо треба зосередити увагу на протидії корупційним зв'язкам в органах внутрішніх справ, які є центральним органом у боротьбі з організованою злочинністю і знаходяться під найбільшим корупційним ризиком. Тому що організована злочинність заінтересована у створенні відповідних позицій у владних структурах ОВС, активно вишукуючи відповідних посадових осіб, які б представляли її інтереси в сфері функціонування тіньової економіки, забезпечували сприятливі умови для здійснення протиправної діяльності. У своєму розвитку корупція й організована злочинність ідуть назустріч одне одному і неодмінно стикаються на певному етапі розвитку, а зустрівшись інтегрують свої зусилля, багаторазово збільшуючи свій злочинний потенціал. Цей рух назустріч один одному є вигідним обом сторонам. І далеко не завжди, як це інколи стверджують науковці, ініціатива належить організованим угрупованням. Посадові особи ОВС, як свідчить практика, і самі досить часто шукають контакти з кримінальними елементами, щоб дорожче продати свої послуги. За результатами деяких досліджень, якщо в середині 80-х рр. на підкуп представників державних та правоохоронних органів витрачалося до третини кримінального капіталу, то наприкінці 80-х рр. – майже половину [44, с. 287]. Таким чином відстежується симбіоз двох, на перший погляд, непримирених ворогів – організованої злочинності і органів внутрішніх справ, які з нею борються, а в його основі лежить корупція. В основі корупції - негативний продукт хибної побудови соціально-психологічних взаємозв'язків співробітника ОВС, і, як наслідок, девіантна професійна поведінка [50].

Підсумовуючи викладене, варто зазначити, що Україна сьогодні стоїть на шляху крайньої необхідності прийняття єдиного загальнодержавного нормативно-правового акту з питань боротьби з організованою злочинністю, з урахуванням позитивного міжнародного досвіду та досвіду інших держав. Цей акт, ми пропонуємо, визначити як Стратегію (концепцію) боротьби з організованою злочинністю, який має стати ключовим джерелом правового регулювання боротьби в Україні з організованою злочинністю, в тому числі й з корупційними зв'язками, як складової цієї боротьби.

3.2 Участь уповноважених органів у міжнародно-правових заходах боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками

В сучасних умовах боротьба з організованою злочинністю уже не може залишатися справою лише однієї держави чи єдиного державного правоохоронного органу. Це протиправне явище потребує найміцнішої консолідації на внутрішньодержавному, міждержавному, міжнародному рівнях для підвищення ефективності протистояння йому.

Співробітництво на міждержавному рівні у сфері боротьби з організованою злочинністю та корупцією це складова частина міжнародних відносин і є одним із видів публічної діяльності. Частіше за все це відносини у сфері правової допомоги, як правило, держави, які не перебувають у економічних чи політичних відносинах, або і ті, що здійснюють співпрацю у боротьбі з організованою злочинністю в усіх її проявах [97, с. 121].

Враховуючи принцип юрисдикції тієї чи іншої держави під міжнародною боротьбою з організованою злочинністю ми розуміємо не буквальный зміст цього поняття, а сукупність методів і заходів, способів спрямованих на співпрацю держав у протидії конкретним злочинам вчиненими організованими групами чи злочинними організаціями на будь-якій стадії – попередження, виявлення, розкриття, розшуку і видачі злочинців.

Кожна держава зацікавлена в стабільності своєї національної безпеки, загрозою якій на сучасному етапі розвитку суспільства є організована злочинність та корупція. Тому міжнародне співробітництво у боротьбі з організованою злочинністю та корупцією вирішується як на рівні універсальних міжнародних організацій (Організації Об'єднаних Націй), так і на регіональному рівні (Рада Європи, Європейський Союз, Співдружність Незалежних Держав, Європейський офіс боротьби з шахрайством).

З управлінської точки зору, коли ми говоримо про систему міжнародних чи міждержавних відносин, що спрямовані на протидію організованій злочинності та

корупції, ми чітко уявляємо суб'єктів таких відносин. І відзначимо, що особливістю цих суб'єктів є юридична рівність, відсутність субординації, тобто жоден із суб'єктів не має влади над іншими учасниками відносин. Тому в такому випадку науковці частіше вживають дефініцію «координація» - узгодження, взаємодія, взаємозв'язок тощо.

Найбільш змістовною, організованою, послідовною та різноманітною, на основі узагальненого багаторічного досвіду була і залишається міжнародна співпраця в рамках універсальної міжнародної організації – ООН, принциповою правовою основою діяльності якої є проголошення визнання народами Об'єднаних Націй основною цінністю людини, її особистості, гідності, прав та свобод, тобто всього того на що посягає організована злочинність та корупція через такі її види як - тероризм; захоплення заручників; відмивання доходів, отриманих злочинним шляхом; фальшивомонетництво; контрабанда; торгівля людьми; незаконне виготовлення і збут наркотичних засобів, психотропних речовин тощо.

Міжнародна співпраця головним чином направлена на попередження, виявлення, розслідування та притягнення винних осіб до відповідальності за вчинення злочинів у рамках організованої злочинної діяльності. У сфері кримінального судочинства міжнародне співробітництво спрямоване на встановлення кримінальної караності за певні суспільно-небезпечні діяння та уніфікації на цій основі кримінального законодавства, узгодження класифікації злочинів, що вчиняються злочинними організаціями чи організованими групами; припинення злочинів, в тому числі тих, що готуються, застосовуючи в необхідних випадках оперативно-розшукові заходи; надання допомоги у розслідуванні кримінальних справ і здійсненні кримінального переслідування; забезпечення виконання кримінальних покарань; реабілітаційного впливу на засуджених та осіб, які відбувають покарання чи вже його відбули; надання професійної технічної допомоги з попередження злочинів; встановлення юрисдикції над злочинами чи злочинними організаціями, організованими групами; забезпечення невідворотності покарання тощо.

Міжнародне співробітництво також охоплює такі напрями: співробітництво у сфері оперативно-розшукової діяльності, співпраця у сфері здійснення кримінального правосуддя; інформаційно-технічне співробітництво. Розвиток і конкретизацію зазначені форми співробітництва набувають у двосторонніх і багатосторонніх договорах, угодах про надання правової допомоги, а також у міждержавних і міжвідомчих угодах про взаємодію у протидії організованій злочинності та корупції.

Значення такої співпраці відзначив і Джон Е. Харріс, який зауважив, що міжнародна організована злочинність включає злочини, які вчиняються цілком в межах однієї країни організованою злочинною групою, яка забезпечена можливістю втечі в іншу країну, щоб уникнути покарання [2, с. 133]. Тобто організована злочинна діяльність, що вчиняється в межах однієї держави може становити загрозу і для інших держав, використовуючи для цього міжнародні зв'язки, серед яких є і корупційні зв'язки, оскільки корупція в такому випадку виступає ефективним засобом досягнення злочинних цілей, або просто для уникнення покарання.

Міжнародне співробітництво як вид публічної діяльності уповноважених органів держави та посадових осіб потребує державного управління та правового регулювання. Якщо розглядати організовану злочинність з корупційними зв'язками як систему, що потребує впливу з боку держави, то система державного впливу повинна перевищувати можливості злочинних організацій і організованих злочинних груп своєю організованістю, цілеспрямованістю, ефективністю, дисциплінованістю, професіоналізмом, інтелектуальним потенціалом працівників органів, що здійснюють боротьбу у даній сфері, а також найбільш сучасним і новітнім технічним забезпеченням.

Окрім того, в теорії адміністративного права виділяють ще й поняття «координація». Координація діяльності у протидії злочинності є об'єктивною необхідністю існування системи правоохоронних органів будь-якого рівня (внутрішньодержавного чи міжнародного). Координація сприяє забезпеченню цілеспрямованості й ефективності заходів протидії злочинності, вибору єдиного

підходу до вирішення різнопланових організаційних і процесуальних питань; усуненню дублювання функцій у діяльності правоохоронних органів; створенню можливості об'єднання зусиль з метою досягнення високої результативності шляхом найменших затрат; підвищенню гарантій законності та іміджу правоохоронних органів у суспільстві [188].

Міжнародне інституційне співробітництво в галузі протидії організованим злочинності, О. Ю. Шостко визначає, як об'єднання зусиль органів кримінальної юстиції різних країн, спрямованих на запобігання, припинення, розслідування злочинів, притягнення винних осіб до кримінальної відповідальності, розробку стратегії і тактики цієї діяльності, а також удосконалення методів управління уповноваженими структурами та кадровим, науковим, технічним забезпеченням їх роботи. Аналіз наявних у світі міжнародних наднаціональних структур, які займаються контролем над організованою злочинністю, дозволяє констатувати, що існує інтернаціональний та регіональний рівень організації відповідного співробітництва держав. Щодо визначення основних напрямів міжнародної співпраці в Європі та її практичної реалізації, то європейська спільнота йде по шляху вироблення єдиної політики щодо цієї проблеми [198, с. 252].

З метою розширення міжнародного співробітництва у сфері боротьби з організованою злочинністю та корупцією в Україні передбачається розробка і підготовка урядом нашої держави проектів міждержавних угод про правову допомогу та інші правові відносини у сфері правосуддя, екстрадиції, слідства тощо. За останні роки значно розширено практику укладення угод правоохоронних органів, органів внутрішніх справ, міністерств та відомств України з аналогічними структурними елементами іноземних держав у сфері організації співробітництва по боротьбі з організованою злочинністю та корупцією, що сприяє покращенню практичної взаємодії в рамках укладених угод, через аналіз наявних матеріалів, пропозицій, рекомендацій міжнародних організацій, обмін досвідом шляхом проведення конференцій, узагальнення досвіду, засобів і методів правоохоронних та інших органів зарубіжних країн у боротьбі з цими протиправними явищами, забезпечення їх впровадження в

Україні, активна співпраця із зарубіжними науково-дослідними установами і організаціями по боротьбі з організованою злочинністю та корупцією; оптимізація постійного обміну досвідом спецпідрозділів нашої держави зі спецслужбами іноземних держав, в тому числі й за допомогою навчання та стажування перспективних співробітників правоохоронних структур.

В Україні систему органів міжнародного співробітництва по боротьбі з організованою злочинністю, Д. В. Лазарєв, визначає наступним чином «парламент, Президент, Рада національної безпеки і оборони, Служба безпеки України, органи внутрішніх справ України, відповідні міжнародні організації та спеціалізовані громадські об'єднання» [69, с. 529].

Європейська спільнота вже давно усвідомила необхідність об'єднання зусиль щодо протидії злочинності, в тому числі й організованій. Саме тому формування простору свободи, безпеки та юстиції (ПСБЮ) було і залишається одним із ключових завдань діяльності Європейського Союзу. Складністю створення такого простору є те, що його три складових елементи – свобода, безпека, юстиція – мають свої зовнішні та внутрішні аспекти, тому потребують їх гармонізації, взаємодії та розвитку.

Маастрихтським договором про Європейський Союз від 1993 року передбачалося створення ПСБЮ як самостійного напрямку діяльності ЄС. На початковому етапі свого заснування ПСБЮ був спрямований на співпрацю держав-членів у сфері юстиції і внутрішніх справ (СЮВС), яка була однією з трьох опор ЄС. ПСБЮ опинився на межі двох опор – економічне та соціальне співробітництво (розділ IV Договору про заснування Європейського співтовариства - ДЗЄС) і внутрішні справи й правосуддя (розділ VI ДЗЄС), що було спричинене підписанням Амстердамських договорів. Згодом три опори було ліквідовано Лісабонськими договорами про Європейський Союз (ДЕС) і функціонування Європейського Союзу (ДФЄС), через що ПСБЮ включено до розділу V ДФЄС.

Стаття 67 Договору про функціонування Європейського Союзу передбачає створення простору свободи, безпеки та юстиції з урахуванням і повагою до

основних прав і традицій держав-членів, з урахуванням особливостей правових систем. Не зважаючи на комплексність діяльності щодо забезпечення простору свободи, безпеки та юстиції, кожен з цих елементів наділений своїм змістом та метою, і певною самостійністю. Свобода включає в себе свободу руху, як гарантоване будь якою державою чи правовою системою право людини. Безпека передбачає право на безпечні умови життя людини, що і гарантує саме право на життя, здоров'я, безпечні умови існування. Щодо юстиції, то в даній сфері має гарантуватися право доступу до справедливого правосуддя, полегшеного доступу до нього.

Враховуючи ці елементи, коло діяльності ПСБЮ поширює своє правове регулювання на такі сфери як: прикордонний контроль, надання притулку, імміграція, гарантування високого рівня безпеки громадян ЄС, співпраця судів із цивільних та кримінальних справ, співробітництво поліцейських органів, полегшення доступу до правосуддя. Кожна зі сфер, охоплених ПСБЮ, має свої особливості правового регулювання.

До спільних заходів щодо боротьби із організованою злочинністю на теренах ЄС залучаються як представники національних правоохоронних органів, так і різноманітні міжнаціональні структури. Одним з найбільш ефективних є інститут спільних слідчих груп. Правовою основою його впровадження стали положення ст. 13 Конвенції про взаємну правову допомогу у кримінальних справах між країнами-членами ЄС від 12 липня 2000 р. Нею передбачена можливість утворення уповноваженими органами країн-членів ЄС спільних слідчих груп для провадження конкретних заходів на певний визначений період часу (за умови наявності відповідної угоди між країнами). Кожна країна може ініціювати утворення такої групи у разі необхідності розслідування транснаціонального злочину. В останні роки впроваджується новий напрям у протидії злочинності, і зокрема, організованої — Intelligence Led Policing. Це специфічна поліцейська діяльність у сфері збирання інформації, яку вважають своєю бізнес-моделлю і філософією управління, де аналіз відомостей (інтерпретація подій або повідомлень) та інформація про злочинність є

визначальною для неупередженого прийняття рішення, що прискорює вирішення проблеми зменшення та знешкодження злочинності або її запобігання через стратегічний менеджмент і ефективні правозастосовчі стратегії, спрямовані на найбільш небезпечних злочинців [197, с. 220].

На думку, російського науковця, С. В. Іванцова, особливого значення набуває об'єднання зусиль країн-учасниць СНД у сфері боротьби з організованими формами злочинності та досвід кожної з них в справі протидії цьому явищу. Вперше проблема організованої злочинності міжнародним співтовариством була усвідомлена і отримала юридичне закріплення на п'ятому Конгресі ООН (Женева, 1975 р.), де було визнано, що злочинність у формі міжнародного бізнесу являє собою більш серйозну загрозу, ніж традиційні форми злочинної поведінки. Згодом до цієї проблеми зверталися шостий Конгрес (Каракас, 1980 р.) при розгляді питання про правопорушення і правопорушників і сьомий Конгрес (Мілан, 1985 р.), на якому особливо підкреслювалося, що організована злочинність значною мірою залишається безкарною. На восьмому Конгресі (Гавана, 1990 р.) зазначалося, що «зростаюча загроза організованої злочинності і її дестабілізуючий і руйнівний вплив на фундаментальні соціальні, економічні та політичні інститути являють собою проблему, вирішення якої потребує більш широкого і ефективного міжнародного співробітництва». Тоді ж і були прийняті керівні принципи для попередження організованої злочинності і боротьби з нею, серед яких виділяються принципи необхідності заохочення проведення досліджень структури організованої злочинності і аналізу ефективності здійснення контрзаходів; необхідності сприяння розробці законодавства щодо нових видів правопорушень, пов'язаних з «відмиванням» доходів і організованим шахрайством, таких злочинів, як відкриття і використання рахунків на вигадане ім'я, злочинів з використанням комп'ютерів; прийняття постанов, які зобов'язують фінансові установи надавати всю інформацію про рахунки конкретних осіб, а також постанов, які зобов'язують їх повідомляти відповідним органам про підозрілі або незвичайні операції з готівкою; необхідності перехоплення повідомлень по телекомунікаційного зв'язку

та використання електронного спостереження за умови дотримання прав людини; захисту свідків від насильства і залякування; участі всіх країн в боротьбі з організованою злочинністю в сфері незаконного обігу наркотиків; розробки типового законодавства про конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом; надання сприяння проведенню порівняльного аналізу і збору інформації щодо міжнародної організованої злочинності, її причин, зв'язку з внутрішньо державною нестабільністю та іншими формами злочинності, а також стосовно боротьби з нею [46, с. 280]. Важливу роль в цьому напрямку відіграють підписані у 1993 році Рішення про спільні заходи боротьби з організованою злочинністю та іншими небезпечними видами злочинів на території держав-учасниць СНД [171] та Рішення про Бюро з координації боротьби з організованою злочинністю та іншими небезпечними видами злочинів на території держав-учасниць СНД від 1997 року [170].

У межах Міністерства громадської безпеки ще 10 років тому в Китайській Народній Республіці було створено спеціалізований підрозділ по боротьбі з організованою злочинністю – Відділ по боротьбі з організованою злочинністю. Він підпорядковується Бюро карного розшуку Міністерства громадської безпеки. Підрозділи вказаного відділу дислокуються на всій території країни. З лютого 2006 року Центральний Комітет Комуністичної партії Китаю (далі – ЦК КПК) проводить спеціалізовану кампанію «по боротьбі з організованою злочинністю і бандитизмом». Для організації такої координації діяльності різних державних органів у лютому 2006 року. Слід зазначити, що й Україна вже входить до сфери впливу китайських злочинних угруповань, оскільки на теренах нашої держави проживає значна кількість громадян Китаю, а згідно з даними багатьох зарубіжних експертів китайські діаспори за кордоном перебувають під негласним контролем мафіозних структур. Зокрема, в м. Києві у 2005 році підрозділом з боротьби з організованою злочинністю Управління СБУ в місті Києві проведено спецоперацію, у результаті якої було звільнено з «мафіозного полону» 90 китайських нелегалів-заручників [90, с. 170].

Позитивним видається досвід боротьби з організованою злочинністю у Республіці Польща, тісна співпраця з правоохоронними органами якої заснована на Протоколі про взаємну співпрацю від 1996 року [96, с. 145]. Ключовим договором у співпраці України та Польщі є підписана Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Польща про співробітництво в сфері боротьби з організованою злочинністю. Україна та Польща занепокоєні поширенням організованої злочинності, прагнучи розвитку і зміцнення відносин дружби і взаємного співробітництва між обома державами, переконані у важливості співробітництва між органами державної безпеки і охорони громадського порядку у результативному запобіганні і боротьбі з організованою злочинністю, прагнучи опрацювати найефективніші форми і способи оперативної співпраці і попереджувальних дій цих органів, дотримуючись внутрішнього законодавства своїх держав та чинних міжнародних договорів, учасниками яких вони є, принципів взаємності і двосторонньої вигоди, зобов'язуються здійснювати співробітництво між органами державної безпеки і охорони громадського порядку в сфері запобігання організованій злочинності, боротьби з нею та виявлення осіб, які вчинили злочини [182].

У статті 2 цієї угоди зазначено, що з метою реалізації співробітництва, сторони угоди будуть:

1) обмінюватися інформацією: а) щодо осіб, які причетні або підозрюються в причетності до організованої злочинності, про їх злочинне минуле і зв'язки; б) щодо злочинних угруповань та об'єднань, їх структур, найбільш характерних особливостей поведінки осіб і діяльності угруповань; в) щодо часу, місця, способу вчинення злочинів, об'єктів злочинного посягання, а також щодо законів, які порушені, і вжиті заходи щодо недопущення проявів організованої злочинності;

2) у відповідь на клопотання іншої Сторони починати відповідні заходи і реалізовувати без зайвого зволікання спільно узгоджені оперативно-розшукові заходи;

3) обмінюватися досвідом та інформацією, особливо щодо методів боротьби з організованою злочинністю і нових форм злочинних дій;

4) обмінюватися результатами досліджень в криміналістиці і кримінології;
5) надавати інформацію про предмети або зразках предметів, пов'язаних з вчиненням злочинів;

б) з метою використання досвіду в боротьбі з організованою злочинністю надавати одна одній можливість спільної підготовки співробітників органів державної безпеки і охорони громадського порядку своїх держав для підвищення професійних знань та ознайомлення з технічними та іншими засобами, які використовуються в боротьбі зі злочинністю [182].

Окрім того, систематично проводяться прикордонні зустрічі Воєводських і Обласних Управлінь МВС, та обмін службовою документацією на основі взаємної правової допомоги для подолання таких ключових злочинів, що вчиняються польсько-українськими злочинними групами, у сфері контрабанди автомобілів, виробництва і продажу наркотиків, незаконної еміграції, торгівлі зброєю, вбивствами на замовлення тощо, за допомогою спеціальних операцій з використанням правоохоронців, які працюють під прикриттям, або при охороні важливого свідка.

Як в Україні, так і в Польщі дуже низька увага приділяється питанню взаємодії організованої злочинності з корупцією. На нашу думку, боротьба з організованою злочинністю повинна йти в комплексі з боротьбою з корупцією. Ми вважаємо, що організована злочинність завжди супроводжується корупційними зв'язками. Мета встановлення цих зв'язків різна – для вчинення організованої злочинної діяльності, для приховування злочинних дій, для уникнення покарання за вчинені злочинні організовані дії, для отримання необхідної інформації – економічної, державної чи комерційної таємниці тощо. Законодавство зазначених країн не передбачає такого комплексу заходів боротьби, який задовольняв би сучасні вимоги часу, коли масштаби організованої злочинності та корупції є одними з найбільш загрозливих.

Більшість науковців серед основних проблем міжнародного співробітництва по боротьбі з організованою злочинністю та корупцією відзначають відсутність єдиного координаційного центру координації міжнародних дій, що дуже сильно

впливає на низьку ефективність швидкої протидії організованій злочинності. Складна юридична процедура міжнародної співпраці по своїй суті не дозволяє швидко і ефективно протидіяти організованій злочинності. Доки правоохоронні органи держав проходять юридичні процедури щодо співпраці, обміну інформацією члени організованих злочинних груп чи злочинних організацій встигають вжити необхідних заходів, щоб уникнути покарання. Тому є необхідність створення такого координаційного центру, до складу якого можуть ввійти професіонали правоохоронних органів різних держав, з наданням їм таких повноважень, які б дозволяли діяти швидко без зайвих юридичних процедур. Це можливо лише за більш тісної взаємодії держав у протистоянні організованій злочинності. Ще однією з причин є відсутність у деяких держав баз даних, сучасних засобів зв'язку, що сприяє організованій злочинній діяльності і високій ймовірності уникнути покарання.

Один із шляхів можливого покращення у даній сфері на думку, Г. П. Жаровської, може бути створення відповідної автоматизованої інформаційної системи. Пропонована система повинна мати міждержавний статус і концентрувати інформацію всіх правоохоронних органів, включаючи податкові, митні служби, прикордонні війська тощо. Як видається, подібна система має складатися з інформаційних підсистем, які враховують таке: 1) іноземних громадян та осіб без громадянства, притягнутих до адміністративної відповідальності, а також виселених за межі України («Адміністративна практика»); 2) злочини кримінального характеру, пов'язані з іноземцями («Злочин»); 3) іноземних громадян, які заарештовані та відбувають покарання за злочини, вчинені на території України («Покарання»); 4) іноземців, які перебувають у розшуку («Розшук»); 5) іноземців, які беруть активну участь у роботі організацій націоналістичного, сепаратистського спрямування («Політика»). Така система створить передумови для цілеспрямованого доведення правової інформації до відома практичних працівників, безпосередньо зайнятих у заходах щодо попередження, припинення, розкриття й розслідування транснаціональних злочинів [38, с. 479].

Вивчення міжнародного досвіду боротьби з організованою злочинністю та корупцією дозволяє виділити два ключові підходи до вирішення даної проблеми – традиційний і нетрадиційний.

Перший (традиційний), пов'язаний, насамперед, з належним функціонуванням системи кримінальної юстиції і охоплює діяльність з розробки: 1) незалежного кримінального законодавства, особливо щодо відмивання брудних грошей і конфіскації коштів одержаних злочинним шляхом; 2) процесуального законодавства, передусім того, яке стосується співпраці у сфері правової допомоги (наприклад співробітництва в рамках Євроюсту); 3) засобів й ресурсів, що дозволяють адекватно провадити розслідування по цій категорії справ (спеціалізовані центральні агентства боротьби з небезпечними організованими угрупованнями).

Другий (нетрадиційний) – охоплює запобіжну діяльність і включає різного роду підходи на рівні громади (надання громадянам інформації щодо різних збитків і ризиків, що тягне за собою організована злочинність, упровадження гарячих ліній; участь у роботі різних громадських організацій), а також регуляторну політику. Саме представниками другого підходу є такі країни як: Великобританія, Італія, США, Хорватія, Нідерланди та Польща. Так, маємо зауважити, що до цього часу більшість європейських країн дотримується традиційного підходу у боротьбі з організованою злочинністю за допомогою органів, що входять до системи кримінальної юстиції [87, с. 145].

О. Ю. Шостко, досліджуючи досвід Нідерландів, зазначає, що саме ця держава є яскравим представником адміністративного підходу до боротьби з організованою злочинністю, тобто нетрадиційного підходу. З 90-х років у країні почалося впровадження нової запобіжної моделі, яка доповнювала можливості правоохоронних органів.

У 2003 році в Нідерландах було прийнято закон про стимулювання чесної оцінки урядом. Цей закон сприяє перевірці кримінального минулого заявників на отримання ліцензій, субсидій, або тендерів, таким чином захищаючи уряд від ненавмисного надання нових можливостей для вчинення злочинів. Для

проведення такої перевірки адміністрація повинна мати доступ до відповідної інформації. Центральна або місцева адміністрація – головна діюча особа у запобіганні злочинності за допомогою адміністративного підходу. Стаття 3 вищезгаданого закону містить додаткові підстави для відкликання наданих дозволів, якщо місцевий уряд (мерія) має обґрунтовані підстави вважати, що існує серйозна загроза того, що: дозвіл буде використано для фінансових переваг вже вчинених злочинів (відмивання грошей), дозвіл буде сприяти вчиненню злочинів, злочини будуть вчинені для отримання самого дозволу (хабарі офіційним особам). Потрібно звернути увагу на той факт, що для відкликання ліцензії не потрібне обов'язкове засудження власника за вчинення того чи іншого злочину, достатньо просто обґрунтованої підозри щодо його злочинних дій. Крім того, масштаби системи перевірки благонадійності згідно закону обмежені окремими галузями індустрії, які є найбільш уразливими до проникнення в них організованої злочинності. Це готельний і ресторанний бізнес, індустрія надання секс послуг, промислове і житлове будівництво, переробка сміття, транспорт [199, с. 109]. Тобто, боротьба з організованою злочинністю в Нідерландах має попереджувальний характер: дана функція покладається на місцеву адміністрацію (місцеві виконавчі органи), а не на правоохоронні органи, як це передбачає традиційний підхід.

У Болгарії боротьба з організованою злочинністю є також актуальною, оскільки крім внутрішніх передумов на ситуацію в сфері організованої злочинності впливають транснаціональні злочинні угруповання, особливо в сфері наркоторгівлі і секс-індустрії.

Перед вступом в ЄС Болгарія здійснила дійсні заходи зі створення системи протидії організованій злочинності. Так, в рамках МВС створена національна служба безпеки «Боротьба з організованою злочинністю» (НСБОЗ), проведена цілеспрямована робота щодо вдосконалення законодавчої бази і приведення її у відповідність європейським стандартам. Результатом стали зміни, внесені до Кримінального, Кримінально-процесуального кодексів. У справах, пов'язаних з організованою злочинністю, скорочені терміни здійснення судового провадження,

законодавчо уточнені поняття «рекет», «відмивання грошей», посилені покарання за організацію і знаходження в злочинних групах і структурах, введена кримінальна відповідальність за корупцію, прийняті важливі нормативні документи щодо припинення контрабанди, торгівлі контрафактними товарами, заволодіння автомобілями і боротьбі з корупцією [45]. Можна відзначити те, що міжнародна співпраця у сфері економічних, політичних відносин з ЄС дуже позитивно вплинула на стан боротьби з організованою злочинністю та корупцією у Болгарії.

Потужною багатоскладовою структурою правоохоронних органів характеризується система США, яка включає в себе федеральні та децентралізовані локальні структури. Складний конгломерат у більш ніж сімдесят правоохоронних відомств дозволяє виділити кілька основних міністерств, які займають центральне місце в боротьбі з організованою злочинністю: 1) Федеральне бюро розслідувань, пріоритетним напрямком якого є боротьба з організованою злочинністю); 2) Державна атторнейська служба (іншими словами - прокуратура); 3) Велике журі (Велике журі є органом досудового розслідування і віддання до суду, воно не розглядає кримінальні справи і не виносить обвинувальних вироків, складається з 23 присяжних).

У 1970 р Конгресом США був прийнятий Закон про організації, пов'язані з рекетом і корупцією «the Racketeer Influenced and Corrupt Organizations Act» або закон РІКО, завданням якого стало «викорінення організованої злочинності в США за допомогою посилення вимог закону при зборі доказів, криміналізації нових діянь, призначення покарань і застосування інших юридичних засобів до нелегальної діяльності, пов'язаної з організованою злочинністю». Даний нормативний акт спрямований проти злочинних організацій (фізичних або юридичних осіб), які отримують дохід повністю або частково від незаконної діяльності. Причому у ролі останньої може виступати будь-який злочин, відповідальність за вчинення якого встановлена федеральним законодавством або законодавством штату (наприклад, вбивство, викрадення людей, азартні ігри, підпал, грабіж, хабарництво, здирництво, торгівля наркотиками,

фальшивомонетництво, відмивання злочинних доходів, перешкоджання здійсненню правосуддя або кримінальному розслідуванню та ін.), якщо воно скоєно членом злочинної організації. Також, Законом РІКО було передбачено не лише притягнення до відповідальності у вигляді позбавлення волі строком на 20 років, але також визначено механізми припинення отримання прибутку, зокрема, конфіскація отриманого доходу, власності злочинної організації або її окремих членів, і право потерпілого пред'являти позов про відшкодування збитку, заподіяного злочинною організацією, в потрібному розмірі.

Крім Закону РІКО в США були прийняті Закон про постійно діючі злочинні підприємства, Закон про контроль за відмиванням грошей і ряд інших нормативних актів у сфері боротьби з організованою злочинністю [75, с. 187].

На відміну від США, в Японії щодо питань боротьби з організованою злочинністю використовуються більш м'які способи боротьби. Японська система впливу на злочинність, в тому числі й організовану, досить цікава, тим як їй майже ідеально вдалося поєднати відносну м'якість з високою ефективністю. Ті, хто формує кримінальну політику Японії, а також ті, хто її реалізує, виходять з того факту, що різкість і масовий характер покарань не може стримувати злочинність. В Японії для впливу на організовану злочинність використовуються такі методи як - освіта, забезпечення задоволеності населення, соціальний контроль, ізоляція осіб, які мають суспільну небезпечність, самооборона. Досить різний характер носять форми і методи співпраці японської держави з суспільством в сфері боротьби з організованою злочинністю, дошки з інформацією про кількість дорожньо-транспортних пригод та їх жертв звернені до громадян і призначені для пробудження їх пильності; також ряд щитів-повідомлень в місцях недавніх інцидентів; великі графіки житлових будинків із зазначенням на можливі способи проникнення злочинців тощо. Досить багато видань, що з'являються призначені для стимуляції самооборони громадян. Кримінальна політика в Японії базується на твердому науковому обґрунтуванні. [3, с 44].

Як зазначає, Фрідріх-Крістіан Шредер, у Німецькому законодавстві взагалі відсутнє поняття «організованої злочинності», проте у «Керівних принципах» визначено широкий спектр видів організованої злочинної діяльності, а також міністри внутрішніх справ федеральних земель передали в поліцейські ділянки і органи прокуратури перелік «індикаторів для розпізнавання обставин справи, які є ознаками організованої злочинності». Цей перелік включає в себе близько 50 позицій, таких, як точне планування злочинної діяльності, роботи на замовлення, створення квартир «для відпочинку» за кордоном, діяльність фахівців, закриття групи від зовнішнього світу, використання псевдонімів, підтримка членів злочинної організації, допомога в здійсненні втечі, «опіка» в місцях попереднього ув'язнення, виплата хабарів. Німецьке право, яке регулює питання боротьби з організованою злочинністю, не обмежується тільки кримінально-правовими заходами. У всіх місцевих управліннях поліції, управліннях кримінальної поліції федеральних земель і федеральному управлінні кримінальної поліції були створені спеціалізовані підрозділи по боротьбі з організованою злочинністю. Вони повністю укомплектовані персоналом і добре оснащені технічно (наприклад, підрозділ по боротьбі з організованою злочинністю Управління поліції Нижньої Баварії / Верхнього Пфальца (Niederbayern / Oberpfalz) на підвідомчій йому території площею 20.000 км² з населенням 2,2 млн жителів налічує у своєму штаті понад 30 поліцейських і трьох співробітників). Крім того, в кожній прокуратурі є прокурор, який у співпраці з компетентними підрозділами кримінальної поліції виконує завдання зі спостереження за організованою злочинністю, планування і координації відповідних заходів - так звані «уповноважені по боротьбі з організованою злочинністю». Ці організаційні заходи допомагають не тільки призначити покарання за вчинені злочинними співтовариствами діяння, а й ліквідувати ці організації [188, с. 77]. Тобто, не маючи детального законодавчого визначення організованої злочинності, правоохоронні органи Німеччини настільки об'єднані єдиною метою її подолання, що ефективність цієї мети є цілком виправданою за допомогою ефективних заходів, які здійснюються уповноваженими органами.

Співпраця з міжнародними органами це величезний позитивний досвід, який, по-перше, запобігає проникненню організованої злочинності в Україну, по-друге, сприяє розкриттю злочинів вчинених організованими групами та злочинними організаціями на території України, по-третє, сприяє розробці та удосконаленню механізмів, методів, засобів боротьби з організованою злочинністю компетентними органами нашої держави.

Міжнародне співробітництво, з компетентними європейськими та міжнародними органами у сфері боротьби з організованою злочинністю, правоохоронні органи України здійснюють через Національне центральне бюро Інтерполу. У даному випадку Міністерство внутрішніх справ України виступає саме як Національне центральне бюро Інтерполу [135]. В структурі Міністерства діє уповноважений орган, який є за своєю суттю координаційним центром – тією посередньою ланкою, через яку здійснюється постійний двосторонній зв'язок Міжнародної організації кримінальної поліції «Інтерпол» і Національного центрального бюро «Інтерпол» в Україні – Робочий апарат Укрбюро «Інтерпол», у складі якого функціонує відділ взаємодії з Європолем. Робочий апарат Укрбюро «Інтерпол» забезпечує співробітництво правоохоронних органів України та зарубіжних країн як у цілому, так і в окремих напрямках боротьби зі злочинністю та терористичною діяльністю й надає можливості для підготовки та надсилання ініціативних запитів за кордон; підготовки та надсилання відповідей на запити зарубіжних правоохоронних органів; обміну оперативно-розшуковою, оперативно-довідковою та криміналістичною інформацією про підготовку та вчинення злочинів і причетних до них осіб, а також архівною та, в окремих випадках, процесуальною інформацією; обміну досвідом роботи, законодавчими та іншими нормативними актами, учбово-методичною літературою з питань діяльності правоохоронних органів; обміну науково-технічною та іншою інформацією з питань боротьби зі злочинністю.

Роль і місце органів внутрішніх справ у міжнародній співпраці чітко окреслено у Розпорядженні Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції державної політики у сфері боротьби з

організованою злочинністю», в якому зазначено - продовжити відповідно до компетенції співпрацю з Європейським офісом боротьби з шахрайством (OLAF) та Місією Європейської Комісії з надання допомоги в питаннях кордону в Україні та Республіці Молдова; брати участь у спільних заходах (у тому числі семінарах, конференціях) з представниками компетентних органів іноземних держав з метою обміну досвідом у сфері боротьби з організованою злочинністю, стажування та навчання фахівців спеціальних підрозділів; забезпечити участь делегацій України у міжнародних заходах з питань боротьби з організованою злочинністю, що здійснюються під егідою НАТО, Ради Європи, Європейського Союзу, ОБСЄ, ООН та Інтерполу; запобігати та протидіяти легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, що здійснюються під егідою Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму (FATF), Європейського Союзу, Ради Європи, Егмонтської групи підрозділів фінансової розвідки та інших міжнародних організацій.

Серед основних проблем у сфері міжнародної співпраці по боротьбі з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками можна виокремити такі:

- різноманітність систем національного права та законодавства, необхідність уніфікації кримінального та іншого законодавства у даній сфері, уніфікації понятійного апарату;

- значні недоліки в законодавстві, що складає основу боротьби з організованою злочинністю;

- відмінність у структурі та різноманітність правоохоронних органів, їх структурних підрозділів, що уповноважені на боротьбу з організованою злочинністю та корупцією і різний їх кваліфікаційний рівень;

- низьке організаційно-технічне забезпечення правоохоронних органів сучасними засобами зв'язку, а також відсутність баз даних;

- різний кваліфікаційний та професійний рівень працівників правоохоронних органів, а особливо у сфері знань іноземних мов, що ускладнює координацію дій тощо.

Враховуючи, міжнародний досвід боротьби з організованою злочинністю, можна відзначити наступні необхідні для України заходи для підвищення ефективності боротьби з цим протиправними злочинними явищами:

- найбільш необхідним залишається створення єдиного централізованого органу, уповноваженого чітко на боротьбу з організованою злочинністю, в тому числі й з організованою транснаціональною та кіберзлочинністю;

- для цього виникає необхідність підготовки фахівців правоохоронних органів та органів Служби безпеки України у відповідних напрямках – боротьба з організованою злочинністю, транснаціональною організованою злочинністю, організованою кіберзлочинністю, у зв'язку з чим посилити вивчення іноземних мов, міжнародного приватного права, міжнародних юридичних процедур щодо надання правової допомоги, вивчення найсучасніших інформаційних технологій тощо.

- для посилення ефективності роботи цього органу необхідно постійно проводити стратегічне планування, аналіз, розробку програм діяльності функціонування даного органу, на підставі яких потім надавати звіт про виконання поставлених завдань;

- посилити державне фінансування органів боротьби з організованою злочинністю та корупцією, забезпечити високоякісне ресурсне оснащення, для того щоб засоби боротьби з цими злочинними явищами перевищували можливості організованих злочинних груп та злочинних організацій, інакше складно досягти ефективності в боротьбі з ними, коли правоохоронні органи не володіють сучасними технічними, інформаційними засобами, якими уже давно володіє злочинність. Тобто повномасштабна діяльність правоохоронних органів нашої держави можлива за умови отримання нових знань щодо особливостей сучасної організованої злочинності, що супроводжується корупцією, оскільки саме це сприятиме розробці відповідних заходів боротьби з нею, а також передбачити появу нових злочинів та попередити їх вчинення. «Знання джерел, структур, резервів і механізмів функціонування організованої злочинності істотно розширює тактичний кругозір працівників правоохоронних органів, з'являються

реальні можливості ведення боротьби на поразку якщо не всієї системи, то, у всякому разі, осередків активних проявів організованої злочинності» [117].

Таким чином, узагальнимо основні чинники боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупцією, які актуально застосувати в Україні, з огляду на різницю менталітету та культурних традицій розглянутих держав: політична воля керівних органів та посадових осіб держави; створення сприятливих економічних умов для інвесторів і громадян держави, адже ми зазначали, що організована злочинність та корупція будуються перш за все на економічній основі; підвищення правової свідомості громадян, починаючи з високої культури та морального авторитету політичної еліти; усунення дискреційних повноважень державних службовців та посадових осіб, що є значними чинниками вчинення корупційних дій та інших злочинних діянь; прозорість процедур; дієвість чинного законодавства; стимулювання правомірної поведінки тощо.

Висновки до розділу 3

Таким чином, комплексне використання сучасних методів дослідження організованої злочинності, що супроводжується корупційними зв'язками дає змогу провести теоретичне узагальнення наукової адміністративно-кримінологічної проблеми, сутність якої полягає в аналізі та формуванні нових підходів до протидії організованій злочинності, що супроводжується корупційними зв'язками в Україні у контексті необхідності розробки і прийняття Стратегії боротьби з організованою злочинністю. Обрана методологія дослідження дозволила запропонувати нове вирішення таких теоретичних і практичних проблем, як протидія організованій злочинності, що супроводжується корупцією в Україні в контексті вивчення генези наукових поглядів на проблему, об'єктивної дійсності, кримінально-правових норм, судової практики, детермінантів правопорушень вчинених організованою злочинною групою чи злочинною організацією:

1) стратегічно важливим у боротьбі з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками є прийняття загально державної науково-обґрунтованої Концепції (стратегії) боротьби з організованою злочинністю. Розглянувши досвід іноземних держав, можна стверджувати, що стратегія боротьби з організованою злочинністю має стати ключовим орієнтиром правоохоронних органів держави та інших уповноважених на боротьбу з організованою злочинністю і корупцією органів у здійсненні ними діяльності у даній сфері;

2) розширити в Україні підготовку фахівців, спеціалістів у сфері боротьби з організованою злочинністю, в тому числі й що супроводжується корупційними зв'язками, з міжнародними зв'язками та організованою кіберзлочинністю, для цього створити у вищих навчальних закладах відповідних установ МВС, СБУ напрями за якими можна здійснювати таке навчання, з розширенням навчальної програми у напрямку вивчення іноземних мов, міжнародного приватного права, процесуальних дій при наданні правової допомоги, здійсненні міжнародних слідчих та інших запитів тощо.

3) забезпечити належне державне фінансування боротьби з організованою злочинністю, з тим щоб інформаційно-технічні засоби забезпечення боротьби з нею значно перевищували технічні можливості злочинних організацій, інакше досягти високих результатів буде просто не можливо, через те, що організована злочинна діяльність більш потужна у своїх засобах досягнення цілей.

4) на міжнародному рівні створити Координаційний центр міжнародних дій, який не просто дозволить обмінюватися інформацією щодо злочинців, але й вчиняти відносно них процесуальні дії, що значно спростить ряд міжнародних юридичних процедур по наданню правової допомоги.

ВИСНОВКИ

У дисертаційному дослідженні здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення поставлених завдань щодо вдосконалення адміністративно-правового забезпечення організації боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками. У результаті проведеного дослідження сформульовано ряд висновків, пропозицій і рекомендацій, спрямованих на досягнення поставленої мети.

Основними висновками дисертаційної роботи є наступне.

Визначено, що на сьогодні ще не було на належному рівні обґрунтовано питання взаємозв'язку організованої злочинності та корупції і визнання організованої злочинності, що супроводжується корупційними зв'язками – вищим рівнем організованої злочинної діяльності та ще більш тяжким і складним видом злочинності, що є наслідком відсутності ефективного правового регулювання, заходів боротьби з цим суспільно небезпечним явищем. Встановлено, що відсутність чіткого визначення понять «організована злочинність, що супроводжується корупційними зв'язками» і «корупційні зв'язки» в Законі України «Про організаційно-правові засади боротьби з організованою злочинністю» є значною правовою прогалиною, яка створює широкі можливості для організованої злочинної діяльності і корупції. Необхідним є виведення поняття організованої злочинності, в тому числі й з корупційними зв'язками, яке має ввібрати в свою основу істотні ознаки даного виду злочинності та його відмінні риси.

Аргументовано, що основні особливості організованої злочинності з корупційними зв'язками як об'єкта адміністративної протидії, зумовлюють необхідність державного впливу на процес протидії зазначеному протиправному явищу, а також існування адміністративно-правового механізму впливу на запобігання його розвитку та поширення, шляхом взаємопов'язаних і виконуваних заходів: від законодавчого забезпечення щодо протидії організованим злочинності, що супроводжується корупційними зв'язками до безпосереднього виконання уповноваженими підрозділами правоохоронних органів внутрішніх

справ та інших спеціалізованих органів завдань та повноважень щодо протидії зазначеному. Тривала боротьба з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками дозволяє визначити причини її існування та подальшого розвитку, серед яких називають виснаженість правоохоронної системи безперервними політичними перебудовами та реформами, критично низьким фінансуванням та відтоком кваліфікованих працівників.

Доведено, що ефективне запобігання та протидія організованій злочинності, що супроводжується корупційним зв'язками неможливі без з'ясування її соціальних передумов, причин виникнення, існування та розвитку, а також засобів вчинення зазначених протиправних діянь. На науковому рівні не просто доведено існування соціальних передумов організованої злочинності та корупції, а й класифіковано їх як такі, що: властиві усім державам; притаманні певним типам держав (наприклад, країнам перехідного типу); пов'язані з особливостями суспільних відносин конкретної країни (наприклад, України). Дослідження всього комплексу чинників (соціальних, політичних, економічних, правових, організаційно-управлінських, психологічних та ін.), які зумовлюють діяння, що пов'язані з організованою злочинністю та корупцією саме в нашій державі дозволить: по-перше, позбутися досить поширеного примітивного підходу в розумінні нерозривного зв'язку між корупцією та організованою злочинністю; по-друге, визначити реальні задачі у сфері протидії цим явищам; по-третє, визначити дієві заходи щодо запобігання і протидії організованій злочинності та корупції, що актуальні саме для України.

Виявлено, що систему державних органів, які здійснюють боротьбу з організованою злочинністю, становлять: а) спеціально створені для боротьби з організованою злочинністю державні органи; б) державні органи, які беруть участь у боротьбі з організованою злочинністю в межах виконання покладених на них інших основних функцій. До першої групи належить Координаційний комітет по боротьбі з корупцією і організованою злочинністю при Президенті України та спеціальні підрозділи по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю

Служби безпеки України. До другої групи належать: органи Національної поліції і Служби безпеки України; органи прокуратури України; органи доходів і зборів, органи Державної прикордонної служби України та органи державного фінансового контролю; органи і установи виконання покарань та слідчі ізолятори; розвідувальний орган Міністерства оборони України; Служба зовнішньої розвідки України; Національне антикорупційне бюро України. Запропоновано розширити зазначений перелік органів, які беруть участь у боротьбі з організованою злочинністю та включити до нього ще й наступні: Раду Національної безпеки і оборони, Комітети Верховної Ради - з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності та з питань запобігання і протидії корупції, органи юстиції (особливо, що стосується державної реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності в напрямку запобігання легалізації коштів, здобутих злочинним шляхом), об'єднання громадян та засоби масової інформації, а також, що стосується напряму міжнародного співробітництва, то необхідно включити Робочий апарат Національного центрального бюро «Інтерпол» в Україні. На підставі чого запропоновано внести зміни до ч. 3 ст. 5 Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» і доповнити її, розширивши перелік органів, які беруть участь у боротьбі з організованою злочинністю.

Встановлено, що державне управління у сфері боротьби з організованою злочинністю та корупцією є видом публічної діяльності, елементом загальної системи державного управління, і включає в себе таких суб'єктів управління як – органи уповноважені державою, компетенція та повноваження яких окреслюються законодавством і спрямовані на забезпечення боротьби з організованою злочинністю та корупцією. Державне управління у цій сфері спрямоване на взаємодію, контроль, фінансування та матеріально технічне забезпечення, нагляд за виконанням законів. Державне управління у сфері боротьби з організованою злочинністю та корупцією здійснюється за загальними принципами законності, верховенства права, а також за основними принципами управління – ефективність, оперативність, плановість, оптимальність тощо.

Аргументовано суспільну небезпечність організованої злочинності, що супроводжується корупційними зв'язками, у зв'язку з чим визначено, що це негативне явище: здійснює негативний вплив на функціонування державного апарату, шляхом встановлення корупційних зв'язків, тим самим підриваючи авторитет держави, державної влади, довіру громадян до органів державної влади, як політичного інституту; прямо порушує гарантовані конституцією права та свободи людини і громадянина, що зазнають особистих моральних та матеріальних страждань від організованої злочинної діяльності, втрачаючи при цьому віру в демократичні й гуманістичні цінності; порушує загальнодержавні принципи верховенства права; призводить до гальмування й викривлення політичних, правових і соціально-економічних реформ, перешкоджає становленню правової держави, громадянського суспільства; гальмує розвиток ринкових відносин, перш за все, у сфері середнього й малого бізнесу, і обмежує надходження інвестицій в економіку країни; заважає формуванню партнерських відносин між владою й суспільством, порушує встановлений нормативно-правовою базою порядок здійснення повноважень посадовими особами органів державної влади та місцевого самоврядування, представниками підприємницьких структур; надає незаконні привілеї олігархічним групам, підпорядковує державну владу та суспільство їх інтересам; сприяє криміналізації та тінізації економічних відносин, легалізації доходів, отриманих незаконним шляхом, що живить організовану злочинність, насамперед економічну, стає неодмінною умовою її існування; порушує принципи соціальної справедливості, невідворотності покарання та знищує духовні, моральні і суспільні цінності.

Пропонується під адміністративно-правовими заходами боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками розуміти урегульовані нормами права взаємопов'язані між собою дії компетентних органів держави уповноважених на боротьбу з організованою злочинністю і антикорупційними органами та їх посадовими особами, за допомогою яких забезпечується боротьба з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками.

Обґрунтовано необхідність прийняття, з урахуванням міжнародного досвіду, загально державної науково-обґрунтованої Стратегії боротьби з організованою злочинністю, що має стати ключовим орієнтиром держави у побудові системи органів по боротьбі з організованою злочинністю та корупцією, а також орієнтиром для правоохоронних органів держави та інших уповноважених на боротьбу з організованою злочинністю і корупцією органів у здійсненні ними своєї діяльності у зазначеній сфері.

Встановлено доцільним розширити в Україні підготовку спеціалістів у сфері боротьби з організованою злочинністю, в тому числі організованої злочинності, що супроводжується корупційними зв'язками, для чого пропонується створити у вищих навчальних закладах відповідних установ МВС та СБУ напрями за якими буде здійснюватися таке навчання, з розширенням навчальної програми у напрямку вивчення іноземних мов, міжнародного приватного права, процесуальних дій при наданні правової допомоги, здійсненні міжнародних слідчих та інших запитів тощо.

Підкреслюється необхідність належного державного фінансування та матеріально-технічного забезпечення органів уповноважених на боротьбу з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками, оскільки організована злочинна діяльність дуже потужна у своїх засобах досягнення цілей; забезпечення максимального правового регулювання боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками; проведення адміністративно-правової реформи таким чином, щоб вибудувати чітку систему державних органів по боротьбі з організованою злочинністю та впорядкування питання правової взаємодії цих органів із антикорупційними органами держави, таким чином, щоб уникнути дублювання повноважень та забезпечити викриття і знищення корупційних зв'язків, якими супроводжується організована злочинність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Arvis J. Fighting corruption in East Asia: Solutions from the private sector [Текст] / J. Arvis, R. E. Berenbeim. - Washington, D.C. : World Bank, 2003. - xxiii, 236 p.
2. John E. Harris International cooperation in fighting transnational organized crime: special emphasis on mutual legal assistance and extradition // Resource material. Series No. 57. http://www.unafei.or.jp/english/pdf/RS_No57/No57_15VE_Harris.pdf.
3. Zinchenko V. The fight against organized crime and corruption abroad / V. Zinchenko // Matters of Russian and International Law. - № 8-9. – 2014. – С. 42-49.
4. Алексеев С. С. Общая теория права: учеб. – 2-е изд., перераб. И доп. – М: ТК Велби, И-во Проспект. – 2008. – 211 с.
5. Аристотель. Политика. – Соч. в 4-ох томах. М.: Мысль, 1975. – 352 с.
6. Аркуша Л. І. Основи методики виявлення і розслідування організованої злочинної діяльності при наявності корумпованих зв'язків / Л. І. Аркуша // Дис. на здоб. наук. ступ. к.ю.н., зі спец. 12.00.09. – Одеса. – 2001. – 218 с.
7. Аркуша Л. Коррупция – элемент организованной преступной деятельности // Юрид. вестник. – 2000. – № 2. – С. 118–121.
8. Артеменко І. А. Державна політика протидії організованим злочинності та корупції в Україні / І. А. Артеменко // Актуальні проблеми держави і права. – 2011. – С. 488-494.
9. Багрій-Шахматов Л. В. Організована злочинність і корупція // Вісник Одеського інституту внутрішніх справ. – 1999. – № 2. – С. 3.
10. Бандурка О. М. Протидія злочинності та профілактика злочинів: [монографія] / О. М. Бандурка, О. М. Литвинов; МВС України // Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Х.: ХНУВС, 2011. – 308 с.
11. Бердникова Е. В. Внедрение региональных программ предотвращения и противодействия коррупции в Украине: разработка и пути реализации / Е. В. Бердникова // Актуальные проблемы экономики и права. - № 1. – 2014. – С. 5-9.

12. Бердникова К. В. Удосконалення чинного антикорупційного законодавства та аналіз оновленої системи запобігання і протидії корупції в Україні / К. В. Бердникова // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://aplaw.knu.ua>.
13. Белік В. О. Поняття та структура механізму адміністративно-правової протидії корупції прокуратурою України / В. О. Белік // Порівняльно-аналітичне право. - № 2-3. – 2013. – С. 188-192.
14. Бугайчук К. Л. Адміністративні проступки: сутність та організаційно-правові заходи їх профілактики: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.07 / К. Л. Бугайчук. – Х., 2002. – 20 с.
15. Бурбика М. М., Копаниця Є. М. Взаємозв'язок корупції та організованої злочинності / М. М. Бурбика, Є. М. Копаниця // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/34036/1/Korpanytsia_organized%20crime.pdf.
16. Бусол О. Корупційна злочинність та організована корупційна злочинність: поняття та проблеми співвідношення / О. Бусол // Юридичний Вісник. - № 5. – 2014. – С. 121-126.
17. Варвенюк О. С. Форми і методи діяльності громадських організацій щодо протидії злочинності та корупції / О. С. Варвенюк // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. - № 4. – 2012. – С. 103-107.
18. Винник О. В. Сутність та види повноважень штабних підрозділів органів внутрішніх справ у структурі їх адміністративно-правового статусу / О. В. Винник // Науковий вісник Херсонського державного університету. – Вип. 6-2. Том 2. – 2014. – С. 99-101.
19. Волинець В. В. Система боротьби з організованою злочинністю у США (досвід організації та функціонування) / В. В. Волинець // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). – № 1. – 2014. – С. 72-74.
20. Гаращук В. М. Актуальні проблеми боротьби з корупцією в Україні / В. М. Гаращук, А. О. Мухатаєв // Монографія. – Х.: Право. – 2010. – 144 с.

21. Гладун З. С. Адміністративно-правові засоби боротьби з корупцією / З. С. Гладун // Проблемна лекція. – Тернопіль. – 2002. – 49 с.
22. Глобальні зміни світу – 2025: Доповідь національної розвідувальної ради США / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.twirpx.com/file/744968/>.
23. Голіна В. В. Запобігання злочинності (теорія і практика): навч. посіб. / В. В. Голіна. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2011. – 120 с.
24. Голосніченко Д. І. Теорія повноважень, вітчизняний і зарубіжний досвід їх формування. Монографія / Д. І. Голосніченко. – К.: Видав. Голосніченко А. М. (ГАМ), 2009 – 356 с.
25. Гончарук С. Т. Оновлення вітчизняного адміністративного законодавства у сфері протидії корупції / С. Т. Гончарук // Юридичний вісник. - № 1. – 2015. – С. 60-64.
26. Горішний О. Протидія організованим злочинності: проблема термінологічного позначення / О. Горішний // Публічне право. - № 3. – 2011. – С. 182-186.
27. Грохольський В. Л. Управління діяльністю спеціальних підрозділів МВС України по боротьбі з організованою злочинністю / В. Л. Грохольський // дис. на здобуття наук. ст. д.ю.н., за спеціальністю 12.00.07. – Харків. – 2004. – 416 с.
28. Губарев О. О. Інституційні засади запобігання і протидії корупції в Україні та країнах світу / О. О. Губарев // Науковий вісник Херсонського державного університету. – Вип. 15. Ч. 1. – 2015. – С. 25-28.
29. Гусаров С. Суб'єкти адміністративно-юрисдикційних повноважень органів внутрішніх справ (міліції) / С. Гусаров // Віче. - № 10. – 2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/1465/>.
30. Даньшин И. Н. Организованная преступность // Збірник наукових праць Харківського центру по вивченню організованої злочинності з Американським університетом у Вашингтоні. Вип. другий. – Харків., 2001. – С. 4-31.

31. Дем'янчук Ю. В. Адміністративно правові засоби в теорії та практиці запобігання корупції / Ю. В. Дем'янчук // Юридичний науковий електронний журнал. - № 4. – 2014. – С. 138-141.
32. Джужа О. М. Феномен – організована злочинність / О. М. Джужа, В. В. Василевич // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). – 2001. – № 3. – С. 15-25.
33. Доля Л. М. Спеціальні підрозділи по боротьбі з організованою злочинністю в Україні та окремих зарубіжних країнах / Л. М. Доля // Наука і правоохорона. – 2013. – № 2. – С. 11-15.
34. Дудін М. М. Подолання системної корупції як засадничої стратегії забезпечення підприємницької безпеки в умовах тінізації / М. М. Дудін // Форум права. – 2014. - № 1. – С. 156-160.
35. Дульський О. О. Першочергові заходи протидії організованій злочинності та корупції на сучасному етапі / О. О. Дульський // Боротьба з організованою злочинністю та корупцією (теорія і практика). – 2006. – Вип. 13. – 35 с.
36. Дульський О. О. Теоретико-правові проблеми протидії корупції та організованій злочинності / Дульський О. О. – К. : НАВСУ, 2007. – Ч. 2. – № 1. – С. 13–30.
37. Єремєєв Д. В. Адміністративна відповідальність за корупційні правопорушення: сучасний стан та перспективи удосконалення / Д. В. Єремєєв // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского Серия «Юридические науки». – Том 22 (61). – № 2. – 2009 г. – С. 198-203.
38. Жаровська Г. П. Організаційні аспекти протидії транснаціональній організованій злочинності в Україні / Г. П. Жаровська // Актуальні проблеми держави і права. – 2014. – С. 475-481.
39. Жовнір О. Проблеми правового забезпечення суспільства у протистоянні організованій злочинності та корупції / О. Жовнір // Віче. - № 4. – лютий, 2010.
40. Журавський В. С., Михальченко М. 1., Михальченко О. М. Корупція в Україні - не політика. - К.: Фенікс, 2007. – С. 183.

41. Зауваження до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування органів внутрішніх справ» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=53042.
42. Звіт Національного антикорупційного бюро за лютий-серпень 2016 року // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://nabu.gov.ua/sites/default/files/reports/zvit_02_072016.pdf.
43. Звіт про результати боротьби з організованими групами та злочинними організаціями // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=112759&libid=100820&c=edit&_c=fo.
44. Зозуля І. В. Теорія і практика реформування системи МВС України : монографія / І. В. Зозуля. – Харків : Харків юридичний, 2008. – 480 с.
45. Иванцов С. В. Правовые проблемы контроля над организованной преступностью: международный опыт и перспективы развития / С. В. Иванцов // Вестник Воронежского института МВД России. - № 3. – 2009.
46. Иванцов С. В. Предупреждение организованной преступности: международный опыт // Современное общество и правовое государство: пути взаимодействия и совершенствования: материалы IV Всероссийской научно-практической конференции. – М.: Издательство Международного юридического института при Минюсте России. – 2007. – 280 с.
47. Иванцов В. О. Суб'єкти застосування адміністративно-правових засобів протидії правопорушенням у галузі фінансів / В. О. Иванцов // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/PDF/apdy_2009_1_62.pdf.
48. Інструкція про взаємодію правоохоронних органів у сфері боротьби з організованою злочинністю: МВС України, Служба безпеки України, Наказ, Інструкція від 10.06.2011 р. № 317/235 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0822-11>.
49. Кваша О. О. Корупція та організована злочинність: обґрунтування взаємозв'язку / О. О. Кваша // Правова держава. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2010. – Вип. 21. – С. 335-342.

50. Кісіль З. Р. Корупція в органах внутрішніх справ: проблеми протидії / З. Р. Кісіль // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://radnuk.info/pidrychnuku/admin-pravo/493-stetsenko/21334-korupsiya-problemy-protydyi.html>.
51. Ковбасюк Ю. Антикоруptionна політика державних органів влади України / Ю. Ковбасюк // Ю. Ковбасюк // Віче. - 2010. - № 17. - С. 19–22.
52. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. № 8073-X // Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР) 1984. – додаток до № 51. – ст. 1122.
53. Козаченко О. І. Деякі аспекти правового регулювання забезпечення безпеки учасників оперативно-розшукових заходів / О. І. Козаченко // Право і управління. – 2011. – № 1. – С. 15–25.
54. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції: ООН, Конвенція, Міжнародний документ від 31.10.2003 р. Ратифікація від 18.10.2006 року // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_c16.
55. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності: ООН, Конвенція, Міжнародний документ від 15.11.2000 року. Ратифікація від 04.02.2004 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_789/page.
56. Кононенко Ю. В. Адміністративно-правові заходи запобігання порушенню права на справедливий судовий розгляд в Україні / Ю. В. Кононенко // Порівняльно-аналітичне право. - № 2. – 2013. – С. 251–254.
57. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 30. – ст. 141.
58. Концепція боротьби з корупцією на 1998-2005 роки, затверджена Указом Президента України від 24.04.1998 р. № 367/1998 // Офіційний Вісник України. – 1998. - № 17. –14 с.

59. Корнієнко М. В. Організована злочинність в Україні: Сучасний стан, кримінологічна характеристика, заходи протидії / Корнієнко М. В. – К. : Фонд юрнауки, 2004. – 300 с.
60. Кравчук С. Й. Боротьба з організованою злочинністю в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення / С. Й. Кравчук // Актуальні проблеми правознавства : наук. зб. / юрид. ф-т Терноп. нац. екон. ун-ту. – Т., 2011. – № 1. – С. 495-499.
61. Кравчук С. Й. Прийняття й реалізація Концепції боротьби зі злочинністю у сфері економіки – шлях до припинення економічної злочинності / С. Й. Кравчук // Право України. – 2010. - № 7. – С.151-156.
62. Кримінальна Конвенція про боротьбу з корупцією (ETS 173): Рада Європи; Конвенція, Міжнародний документ від 27.01.1999 р. № ETS 173. Ратифікація від 18.10.1999 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_101.
63. Кримінальний Кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2001. – № 25-26. – ст.131.
64. Кримінальний процесуальний Кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2013. – № 9-10, № 11-12, № 13. – ст.88.
65. Кримінально-виконавчий кодекс України від 11.07.2003 р. № 1129-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2004. – № 3-4. – ст. 21.
66. Криштанович М. Ф. Державне управління діяльності органів внутрішніх справ у боротьбі з організованою злочинністю як важлива умова забезпечення національної безпеки України / М. Ф. Криштанович // Теорія та практика державного управління. – Вип. 3 (42). – 2013. – С. 1-7.
67. Крупнова Л. В. Адміністративно-правовий статус працівника Державної виконавчої служби України: автореф. дис.. на здоб. наук. ступеня к. ю. н.: спец. 12.00.07 «Адміністративне право та процес; фінансове право; інформаційне право» / Л. В. Крупнова // Ірпінь. – 2008. – 22 с.
68. Лазаренко С. Ж. Суб'єктивні причини поширеності корупції в системі державної служби в Україні / С. Ж. Лазаренко // Державне управління:

- удосконалення та розвиток. - 2015. - № 3. - Режим доступу:
http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2015_3_3
69. Лазарєв Д. В. Адміністративно-правовий статус суб'єктів міжнародної взаємодії щодо протидії організованим злочинності / Д. В. Лазарєв // Форум права. – 2012. - № 1. – С. 527-533.
70. Лапінський І. Е. Ознаки соціального інституту організованої злочинності та напрями впливу на економічну безпеку / І. Е. Лапінський // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vistnic.stu.cn.ua/index.pl?task=arcl&j=3&id=13>.
71. Ле Чунг Києн. Моделі боротьби з корупцією / Ле Чунг Києн, Хоанг Суан Києн // Персонал. – 2010. – № 1. – С. 90-98.
72. Лизогуб Б. В. Організовані злочинні угруповання: класифікація та заходи протидії / Б. В. Лизогуб // дис. ... к.ю.н. зі спец. 12.00.08. – Харків. – 2004. – 259 с.
73. Литвак О. Протидія організованим злочинності / О. Литвак // Право України. - 2004. - № 4. – 104 с.
74. Литвинов О. М. Стратегія протидії злочинності / О. М. Литвинов // Вісник Асоціації кримінального права України. – 2013. – № 1 (1). – С. 377–387.
75. Лобанов С. В. Борьба с организованной преступностью: зарубежный опыт / С. В. Лобанов // Вестник Владимирского юридического института. - № 1 (14). – 2010. – С. 185-189.
76. Лунеев В.В. Преступность XX века: мировые, региональные и российские тенденции / В.В. Лунеев. – М.: Волтерс Клувер, 2005. - 912 с.
77. Луценко М. М. Стан та перспективи дослідження проблеми протидії корупції в системі судових органів України / М. М. Луценко // Науковий Вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. - № 4. – 2010. – С. 376-383.
78. Мазур І. Ефективність державної політики боротьби з корупцією: регіональний аспект / І. Мазур // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/Monitor/desember08/17.htm>.

79. Малишенко Є. Державна служба боротьби з економічною злочинністю: проблеми діяльності та напрямки їх вирішення / Є. Малишенко // Національний юридичний журнал: теорія і практика. – Травень. – 2014. – С. 68-71.
80. Малько А. В. Стимулы и ограничения в праве. – 2-е изд., перераб. И доп. – М: Юристь, 2004. – С. 26-27.
81. Марич М. І. Чинники корупції та організованої злочинності в сучасному суспільстві / М. І. Марич // Часопис Київського університету права. – 2013. – № 2. – С. 340-344.
82. Медведько О. І. Стратегія наркобезпеки України / О. І. Медведько // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). – № 25. – 2011. – С. 3-10.
83. Мельник М. І. Кримінологічні та кримінально-правові проблеми протидії корупції: автореф. дис. ... докт. ю. н.: спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / М. І. Мельник. – К., 2002. – 32 с.
84. Мельников Ю. Б. Противодействие организованной преступности и роль прокуратуры в этом процессе: дисс. ... к. ю. н.: 12.00.08 / Ю. Б. Мельников. – Владивосток. – 2002. – 206 с.
85. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2012. – № 44-45, № 46-47, № 48. – ст. 552.
86. Мищенко Т. М. Некоторые вопросы о проблеме соотношения понятий коррупции и организованной преступности / Т. М. Мищенко // «LEGEA SI VIATA». – № 9/2 (273). – 2014. – С. 99 -101.
87. Міняйло Н. Є. Зарубіжний досвід запобігання організованим злочинності / Н. Є. Міняйло // Науковий вісник Чернівецького університету. – 2013. – Вип. 660. – С. 144-149.
88. Міняйло Н. Є. Організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю / Н. Є. Міняйло // Науковий Вісник Чернівецького університету. – 2013. – Вип. 714. – С. 126-130.
89. Міняйло Н. Є. Пошук шляхів протидії організованим злочинності в Україні / Н. Є. Міняйло // Право і суспільство. - № 6-1. – 2014. – С. 199-203.

90. Міщенко Т. М. Правовий статус Служби безпеки України у боротьбі з організованою злочинністю, що супроводжується корупцією» // «Актуальні питання розвитку державності та правової системи в сучасній Україні»: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, Запоріжжя, 28-29 жовтня 2016 р. – Запоріжжя. 2016. – С. 99–101.
91. Міщенко Т. М. Суб'єкти уповноважені на боротьбу з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками, за результатами реформ в Україні / Т. М. Міщенко // Європейські перспективи. – №5. – 2015. – С. 129-134.
92. Міщенко Т. М. Адміністративний механізм протидії організованій злочинності з корупційними зв'язками - теоретичний аспект / Т. М. Міщенко // Науковий вісник Херсонського державного університету. – Випуск 3, Т.2. – 2013. – С. 44-47.
93. Міщенко Т. М. Деякі питання організованої злочинності з корупційними зв'язками, методи та способи їх ліквідування / Т. М. Міщенко // Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. – Т. 26 (65), № 2-1. – 2013. – С. 237-241.
94. Міщенко Т. М. До питання правової природи корупції та організованої злочинності як складних і соціально-небезпечних явищ / Т.М. Міщенко // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету, серія: «Юриспруденція». – № 9-2 том 1. – 2014. – С. 98-100.
95. Міщенко Т. М. Концептуальні засади стратегії боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками в Україні / Т. М. Міщенко // Юридичний науковий електронний журнал. – 2016. – № 4. [Електронний ресурс].- Режим доступу: www/lsej.org.ua.
96. Міщенко Т. М. Координація боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками в Україні та Республіці Польща / Т. М. Міщенко // Форум права. – 2015. – № 5. – С.142-147 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2015_5_26.pdf.

97. Міщенко Т. М. Міжнародне співробітництво по боротьбі з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками / Т.М. Міщенко // Право.UA. – № 2. – 2015. – С. 121-126.
98. Міщенко Т. М. Організована злочинність з корупційними зв'язками, як небезпечний елемент в розвитку держави / Т. М. Міщенко // «Актуальні проблеми юридичної науки на шляху сучасної розбудови держави і суспільства»: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Суми, 5-7 червня 2014. – С. 356–359.
99. Міщенко Т. М. Порівняльно-історичний аналіз корупційних діянь / Т. М. Міщенко // Юридичні науки: історія, сучасний стан та перспективи досліджень: міжнародна науково-практична конференція. м. Київ. – 2013. – С. 23-26.
100. Міщенко Т. М. Теоретичний підхід до сучасного визначення корупційних відносин, як елементу організованої злочинності / Т. М. Міщенко // Employment contract, as the main factor in the implementation of labor relations in the mechanism of employment // Professional scientific publication / Collection of scientific articles and theses / According to the results of International Scientific and Practical Congress of Economists and Lawyers. Volume 3 Geneva (Switzerland), January 31,2014. Pg. 99 – 103.
101. Міщенко Т. М. Щодо адміністративно-правової діяльності протидії корупції в органах публічної влади / Т. М. Міщенко // Центр правничих ініціатив «Сучасні тенденції розвитку юридичної науки та практики»: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Львів, 20-21 грудня 2013 р. – С. 29-32.
102. Міщенко Т. М. Щодо співвідношення корупції та організованої злочинності у системі корупційних зв'язків / Т. М. Міщенко // Актуальні питання публічного та приватного права. – № 5 (05). – 2013. – С. 44-47.
103. Момотенко Т. Д. Організована злочинність у сучасному світі: характеристика та тенденції розвитку / Т. Д. Момотенко // Науковий вісник Херсонського державного університету. – Вип. 1. Т. 3. – 2014. – С. 57-61.

104. Національна програма боротьби з корупцією: затверджена Указом Президента України від 10.04.1997 р. № 319/97 // Урядовий кур'єр. – 1997. – 17 квітня.
105. Невзоров І. Л. Боротьба з організованою злочинністю у Китайській Народній Республіці / І. Л. Невзоров, А. О. Расюк // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). - № 2. – 2013. – С. 170-179.
106. Невмержицький Є. Правові проблеми боротьби з економічною злочинністю та корупцією / Є. Невмержицький // Навч. посіб. К.: АПСВ. – 2005. – 415 с.
107. Ніколенко О. В. Корупція у правоохоронних органах як складова організованої злочинності / О. В. Ніколенко // Науковий вісник Херсонського державного університету. – Вип. 5. Т. 2. – 2013. – С. 91-93.
108. Огородник О. О. Корупція – тягар на етапі розвитку української державності / О. О. Огородник // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2011. - № 10. – С. 153-155.
109. Ольховський Є. Б. Адміністративно-правові засоби забезпечення громадської безпеки / Є. Б. Ольховський // Дис. на здоб. наук. ступ. к.ю.н. – Х. – 2003. – С. 191.
110. Омельченко О. С. Сучасний стан та заходи протидії організованій злочинності в Україні / О. С. Омельченко // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. - 2013. - № 4. - С. 85-94.
111. Оніщик Ю. В. Міжнародно-правові основи у боротьбі з економічною злочинністю / Ю. В. Оніщик // Науковий вісник Херсонського державного університету. – Вип. 2. Т. 4. – 2014. – С. 205-210.
112. Падалиця Г. М. Державно-правовий механізм протидії корупції / Г. М. Падалиця // Кримінально-правові та кримінологічні засади протидії корупції: Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції [17 квітня 2014 року, м. Харків] / МВС України; Харківський нац. ун-т внутр. справ; Наук.-дослід. ін-т вивч. пробл. злочинності ім. акад. В. В. Сташиса НАПрН України; Кримінологічна асоціація України. – Х.: Золота миля. – 2014. – 256 с. – С. 168-172.

113. Пічкуренко С. І. Співвідношення поняття «корупція» та «організована злочинність» / С. І. Пічкуренко // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pravoznavec.com.ua/period/article/5403/%D1#chapter>.
114. Плужник О. І. Деякі кримінологічні аспекти щодо протидії корупції / О. І. Плужник // Держава та регіони. – 2009. - № 2. – С. 69-73.
115. Побережний В. В. Сутність та причини корупції в системі органів державної влади / В. В. Побережний // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej12/txts/10pvvodv.pdf>.
116. Погорецький М. А. Організована злочинність в Україні: тенденції розвитку та заходи протидії / М. А. Погорецький // Боротьба з організованою злочинністю та корупцією (теорія і практика). – 2007. – Вип. 16. – С. 99-110.
117. Пожидаєв Г. П. Поняття боротьби з організованою злочинністю: управлінський підхід / Г. П. Пожидаєв // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. - 2007. - № 37. - С. 210-218.
118. Пономарев А. И. Организованная преступность: особенности противодействия на федеральном и региональном уровнях: [монография] / под ред. Н. А. Лопашенко / А. И. Пономарев. – М.: Юрлитинформ, 2010. – 184 с.
119. Про боротьбу з корупцією: Закон України від 05.10.1995 р. // Відомості Верховної Ради. – 1995. - № 34. –266 с.
120. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо визначення кінцевих вигодо одержувачів юридичних осіб та публічних діячів: Закон України від 14.10.2014 р. № 1701- VII // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2014. - № 46. – Ст. 2048.
121. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення: Закон України від 07.04.2011 р. № 3207-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2011. – № 41. – Ст.414.
122. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо невідворотності покарання за окремі злочини проти основ національної безпеки, громадської безпеки та корупційні злочини: Закон України

від 14.10.2014 р. № 1689-VII // Відомості Верховної Ради (ВВР). - № 46. – 2014. – Ст. 2046.

123. Про внесення змін у деякі законодавчі акти України щодо реформування органів внутрішніх справ: Закон України (проект) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/article/1221297>.

124. Про державну виконавчу службу: Закон України від 24.03.1998 р. № 202/98-ВР // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1998. – № 36-37. – ст.243.

125. Про Державну прикордонну службу: Закон України від 03.04.2003 р. № 661-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР) – 2003. – № 27. – ст.208.

126. Про державну програму боротьби зі злочинністю: Постанова Верховної Ради України від 25.06.1993 р. № 3325-XII // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3325-12>.

127. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон України від 18.03.2004 р. № 1629-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2004. - № 29. – Ст. 367.

128. Про Закон України «Про Тимчасові слідчі та спеціальні комісії Верховної Ради України»: Постанова Верховної Ради України від 10.01.2002 року № 2951-XII // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/890-17>

129. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2014. - № 49. – Ст. 2056.

130. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 14.10.2014 р. № 1702-VII // Відомості Верховної Ради (ВВР). - № 50-51. – 2014. – Ст. 2057.

131. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Закон України від 01.07.2010 р. № 2411-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2010. – № 40. – ст.527.

132. Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки: Закон України від 14.10.2014 р. № 1699-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. - № 46. – ст.2047.

133. Про затвердження Державної програми щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2015-2017 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/265-2015-%D0%BF>.
134. Про затвердження плану заходів щодо виконання у 2013 році Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 25.03.2013 р № 157-р // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/157-2013-%D1%80/page>.
135. Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України: Указ Президента України від 06.04.2011 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: № 383/2011 <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/383/2011>
136. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27.02.2014 р. № 794-VII // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2014. – № 13. – Ст. 222.
137. Про Комплексну цільову програму боротьби із злочинністю на 1996 – 2000 роки: Указ Президента України від 17.09.1996 р. // Інформ. зб. офіц. текстів норматив. актів вищ. орг. держ. влади України. – 1996. – № 20.
138. Про Концепцію (основи державної політики) національної безпеки України: Постанова Верховної Ради України від 16.01.1997 р. № 3/97-ВР // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3/97-%D0%B2%D1%80>.
139. Про Концепцію державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю: Указ Президента України від 21.10.2011 р. № 1000/2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.president.gov.ua.
140. Про Концепцію судово-правової реформи в Україні: Постанова Верховної Ради України від 28.04.1992 р. № 2296-XII // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2296-12>.
141. Про Координаційний комітет по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю: Указ Президента України від 26.11.1993 р. № 561/93 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/561/93>.

142. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14.10.2014 р. № 1698-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. - № 47. – Ст. 2051.
143. Про Національну антикорупційну стратегію на 2011-2015 роки: Указ президента України від 21.10.2011 р. № 1001/2011 // Урядовий кур'єр. - № 199.
144. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2015. – № 40-41. – Ст. 379.
145. Про Національну раду з питань антикорупційної політики: Указ Президента України від 14.10.2014 р. № 808/2014 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/808/2014>.
146. Про невідкладні додаткові заходи щодо посилення боротьби з організованою злочинністю і корупцією: Указ Президента України від 06.02.2003 р., № 84/2003 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/84/2003>.
147. Про невідкладні заходи щодо боротьби з організованою злочинністю і корупцією: Постанова Верховної Ради України від 07.05.1993 р. № 3207-XII // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3207-12>.
148. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю: Закон України від 30.06.1993 р. // Відомості Верховної Ради. – 1993. - № 35. –359 с.
149. Про основні засади та напрями становлення економіки України в кризовий період: Постанова Верховної від 15.06.1994 р. № 61/94-ВР // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/61/94-%D0%B2%D1%80>.
150. Про перелік, кількісний склад і предмети відання комітетів Верховної Ради України восьмого скликання: Постанова Верховної Ради України від 04.12.2015 р. № 22-VIII // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2015. - № 1. - Ст.10.
151. Про першочергові заходи з реалізації Закону України «Про засади запобігання та протидії корупції»: Указ Президента від 05.10.2011 р. № 964 2011 //

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/964/2011>.

152. Про першочергові заходи щодо детінізації економіки та протидії корупції: Указ Президента від 18.11.2005 р № 1615/2005 (стан поточної редакції) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1615/2005>.

153. Про підвищення ефективності діяльності Координаційного комітету по боротьбі з корупцією і організованою злочинністю: Указ Президента України від 13.05.2003 р. № 402/2003 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/402/2003>.

154. Про порядок введення в дію Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю»: Постанова Верховної Ради України від 30.06.1993 р. № 3342-ХІІ // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/ru/3342-12>.

155. Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 23.12.2005 р. № 13 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-05>.

156. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 р. № 1697-VII // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2015. - № 2-3. – Ст. 12.

157. Про систему заходів щодо усунення причин та умов, які сприяють злочинним проявам та корупції: Указ Президента від 09.02.2004 р. № 175/2004 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/175/2004>.

158. Про Службу безпеки України: Закон України від 25.03.1992 р. № 2229-ХІІ // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2229-12>.

159. Про стан боротьби з організованою злочинністю у 2004 – 2005 роках : Постанова Верховної Ради України від 03.11.2005 р. № 3070-IV // Голос України. – 2005. - № 217 (3717). – Ст. 3.

160. Про стан виконання законів і постанов Верховної Ради України з питань правопорядку і заходи щодо посилення боротьби зі злочинністю: Постанова Верховної Ради України від 26.01.1993 р. № 2931-ХІІ // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2931-12>.
161. Про створення Тимчасової депутатської комісії Верховної Ради України з питань боротьби з організованою злочинністю, корупцією і хабарництвом: Постанова Верховної Ради України від 19.12.1992 р. № 2894-ХІІ // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/2894-12>.
162. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень на період до 2015 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30.11.2011 р. № 1209 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 93. – Ст. 3389.
163. Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону: Закон України від 22.06.2000 р. № 1835-ІІІ // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2000. – N 40. – Ст. 338.
164. Програма діяльності Кабінету Міністрів України. - К., 1996; Програма діяльності Кабінету Міністрів України // Уряд. кур'єр. – 2002. – 12 червня (№ 1006). – С. 5-12.
165. Протокол про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї, що доповнює Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності: ООН, Протокол, Міжнародний документ від 15.11.2000 р. Ратифікація від 04.02.2004 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_791.
166. Протокол проти незаконного ввозу мігрантів по суші, морю і повітрю, що доповнює Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності: ООН, Протокол, Міжнародний документ від 15.11.2000 р. Ратифікація від 11.03.2004 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>.
167. Протокол проти незаконного виготовлення та обігу вогнепальної зброї, її складових частин і компонентів, а також боєприпасів до неї, який доповнює Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності: ООН,

Протокол, міжнародний документ від 31.05.2001 р., Ратифіковано 02.04.2013 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/995_792.

168. Ремський В. В. Кримінологічна характеристика організованої злочинності та деякі питання щодо її запобігання / В. В. Ремський // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). - № 2. – 2012. – С. 214-221.

169. Решота В. Досвід державної політики із запобігання та протидії корупції в Грузії / В. Решота // Науковий вісник «Демократичне врядування». – 2013. – В. 11.

170. Рішення про Бюро з координації боротьби з організованою злочинністю та іншими небезпечними видами злочинів на території держав-учасниць СНД / Рішення від 24.09.1993 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/997_304.

171. Рішення про спільні заходи боротьби з організованою злочинністю та іншими небезпечними видами злочинів на території держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав / Рішення. Міжнародний документ. Програма від 12.03.1993 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/997_305.

172. Рішення Ради національної безпеки і оборони України Про заходи щодо посилення боротьби зі злочинністю в Україні: Указ Президента України від 16.06.2015 р. № 341/2015. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.rnbo.gov.ua/documents/401.html>.

173. Рішення Ради національної безпеки і оборони України Про Стратегію національної безпеки України від 06.05.2015 р. Затверджене Указом Президента України від 26.05.2015 р. № 287/2015. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.rnbo.gov.ua/documents/396.html>.

174. Рогульський С. С. Адміністративно-правові заходи боротьби з корупцією в Україні: дис. ... к. ю. н.: 12.00.07. / Рогульський С. С. – Київ, 2005. – С. 111.

175. Романюк Л. В. Сучасний стан законодавчого регулювання та шляхи удосконалення профілактики адміністративних правопорушень / Л. В. Романюк // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. – Том 25. – 2012. - № 1. – С. 117-122.

176. Сенін Р. І. Корупція як соціально-правова категорія оцінки рівня забезпечення правопорядку в державі / Р. І. Сенін // Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди «ПРАВО». – Випуск 18. – 2012. – С. 131-137.
177. Серватко Т. Проблемы борьбы с организованной преступностью в Польше и Украине / Т. Серватко // дисс. ... к. ю. н.: К. – 2002. – 207 с.
178. Скулиш В. Є. Проблема теоретико-методологічного співвідношення антикорупційного та кримінального законодавства / В. Є. Скулиш // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). - № 1 (32). – 2014. – С. 54-57.
179. Структура Міністерства внутрішніх справ України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/article/524421>.
180. Теоретические основы предупреждения преступности / отв. ред. В. В. Звирбуль, В. В. Клочков, Г. М. Миньковский. – 2000. - 133 с.
181. Терещук О. В. Адміністративна відповідальність за корупційні правопорушення: автореф. дис. ... к. ю. н.: 12.00.08 / О. В. Терещук; Одеська національна юридична академія. – Одеса, 2000. – 20 с.
182. Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Польща про співробітництво в сфері боротьби з організованою злочинністю / Угода, Міжнародний документ від 03.03.1999 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/616_049.
183. Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Федеративної Республіки Німеччина про співробітництво у сфері боротьби з організованою злочинністю, тероризмом та іншими злочинами середньої тяжкості, тяжкими та особливо тяжкими злочинами: Міжнародний документ, Угода від 30.08.2010 р. (набрання чинності від 21.07.2012 р.) № 276_085 / [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/276_085
183. Угода між Україною та Європейським поліцейським офісом про стратегічне співробітництво від 04.12.2009 р. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_954.

184. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/art_id=246581344.
185. Федосова О. В. Сутність та напрями координації діяльності правоохоронних органів щодо протидії злочинності в Україні / О. В. Федосова // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.univd.edu.ua/sequencellowedy>.
186. Філяніна Л. А. Міжнародне співробітництво у боротьбі з організованою злочинністю / Л. А. Філяніна // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – № 2. – 2012. – С. 417-425.
187. Фридрих-Кристиан Шредер Борьба с организованной преступностью в Федеративной Республике Германии / Шредер Фридрих-Кристиан // Вестник Московского университета. - № 6. – 2009. – С. 75-80.
188. Харина Є. Я. Нормативно-правове регулювання у сфері запобігання і протидії корупції в Україні / Є. Я. Харина // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2014. - № 10-2. Т.2. – С. 181-184.
189. Черноус Ю. М. Міжнародна організована злочинність: криміналістично значущі ознаки / Ю. М. Черноус // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). – № 24. – 2011. – С. 77-83.
190. Шатрава С. О. Дискреційні повноваження працівників ОВС як корупційний ризик в діяльності органів внутрішніх справ / С. О. Шатрава // Порівняльно-аналітичне право. - № 2. – 2013. – С. 276-277.
191. Шевченко О. В. Кримінологічна характеристика та запобігання корупційній злочинності: автореф. дис. ... к. ю. н.: спец. 12.00.08 / О. В. Шевченко // Національна академія внутрішніх справ. – К. : Б. в., 2012. – 19 с.
192. Шевченко О. В. Основні принципи протидії корупції / О. В. Шевченко // Вісник Вищої ради юстиції. - № 1 (5). – 2011. – С. 129-133.
193. Шевченко О. В. Проблемні аспекти боротьби з корупцією в правоохоронних органах України / О. В. Шевченко // Вісник Вищої ради юстиції. - № 2. – 2011. – С. 126-134.

194. Шильник В. Ю. Адміністративні юрисдикційні повноваження та їх здійснення органами внутрішніх справ / В. Ю. Шильник // дис. на здоб. наук. ступ. к.ю.н. зі спец. 12.00.07. – Х. – 2004. – 197 с.
195. Шостко О. Ю. Досвід протидії організованій злочинності в Італії / О. Ю. Шостко // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2013. – № 1(7): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lj.oa.edu.ua/articles/2013/n1/13soyzvi.pdf>.
196. Шостко О. Ю. Нові європейські ініціативи і підходи до протидії організованій злочинності / О. Ю. Шостко // Вісник Академії правових наук України. - № 2. – С. 212-221.
197. Шостко О. Ю. Організована злочинність в системі координат зарубіжного досвіду / О. Ю. Шостко // Вісник Асоціації кримінального права України. - № 1 (2). – 2014. – С. 242-254.
198. Шостко О.Ю. Адміністративний підхід як один із напрямів запобігання організованій злочинності у Нідерландах // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика): наук. практ. журн. – К., 2008. – Вип. 18. – С. 108.
199. Юрченко О. М., Сервецький І. В. Удосконалення кримінально-правових заходів протидії корупції / О. М. Юрченко, І. В. Сервецький // Юридична наука. – № 12. – 2012. – С. 76-91.
200. Яблоков Н. П. Расследование организованной преступной деятельности: Практик. пособие. – М.: Юристь, 2002. – С. 37.
201. Ярмиш О. Проблеми підвищення ефективності правової політики в Україні / О. Ярмиш // Правова політика в Україні: питання теорії та практики: збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 24 жовтня 2014 року): в 2 т. – К.: Національна академія прокуратури України, 2014. – Т. 1. – 342 с.

ДОДАТКИ

Міністерство освіти і науки України

Сумський державний університет

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з наукової роботи
Сумського державного університету

А.М. Черноус

«12» 03 2017 р.

АКТ

про впровадження у наукову діяльність результатів дисертаційного дослідження Міщенко Тетяни Миколаївни на тему: «Адміністративно-правове забезпечення організації боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками» на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Комісія у складі:

Голова – завідувачий кафедри АГПФЕБ, д.ю.н., доцент Бурбика М.М.

Члени комісії – к.ю.н., доцент кафедри АГПФЕБ Солонар А.В.;

- к.ю.н., старший викладач кафедри АГПФЕБ Колеснікова М.В.

Комісія склала цей акт з приводу розгляду результатів дисертаційного дослідження Міщенко Т.М. на тему: «Адміністративно-правове забезпечення організації боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками» та їх впровадження у наукову діяльність.

Висновок: комісія вважає, що результати проведеного Міщенко Т.М. дисертаційного дослідження на тему: «Адміністративно-правове забезпечення організації боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками» отримані на основі ґрунтовного аналізу та вивчення сучасного стану адміністративно-правового забезпечення організації боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками, мають ґрунтовний та аргументований характер і використовувалися при

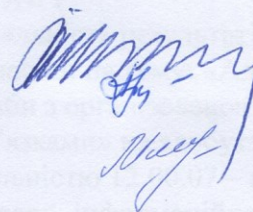

проведенні наукових досліджень у рамках науково-дослідницької роботи «Шляхи оптимізації інститутів адміністративного та кримінального права на трудові та соціальні правовідносини населення України» (номер державної реєстрації 0113U007517), яка розробляється в період із 2013 до 2017 року в Навчально-науковому інституті права Сумського державного університету.

Акт складений у 2-х примірниках.

Голова комісії

Члени комісії

М.М. Бурбика

А.В. Солонар

М.В. Колеснікова

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заст. начальника Управління - начальник головного
відділу Управління СБУ в Сумській області
полковник

06 лютого 2017 року

Ю.Г. Байдак

АКТ

впровадження у діяльність Управління Служби безпеки України в Сумській області
результатів дисертаційного дослідження Міщенко Тетяни Михайлівни на тему:

*«Адміністративно-правове забезпечення організації боротьби з
організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками»*

06 лютого 2017 року

м. Суми

Комісія в складі:

- Головуючого: начальника відділу УСБУ в Сумській області полковника
Калашника В.А;
та членів комісії:
- заст. начальника відділу УСБУ підполковника – Паливоди В.О;
- ст. оперуповноваженого УСБУ капітана Ляпоценка Д.О.

склала цей акт з приводу впровадження результатів дисертаційного дослідження
здобувачки юридичного факультету Сумського державного університету Міщенко
Тетяни Михайлівни за темою «Адміністративно-правове забезпечення організації
боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними
зв'язками».

Результати наукової роботи з питань адміністративно-правового
забезпечення організації боротьби з організованою злочинністю, що
супроводжується корупційними зв'язками, що виконані Міщенко Т.М. у межах
дослідження, використовувалися при розробці нормативно-правових актів, звітно-
інформаційних, рекомендаційних документів Управління Служби безпеки України
в Сумській області, згідно компетенції.

Голова комісії:

Начальник відділу
полковник

В.А. Калашник

Члени комісії:

Заст. начальника відділу
підполковник

В.О. Паливода

Ст. оперуповноважений
капітан

Д.О. Ляпоченко

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник начальника Головного
Управління Національної поліції в
Сумській області
Полковник поліції

Кузьмінков О.М.
25 лютого 2016 року

впровадження у діяльність Головного Управління національної поліції в Сумській області
результатів дисертаційного дослідження Міщенко Тетяни Михайлівни на тему:
*«Адміністративно-правові заходи боротьби з організованою злочинністю, що
супроводжується корупційними зв'язками»*

25 лютого 2016 року

м. Суми

Комісія в складі:

- Головуючого: начальник управління кадрового забезпечення,
полковник поліції – Івашина А. В.;
та членів комісії:
- заступник начальника управління кадрового забезпечення ГУНП в
Сумській області, полковник поліції – Прокопенко Т. А.;
- помічник начальника УКЗ з організаційно-штатної дисципліни
ГУНП в Сумській області, майор поліції – Гонтар Р. О.

склала цей акт з приводу впровадження результатів дисертаційного дослідження здобувачки юридичного факультету Сумського державного університету Міщенко Тетяни Михайлівни за темою «Адміністративно-правові заходи боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками».

Результати наукової роботи з питань адміністративно-правових заходів боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками, що виконані Міщенко Т.М. у межах дослідження, використовувалися при розробці нормативно-правових актів, звітно-інформаційних, рекомендаційних документів Управління Національної поліції в Сумській області, згідно компетенції.

Голова комісії: начальник управління кадрового забезпечення, полковник поліції
А.В. Івашина

Членів комісії:

- заступник начальника управління кадрового забезпечення ГУНП в
Сумській області, полковник поліції
Т. А. Прокопенко
- помічник начальника УКЗ з організаційно-штатної дисципліни ГУНП в
Сумській області, майор поліції
Р.О. Гонтар

Міністерство освіти і науки України

Сумський державний університет

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор
Сумського державного університету

В.Д. Карпуша
«13» _____ 2017 р.

АКТ

про впровадження у навчальний процес результатів дисертаційного дослідження Міщенко Тетяни Миколаївни на тему: «Адміністративно-правове забезпечення організації боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками» на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Комісія у складі:

Голова – завідувач кафедри АГПФЕБ, д.ю.н., доцент Бурбика М.М.

Члени комісії – к.ю.н., доцент кафедри АГПФЕБ Солонар А.В.;

- к.ю.н., старший викладач кафедри АГПФЕБ Колеснікова М.В.

Комісією встановлено, що результати дисертаційного дослідження Міщенко Тетяни Миколаївни на тему: «Адміністративно-правове забезпечення організації боротьби з організованою злочинністю, що супроводжується корупційними зв'язками» (науковий керівник – к.ю.н., доцент Логвиненко М.І.) у 2014-2015 роках використовувались та впроваджувались в навчальний процес:

1. Видано навчальний посібник «Правознавство» розділ № 5 «Судові та правоохоронні органи», що дало змогу поглибити науково-методичні основи окремих дисциплін та підвищити якість підготовки фахівців з юридичних спеціальностей.

2. Результати дисертаційного дослідження Міщенко Тетяни Миколаївни також враховані викладачами кафедри АГПФЕБ при перегляді робочих програм з дисциплін:

- Адміністративне право;
- Судові та правоохоронні органи;
- Кримінальне право;
- Діяльність органів юстиції.

3. Результати дисертаційного дослідження виконані Міщенко Тетяною Миколаївною в рамках НДР у 2014-2015 роках впроваджені в навчальний процес згідно відповідного акту впровадження.

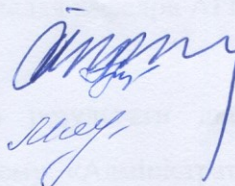
4. За напрямом дисертаційного дослідження було виконано 1 магістерську та 3 дипломні роботи.

5. За тематикою дисертаційного дослідження взято участь у 4 науково-практичних конференціях (Словенія).

Акт складений у 2-х примірниках

Голова комісії

Члени комісії

М.М. Бурбика

А.В. Солонар

М.В. Колеснікова